

Onsdagen den 17 Mars 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 10 f. m.

Justerades ett protokolls-utdrag för den 16 dennes.

Herr von Hofsten: Jag har fått i uppdrag omnämna, att Öfverst-löjtnanten Kuylentjerna af sjukdom är hindrad ifrån att tillse vidare bevista Kammarens sammanträden; och jag får uppläsa det rörande Herr Kuylentjerna utfärdade läkarebetyg:

“Att Öfverste Löjtnanten och Riddaren Herr J. C. Kuylentjerna, genom fall i ett stenrös, ådragit sig ett större skafsår å venstra skenbenet, hvaruti uppkommit ros, och för hvars läkande fordras stillhet, så vidt det onda ej skall förvärras, intygas på embetsed.

Skara den 10 Februari 1869.

C. W. König,
Regementsläkare.

Herr Beckman: Jag får till protokollet anmäla, att jag under nästleden vecka till följd af ett svårare sjukdomsfall varit hindrad att bevista Kammarens sammanträden.

Herr Meijer, Bernhard: Jag får vördsamt anhålla om ledighet från riksdagsgörömalen under trenne veckor, från och med den 30 dennes.

Denna anhållan bifölls.

Företogs val af Tjugufyra Valmän för utseende af Riksdagens Fullmäktige i Riksbanken och Riksgälds-kontoret jemte deras suppleanter, äfvensom styrelseledamöter och suppleanter vid lånekontoren i

Göteborg, Malmö och Wisby; och befunnos, vid valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Herr Adlersparre	med 53 röster		
” Bergstedt	”	”	”
” Brummer	”	”	”
” Brusewitz	”	”	”
” Croneborg, W.	”	”	”
” Dickson, A.	”	”	”
” Dickson, Ch.	”	”	”
” Ekman, J. J.	”	”	”
Friherre Funck	”	”	”
Herr Geijer, J. O.	”	”	”
” von Geijer, B.	”	”	”
” Hammar	”	”	”
” Heijkensköld	”	”	”
” Malmsten	”	”	”
” Meijer, B.	”	”	”
” Nisser	”	”	”
” Nordenfelt, O.	”	”	”
” Petre	”	”	”
” Rydin	”	”	”
Friherre Schwerin	”	”	”
Herr Troilius	”	”	”
Grefve Wachtmeister, H.	”	”	”
Herr Wijkander	”	”	”
” af Klint	”	52	”

Företogs val af Sex Suppleanter till de Valmän, som skola utse Riksdagens Fullmäktige i Riksbanken och Riksgälds-kontoret, jemte deras suppleanter äfvensom styrelseledamöter och suppleanter vid lånekontoren i Göteborg, Malmö och Wisby; och befunnos, vid valförrättningens slut, dertill hafva blifvit utsedde:

Friherre Silfversköld, C. O. med 40 röster

Herr Nordenfelt, L. M.	”	”	”
” Stålhammar	”	”	”
” Hederstjerna	”	”	”
” Thorburn	”	”	”
” Falk	”	39	”

sedan genom lottning mellan de ledamöter, som erhållit 40 röster, blifvit bestämdt, i hvilken ordning de skulle såsom suppleanter inträda.

Fortsattes föredragningen af Första Kammarans Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om revision af fattigvårdsförordningen och af stadgan rörande försvarslöse och till allmänt arbete dömda personer.

*Afdelningen Litt. C.**8:de punkten.*

Herr von Koch: Det är med en viss motvilja jag uppträder emot detta förslag, som jag önskar all framgång, men ju mera jag så gör, desto angelägnare är jag att förslaget måtte blifva så fullständigt och riktigt som möjligt. I denna punkts andra moment anser jag att icke en förbättring utan snarare en försämring blifvit gjord, då man vill gifva densamma följande lydelse: "medfödd hemortsrätt eger en hvar, intill uppnådda 15 års ålder, i det fattigvårdssamhälle, der modren vid barnets födelse egde hemortsrätt." Nu gällande fattigvårdsförfattning åter stadgar, att hvarje barn, så länge föräldrar lefva, har sin försörjningsort på det ställe föräldrarne hafva sin samt, om föräldrarne äro döda, den försörjningsort, den sist afidne vid sin död haft. För min del anser jag detta stadgande bättre än det nu föreslagna, som icke blott föranleder stora olägenheter och kostnader, utan i vissa fall leder till grymhet emot barn. Jag föreställer mig t. ex. att föräldrarne hafva flyttat från en ort i riket till en annan flera gånger och dö, efterlemnande en barukulle af 4 till 5 stycken alla under 15 år och alla enligt det nu föreslagna stadgandet möjligen tillhörande olika fattigvårdssamhällen då föräldrarne dö. Enligt berörda stadgande måste barnen då skiljas från hvarandra och sändas till de särskilda ställen, der modren haft hemortsrätt vid hvardera barnets födelse. Huru detta i ekonomiskt afseende skulle taga sig ut är väl ej lätt att beräkna, men sannolikt blifva genom transporter m. m. kostnaderna större, än om barnen få stadna der den sist afidna af föräldrarne då hade sin hemortsrätt. Man slipper då också i sådana fall att skilja barnskaran och beröfva dem det enda stöd som de kanske hafva att påräkna, nemligen att möjligen kunna hjälpa och bispringa hvarandra då de vistas i hvarandras grannskap. Jag tror därför att det är bättre i detta fall att bibehålla nu gällande stadgande, så att denna paragraf i förslaget omredigerades i samma syftning som nuvarande fattiglag innehåller i detta afseende.

Medan jag har ordet ber jag att få göra ännu en anmärkning mot punktens sista moment, då de nu skola behandlas på en gång. Den lyder nemligen sålunda: "efter fyllda 60 år bibehålles en hvar för sin öfriga lifstid vid den hemortsrätt, han då eger." Såsom bekant har den nu gällande fattigvårdslagen antagit den försörjningsort, som någon vid 55 år har, vara den sista som bör förvärfvas, och motiveringen af detta moment i Utskottets förslag upplyser att ålderssiffrans utsträckning är hemtagd från Norska lagen, som stadgar 62 år. Jag anser, att de motiver, som ligga till grund för Norska lagens stadgande i detta afseende, gälla äfven här, och är beredd, i fall detta mitt förslag vinner understöd, att yrka en förändring i detta syfte.

Grefve Hamilton, Henning: Förra gången då detta Betänkande till behandling inom Kammarerna förevar, skedde föredragningen momentvis och icke alla momenten på en gång. Jag tror det gamla sättet vara bättre, och hemställer att Herr Grefven och Tal-

mannen ville framställa proposition, huruvida icke Kammaren skulle helst vilja behandla hvarje moment särskildt, enär jag fruktar att annars den noggranna behandling, som för förslaget är önskelig, icke kan ega rum.

Sedan Kammaren, uppå gjord proposition, härtill lemnat bifall företogs till pröfning

1:sta mom.

Herr Ekman, Carl: Jag deremot skulle önska att få säga några ord om det nu ifrågavarande momentet, eller egentligen om första ordet i detsamma — ordet "hemortsrätt". Utskottet säger i sin motivering, att det hemtat detta ord från Danska och Norska lagarne och öfversatt det på Svenska. Mig synes denna öfversättning mindre lyckad, ty om man vill öfversätta det af de nämnda ländernas lagar begagnade ordet, borde man väl snarare säga "hemvisträtt" och icke "hemortsrätt", då meningen väl är rätt till hemvist och icke rätt till en viss ort. Jag vet icke heller något skäl, hvarföre man vill gå ifrån det ord, som begagnas i den nu gällande fattigvårdslagen — försörjningsort, hvilket uttrycker just den ort, hvarest den person, som kommer i fråga att erhålla understöd, skall lagligen ega rätt till försörjning; och jag tror att dessa ord — försörjning och försörjningsrätt — tydligast uttrycker hvad som dermed skall uttryckas, hvarför jag, som anser Utskottets uttryck mindre lyckligt valdt, anhåller att dessa uttryck utbytas emot det nu vanliga ordet "försörjningsrätt", för hvars borttagande några skäl icke finnas.

Herr Hasselrot: Jag anhåller att till besvarande af den siste talarens anmärkning emot ordet "hemortsrätt" få säga några ord. I de Danska lagarne heter det "hjemstadsrätt" och i de Norska lagarne "hjemstavnsrätt". Enär Utskottet icke trodde sig kunna öfversätta detta ord med "hemstadsrätt", såsom icke Svenskt, stadnade man vid ordet "hemortsrätt", såsom bäst uttryckande det begrepp man fäste vid den ort der man varit bosatt och der man under vissa vilkor för värfvat anspråk på fattigvård. Ordet "hemort" svarar ock bättre mot detta begrepp än "hemvist", som utmärker ej en viss kommun, utan ett ställe inom kommunen, der man varit boende. Hvad nu beträffar den föreslagna förändringen till "försörjningsrätt", så tror jag icke att det skulle motsvara den nya betydelse man velat gifva åt fattigväsendet, enär, enligt Utskottets förslag, denna "rätt att blifva försörjd", i de flesta fall är ingen, och skulle ifrågakomma endast i ett par undantagsfall. Dessa ord för tanken mera på det nu gällande öfverklagade förhållandet om den så ofta missbrukade rättigheten att blifva försörjd och njuta understöd af fattigvården. Ordet "hemort", "hemortsrätt" är vida rättare och vackrare än de båda andra uttrycken, och vid införandet i lagen af en ny princip kan det ock vara rätt att utbyta namnet "försörjningsrätt", mot ett nytt, som borde motsvara hvad man med det nya stadgandet afser.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefven och Talnannen tillkännagaf, att anslag blifvit utfärdadt till sammanträdets fortsättning kl. 6 e. m.

Herr Odelberg: Med anledning af de anmärkningar, som framkommit emot det af Utskottet begagnade ordet "hemorts rätt", ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att hvad först beträffar ordet "försörjnings rätt", det väl icke är lämpligt att behålla detsamma, då Utskottets förslag just afser att afskaffa rättigheten till försörjning. Hvad åter "hemvisträtt" beträffar, så uttrycker detta icke heller saken, då här icke är meningen att uttrycka rätt till hemvist, hvilket skulle sammanfalla med vistelserätten, eller rätt att välja sitt hemvist hvar man behagar, och hvilken rättighet icke kan någon betagas, och som således Utskottet icke kunnat genom sitt förslag inskränka. Några skäl för dessa utbyten af ord kan jag icke upptäcka, hvarfore jag yrkar bifall till Utskottets föreslagna uttryck "hemorts rätt".

Herr Rydin: I anledning af Herr Ekmans förslag ber jag att få fästa uppmärksamheten på det oegentliga i ett så beskaffadt uttryck som "försörjnings rätt", som innefattar rätt till försörjning för hvem som helst, eller just det som Utskottet såsom princip förkastar. I likhet med Herr Ekman anser jag "hemvisträtt" bättre än "hemorts rätt", men skulle vilja föreslå ordet "försörjningsort" såsom bäst uttryckande sjelfva saken.

Herr Ekman, Carl: Med anledning af de anmärkningar, som blifvit gjorda emot den af mig föreslagna förändring i uttrycket, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå att, om man borttager ordet "hemorts rätt", man icke kan sätta i stället "försörjningsort", enär det då icke blir någon mening, ty man kan ju icke säga: "Försörjningsort, eller förmånen att under de i fattigvårdsförordningen bestämda villkor af ett visst fattigvårdssamhälle kunna komma i åtnjutande af fattigvård". Det måste således heta försörjnings rätt och icke försörjningsort, såsom af sammanhanget synes.

Grefve Wachtmeister, Hans: I afseende å hvad Herr Rydin anförde, är den anmärkningen väl tillräcklig, att ordet "försörjningsort" icke skulle uttrycka Utskottets mening. Hvad beträffar åter den siste talarens förslag om förändring af "hemorts rätt" till "försörjnings rätt", torde äfven detta förslag böra förfalla, då detta uttryck icke öfverensstämmer med andan i det förslag, som vi framlagt, och som just åsyftar upphäfvande af denna "försörjnings rätt" såsom obligatorisk, med undantag för vissa fall. Återstår således att välja emellan orden "hemvisträtt" och "hemorts rätt"; men det förre uttrycker ej något annat än rätt till att välja vistelseort, då deremot det andra uttrycket just antyder det moraliska sambandet emellan personerna och det samhälle som kan komma i fråga att understödja dem. Då jag således icke kan inse fördelen af någon ändring, får jag yrka bifall till det af Utskottet föreslagna ordet "hemorts rätt".

Herr Hasselrot: Jag ber endast att få nämna att det icke

bör anses olämpligt, att, då vi sträfva att införa nya grunder i vår fattigvårdslagstiftning, vi äfven införa ett nytt uttryck för någon grundsats i densamma. Detta uttryck ligger till grund för Danska och Norska lagstiftningen i ämnet, och det bör då synas så mycket mera lämpligt, om häruti en enhet emellan de tre nordiska länderna kan åvägabringas.

Herr Ekman: Då en af Utskottets ledamöter, såsom skäl för det han motsatte sig den af mig föreslagna förändringen i uttryck, anförde att densamma alltför mycket erinrade om den genom nu gällande författning stadgade obligatoriska "rätt" till försörjning, och att man icke i förslaget velat tala om någon sådan, ber jag att få uppläsa detta moment, för att visa att detsamma, enligt Utskottets redaktion ganska oförtydligt förutsätter en sådan obligatorisk rätt, då deri säges: "hemortsrätt eller *förmånen* att under de i fattigvårdsförordningen bestämda vilkor af ett visst fattigvårdssamhälle kunna komma i åtnjutande af *fattigvård*" etc.

Då emellertid flera olika meningar här yppats, om hvilken förändring vore den lämpligaste, och då det icke är så lätt att på stående fot formulera ett sådant förändringsförslag, som uteslutande afser ett uttryck, anhåller jag att detta moment måtte återremitteras, för att det måtte lemnas Utskottet tillfälle att göra sig till godo de anmärkningar och förslag, som här blifvit framställda.

Herr von Koch: För min del skulle jag anse beklagligt, om uti denna fråga Kammaren icke ansåge sig kunna komma till något resultat utan att återremittera densamma till det Tillfälliga Utskottets behandling, så mycket mera som vi ju tyckas vara temligen ense om sjelfva saken, och tvisten endast gäller benämningarne "hemortsrätt", "hemvisträtt" eller "försörjningsrätt". Jag kan icke annat än dela den ärade talarens åsigt, som sitter bredvid mig och nyss uttalat sig till Utskottets försvar, samt yrkar bifall till hvad Utskottet i detta moment föreslagit.

Herr Reuterswärd: Jag hemställer, huruvida det i denna fråga kan vara lämpligt att tvista om ord samt begära återremiss för en ändring, hvilken i ena som i andra fallet kan kallas en smaksak, då tillika genom en sådan återremiss Utskottet, som var enhälligt i att föreslå uttrycket "*hemortsrätt*" skulle komma i villrådighet, om hvilken af de många föreslagna benämningarne är den lämpligaste. Jag yrkar bifall till hvad Utskottet i detta moment föreslagit.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet oförändradt; dels af *Herr Rydén*, att momentet skulle antagas med den förändring, att ordet "*hemortsrätt*" utbyttes emot ordet "*försörjningsort*"; och dels slutligen, att momentet skulle till Utskottet återförvisas; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet oförändradt och,

då dervid svarades många ja jemte åtskilliga nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra mom.

Herr Hasselrot: Jag begärde ordet för att svara på de anmärkningar, som, då 1:sta momentet diskuterades, af en ärad talare gjordes äfven emot detta moment, och jag ber att få fästa hans uppmärksamhet derpå, att meningen med detta förslag ju ingalunda varit att framkomma med en ny lag, utan endast att bestämma de allmänna hufvudgrunder, på hvilka en sådan ny fattigvårdslagstiftning borde byggas. Emellertid erkänner jag, att ett par ord i detta moment äro tvetydiga, och jag har uppställt ett nytt förslag, som jag tror skall tillfredsställa dem, som emot den nuvarande lydelsen i momentet gjort anmärkningar. Detta moment, som utgör hufvudgrunden för "hemortsrätt", skulle erhålla följande lydelse: "medfödd hemortsrätt eger en hvar i det fattigvårdssamhälle, der modren vid barnets födelse egde hemortsrätt."

Komma så de närmare bestämmelserna i följande moment om skillnaden emellan medfödd och förvärfvad hemortsrätt m. m., och ber jag att få i sin helhet uppläsa innehållet af det förslag till dessa momenters förändrade lydelse, som jag särskildt uppgjort; momentet 3 skulle då lyda sålunda: "Hemortsrätt är förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar, sednast varit eller bort vara mantalsskrifven. Hustru har, så länge mannen lefver eller äktenskap ej är upplöst, mannens hemortsrätt, den hon, efter mannens död eller äktenskapets upplösning, behåller, till dess hon annan hemortsrätt förvärfvat. Äkta barn under 15 år tillhör fadrens hemortsrätt, så länge han lefver och derefter modrens. Äro båda föräldrarne döda har efterlevande barn den sist aflidnes hemortsrätt. Oäkta barn eger modrens hemortsrätt."

Detta förslag öfverensstämmer icke endast med nu gällande lags föreskrifter utan med Norska lagen. Jag yrkar bifall till detta mitt förslag, med den förändring i Utskottets förslag i detta moment, att orden "intill uppnådd 15 års ålder" uteslutas.

Friherre Raab, Adam: Jag blef redan vid första uppropet förekomen af Herr von Koch, som då uttalade åsichter dem jag icke vill upprepa, men hvilka jag i allo delar. Jag vill nu endast tillägga några nya skäl, som tala för en förändring af ifrågavarande moment uti Utskottets förslag. Jag ber att särskildt få betona, att mina anmärkningar icke äro riktade emot det förslag, som Herr Hasselrot nyss framställt, och hvilket jag ännu icke hunnit att sätta mig in uti, utan att mina anmärkningar träffa det Utskottets förslag, hvarmed vi nu sysselsätta oss.

Om detta stadgande får kvarstå, så skulle — utom den grymhet som ligger deri att för all framtid kanhända skilja barn, som blifvit födda i olika trakter af landet, efter föräldrarnes död, i deras späda ålder från hvarandra och sända dem kanhända till olika och långt

från hvarandra belägna trakter af landet, hvarigenom den i deras ålder så välsignelsebringande verkan af gemensamt understöd och inbördes bistånd skulle gå förlorad och den, enligt naturens ordning, svskon emellan bestående tillgifvenhet och kärlek utlockna, — skulle, säger jag, utom allt detta af stadgandet blifva en följd, att kommunerna öfverallt skulle söka undvika att mottaga en hafvande qvinna, af fruktan att få sin fattigvård möjligen ökad af barnen, som dessa qvinnor kunde framföda, och genom detta sträfvande kunde möjligen ytterligare komma att ökas de olyckligas antal, som i allt fall hafva svårt att erhålla henvist och med detsamma utan tvifvel öka antalet af de brott, som dessa olyckliga i sin förtviflan ofta nog begå. Hvad Herr Hasselrots förslag beträffar, så mycket jag vid det hastiga uppläsandet var i stånd att uppfatta detsamma, är det väl värdt uppmärksamhet. Jag tror dock att detta moment behöfver undergå åtskilliga förändringar, hvarföre jag yrkar återremiss.

Herr Reuterswärd: Orsaken, hvarför Utskottet föreslagit denna förändring i gällande lag, har varit den, att Utskottet ansett, att hemortsrätt icke borde kunna så lätt förvärfvas, som hittills varit fallet. Att, såsom hos oss nu är fallet, der sex månaders vistelse inom en kommun skall berättiga till försörjning af kommunen, har Utskottet ansett alltför betungande; och borde, enligt Utskottets åsigt, en person hafva vistats betydligt längre tid inom en och samma kommun, innan denna borde anses skyldig att i fall af behof draga försorg om honom eller hans familj. I vissa kantonen i Schweitz kan hemortsrätt aldrig förvärfvas, utan der existerar endast den medfödda hemortsrätten och i Hertigdömena Schleswig och Holstein fordras 15 års vistelse inom samma kommun för förvärfvande af hemortsrätt. I Danmark fordras 5 år, och Utskottet hade ansett önskligt, om samma tidsperiod också här kunnat bestämmas, men har ej velat taga ut steget så långt, då brytningen emot nu gällande tid af 6 månader blifvit alltför stark, hvarföre Utskottet ansett sig böra föreslå: att hemortsrätt skulle förvärfvas "inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar varit eller bort vara skattskrifven", hvilket stadgande ansetts närmast motsvara den tid af två år, som i Norska fattigvårdslagstiftningen finnes för förvärfvande af hemortsrätt föreskrifven.

Af dessa skäl har Utskottet icke vågat gå längre denna gång, ehuru utan tvifvel den grundsatsen är riktig, att hemortsrätten hufvudsakligen bör grundas på födelseorten. Härigenom vinnes också den fördelen, att kommunerna göra sitt bästa att uppfostra sina fattigvården tillhörande barn till dugliga samhällsmedlemmar, på det de icke i en framtid må åter falla kommunen till last. Vi hafva således från moralisk synpunkt ett giltigt skäl att icke underkänna Utskottets åsigt, att förvärfvandet af hemortsrätt bör försvåras. På dessa skäl anser jag Utskottets förslag vara väl grundadt, att såsom ett öfvergångsstadgande införa orden "intill 15 års ålder", då tiden icke ännu är inne att helt och hållet borttaga möjligheten att förvärfva hemortsrätten. Man har härigenom velat säga, att den med-

födda hemortsrätten är den grundprincip, hvarpå en god fattigvårdslagstiftning bör hvilas.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Odelberg: Emot detta moment har en talare gjort anmärkningar, som åsyftade att visa, att Utskottets förslag, enligt hvilket den medfödda hemortsrätten blefve beroende af det fattigvårdssamhälle, der modren vid barnets födelse egde hemortsrätt, skulle innebära orättvisa och grymhet, derigenom att föräldrarna skulle kunna tillhöra ett fattigvårdssamhälle och några af barnen ett annat, hvaraf följderna skulle blifva, om föräldrarna doge, att barnen skiljdes ifrån hvarandra och spriddes åt olika håll, för att af olika fattigvårdssamhällen uppfostras, och samme talare har ansett detta vara en tillräcklig grund för att förkasta förslaget i denna del såsom grymt och orättvist. Jag medgifver, att sådant kan inträffa, men jag tror icke att olägenheten deraf skulle blifva så stor; tvärtom kan det anses vara i viss mån rättvist, att, om ett hjonelag, som har flera barn, inflyttar till en kommun och makarna afida, icke alla de barn, som de medfört, falla det fattigvårdssamhälle till last, der föräldrarna sist vistats, utan att äfven andra fattigvårdssamhällen, der dessa föräldrar någon längre tid vistats, få draga sin del af tungan för dessa barns uppfostran och underhåll.

Hvad åter grymheten angår, som skulle ligga deri, att dessa barn spriddes omkring i stad och land, samt långt skiljda från hvarandra beröfvades förmågan att undervisa hvarandra, så få vi väl erkänna, att denna förmåga af ömsesidig hjälp väl hör till sällsyntheterna, då de barn, som blifva föremål för fattigvård, i allmänhet icke kunna hjälpa sig sjelfva än mindre hvarandra; och äfven om den ärade talarens uppfattning vore riktig, afhjelpes icke detta missförhållande genom att låta alla barnen uppfostras i samma kommun, då, såsom vi alla veta, föräldralösa barn åtminstone på landet så uppfostras, att det ena sättet i det ena huset och det andra i ett annat, der fattigvårdsstyrelsen betalar för dem och de således ändå blifva skiljda från hvarandra, utan att få tillfälle till ömsesidig hjälp.

Hvad som föranledt Utskottets stadgande, var den åsigten, att det endast borde finnas *en* hemortsrätt, den medfödda, ty detta skulle hafva till följd, att kommunen skulle *så* uppfostra sina barn, att de blefve arbetssamma och dugliga menniskor, då det låge i kommunens intresse, att de icke i en framtid fölle fattigvårdssamhället till last, ett intresse så mycket starkare, som man visste att hvart än dessa barn i en framtid sig uppehölle, den kommun, hvarest de erhölet lifvet, vore skyldig att, i händelse af behof, draga försorg om dem.

Motivet, som legat till grund för detta förslag, är att detsamma skall utgöra en öfvergång till ett framtida stadgande i den syftning som jag haft äran framställa, och skälet hvarföre jag fasthåller detta stadgande är att, om det tillintetgöres, allt det afsedda goda med den medfödda hemortsrätten med detsamma kommer att upphävas.

Jag kan ej annat än tillstyrka bifall till Utskottets förslag oförändradt.

Herr von Koch: Jag hade egentligen anmält mig för att tillkännagifva att mitt föregående yttrande afgafs innan Kammararen beslöt att behandla frågan momentvis och att åberopa detta mitt yttrande, som egentligen rörde det andra momentet, men det nya förslag, som en af Utskottets ledamöter under diskussionen framställt och hvilket innehåller alldeles samma föreskrifter som nu gällande lagstadgande angående försörjningsort, ger mig anledning att förklara att detsamma fullkomligt öfverensstämmer med de anmärkingar jag åsyftat och att jag är fullkomligt tillfredsställd med detsamma. Der finnes visserligen ett och annat ord som jag velat utbyta, om frågan vore om redaktionen af ett lagförslag, men då förslaget endast afser allmänna grunder och således lemnar Kongl. Maj:t alldeles obetaget att, i fall ett eller annat ord är mindre väl valdt, bibehålla det gamla uttrycket, vill jag ej neka det nya förslaget min röst och jag ber att de af Herrarne, hvilkas åsichter öfverensstämma med mina, behagade taga del af det förslag, som Herr Hasselrot aflemnat vid talmansbordet, för att förvissa sig om att det öfverensstämmer med den gamla lagen.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag har begärt ordet för att förklara att, enligt min åsigt, återremiss är alldeles obehöflig äfven för dem, som icke äro nöjda med Utskottets förslag i denna punkt. Jag har derföre tagit i min hand Herr Hasselrots förslag, och ber att få jämföra detsamma med Utskottets. Det sednare lyder som följer: "Medfödd hemortsrätt eger en hvar, intill uppnådd 15 års ålder, i det fattigvårdssamhälle, der modren vid barnets födelse eger hemortsrätt." Herr Hasselrot åter vill hafva följande lydelse: "Medfödd hemortsrätt eger en hvar i det fattigvårdssamhälle, der modren vid barnets födelse eger hemortsrätt." Hela skilnaden ligger således uti orden "intill uppnådd 15 års ålder", dem Herr Hasselrot vill borttaga, i hvilket fall detta moment blir en definition å den medfödda hemortsrätten, liksom följande moment är en definition på den förvärfvade. Detta är regeln. Sedermera komma undantagen, i Utskottets förslag så lydande: den som ej förvärfvat hemortsrätt tillhör det fattigvårdssamhälle, der han eger medfödd sådan rätt. Jag ber att få uppläsa motsvarande punkt i Herr Hasselrots förslag: "Äkta barn under 15 år tillhör fadrens hemortsrätt så länge han lefver och derefter modrens. Äro båda föräldrarne döda, har efterlevande barn den sist afidnas hemortsrätt. Oäkta barn eger modrens hemortsrätt". Dessa stadganden innefatta således undantag från dessa nämnda definitioner på medfödd och förvärfvad hemortsrätt.

Efter vi nu skola inskränka oss till ett moment i sender, anhåller jag om bifall till Herr Hasselrots förslag i andra momentet.

Herr Hasselrot: Jag har ingenting att tillägga till hvad den siste värde talaren anført, utan yrkar endast bifall till momentet med den af mig föreslagna förändringen. Jag anhåller blott att i nästa moment få införa det andra momentet uti mitt förslag, då förslaget derigenom komme i närmare öfverensstämmelse med såväl vår nu gällande lag som äfven med den Norska lagstiftningen.

Herr Faxe: Jag behöfver icke upprepa hvad som redan blifvit yttrat om de vådliga följderna af att fastställa den princip, som här är i Utskottets förslag uttalad. Jag vill blott fästa uppmärksamheten på de svårigheter, som skulle uppstå vid handläggningen af ett sådant ärende. Hvar och en, som haft någon befattning med fattigvårdsärenden, vet huru snart sagdt omöjligt det ofta är att taga reda på den rätta försörjningsorten enligt nu gällande författningar. Ännu svårare skulle det blifva efter detta förslag att efter 13—14 år, då det kanske kommer i fråga att gifva fattigvårdsunderstöd åt ett barn, taga reda på modrens försörjningsort vid den tid, då hon framfödde barnet. Finge man ej reda på det fattigvårdssamhälle, som i thy fall vore pligtigt att gifva understöd, så skulle, enligt Utskottets förslag, denna fattigvård kastas på Staten. Jag kan ej annat än yrka bifall till det af Herrar Grefve Wachtmeister och Hasselrot framställda förslag.

Herr Ekman, Carl: Under den diskussion, som öfver förevarande moment här blifvit förd, hafva yrkanden framställts dels om bifall till Utskottets förslag oförändradt, dels med den af Herr Hasselrot föreslagna förändring. För min del medgifver jag gerna att det sednare till stor del undanröjt mina betänkligheter i frågan, men då man velat här yrka bifall till samma ändringsförslag utan återremiss, ber jag att få utveckla de skäl, som tvinga mig att motsätta mig ett sådant yrkande. Man har sagt, att detta förslag vore med rättvisa öfverensstämmande. Jag tror att det är svårt att säga hvad som i denna fråga är rättvist eller ej. Då man sagt att det vore rättvist, emedan det fattigvårdssamhälle, som, enligt förslaget, skulle försörja en aflidens efterlevande barn, varit i åtnjutande af den dödes arbetskrakter och hans verksamhet under lifstiden, enär han måste uppehålla sig en längre tid inom samhället för att komma i åtnjutande af sådan rätt, ber jag att få genom ett exempel visa, huru en sådan rättvisa, byggd på sådana grunder, i verkligheten skulle taga sig ut. Låtom oss antaga, att ett hjonelag flyttar från en kommun till en annan; kort tid innan de flytta, får hustrun ett barn; när detta barn uppnått en ålder af 13—14 år, dö föräldrarna och efterlemna icke några tillgångar, utan barnet faller på fattigvården, men efter detta förslag icke på den kommunen, der föräldrarna tillbringat 13—14 år, utan det måste tillbaka till den kommun, der det blifvit födt och kanhända endast tillbringat några få dagar, för att der försörjas minst ett år, och om det vore sjukligt eller vanfördt under hela lifstiden. Enligt min uppfattning är detta icke med rättvisa öfverensstämmande. Än vidare: man har sagt, att följden af detta stadgande skulle blifva, att kommunerna skulle befita sig att gifva barnen en god uppfostran. Jag frågar då huru detta skall vara möjligt med den medfödda hemortsrätten, då barnet kanhända efter några månaders vistelse i födelsekommunen flyttar med sina föräldrar kanhända långt bort i en annan del af riket, — ty man vill väl ej att barnet skall tagas bort från föräldrarna och föras tillbaka till den kommun, der barnet är födt, för att kommunen skall kunna komma i tillfälle att uppfylla denna sin pligt att uppfostra barnen till nyttiga samhällsmedlemmar.

Dessa betänkligheter har Herr Hasselrot sökt häfva genom sitt ändringsförslag, men då han yrkat bifall till samma ändringsförslag utan återremiss, under skäl att detta förslag ju endast innefattar allmänna grunder och i alla fall hos Kongl. Maj:t kommer att skärskådas, kan jag icke undgå att häremot opponera mig. Jag är likasom han fullt förvissad derom, att förslaget hos Kongl. Maj:t kommer att undergå en noggrann granskning, men jag anser detsamma vara af den vikt och innebära en så genomgripande förändring, att den icke bör på stående fot vidtagas, utan alltför väl behöfver hos Utskottet blifva föremål för en noggrann förberedande handläggning, hvarföre jag yrkar återremiss.

Herr Beckman: Med de ändringar, som af Herr Hasselrot blifvit föreslagna uti ifrågavarande moment, att nemligen orden "intill uppnådd 15 års ålder" uteslutas, samt med oss förbehållen rätt att i 5:te momentet göra tillägg och ändringar, synas mig de betänkligheter, som funnits emot förslagens antagande, vara undanröjda, då ju momentet endast kommer att innehålla att födseln berättigar till hemorts rätt, hvarföre jag får tillstyrka bifall till ifrågavarande moment med den af Herr Hasselrot föreslagna lydelse.

Friherre Cederström: För min del har jag ingenting emot Herr Hasselrots förslag, men så mycket mera emot Utskottets. Åtskilliga talare synas hafva antagit, att detta moment icke skulle komma i fråga annat än då föräldrarna vore döda; men så är dock icke förhållandet. Ordalagen i Utskottets förslag "egde hemorts rätt" gifva icke anledning dertill att denna hemorts rätt endast skulle ifrågakomma då föräldrarna vore döda, och jag tror att de qvinnor, som oftast befolka samhällena med oäkta barn, skulle blifva ganska belätna med att höra, att de kunde stryka land och rike omkring och öfverlemna sina barns öde åt den olyckliga kommun, der de händelsevis befunne sig då barnet föddes. Jag yrkar afslag å Utskottets förslag och bifall till Herr Hasselrots.

Friherre Raab, Adam: Då jag föreställer mig att det icke numera kan blifva fråga om bifall till Utskottets förslag oförändradt i denna punkt, anser jag obehöfligt att derom orda, utan vänder mig till Herr Hasselrots förslag, hvilket jag dock, i likhet med Herr Beckman m. fl., åtminstone i detta moment icke anser rådligt att genast antaga. Det förefaller mig nemligen såsom vore detta moment öfverflödigt och icke någonsin tillämpligt, då man kommer till ett sednare moment i samma ändringsförslag, hvarest man får veta, att äkta barn följer sin faders hemorts rätt så länge han lefver, och efter fadrens död modrens hemorts rätt. Det inträffar ganska ofta, att fadren och modren hafva olika hemorts rätt vid barnets födelse, och då skulle detta stadgande kunna komma i uppenbar strid med ifrågavarande moment, som säger att modrens hemorts rätt är för barnet bestämmande. Det är möjligt att jag misstager mig, men säkrast torde dock vara att återremittera detta moment, hvarföre jag vidhåller mitt yrkande i sådant afseende.

Herr

Herr Hasselrot: Jag ber om tillgift att jag ännu en gång uppträder, denna gång i anledning af den siste talarens anmärkning. I detta moment ligger ingenting annat än den allmänna regeln: att man eger hemortsrätt inom den kommun der man är född. Sedan kommer undantaget från denna regel, som afser det fall, då föräldrar flyttat från den kommun der barnet blifvit födt. Tager man emellertid bort detta moment, så faller ju hela den grund, på hvilken Utskottet i ifrågavarande afseende byggt. Hvad en föregående talare yttrat om fördelen för qvinnor, som föda barn en gång här och en gång der, att få sina barn försörjda inom den kommun der de händelsevis blifvit födda, kan så mycket mindre ega sin giltighet, som förslaget stadgar att *modren skall ega hemortsrätt* i en kommun, för att barnet skall åtnjuta försörjning i sin födelsekommun, och denna hemortsrätt kan ju enligt förslaget icke erhållas, utan att modren vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar varit inom kommunen skattskrifven, så att, om modren på resa händelsevis föder ett barn, detta ej eger ringaste inflytelse på barnets hemortsrätt. Jag vidhåller mitt yrkande om bifall.

Herr von Koch: Äfven jag ber om tillgift, att jag ännu en gång vågar uppträda, denna gång i anledning af det yrkande om återremiss, som blifvit framställt. Vi, som önska bifall till detta moment i öfverensstämmelse med Herr Hasselrots ändringsförslag, åsyfta ju endast bibehållandet af ett stadgande, som redan finnes i nu gällande förordning om fattigvård. För öfrigt ber jag att få erinra Friherre Raab, att det väl är möjligt att fader och moder kunna ega olika hemortsrätt, men därför står här just "modren", hvilket har sin fulla giltighet antingen modren är gift eller ogift, ty i förra fallet har hon sin mans hemortsrätt, och i det sednare har hon sin egen. Jag anser återremiss icke nödig, då, såsom sagdt, någon förändring i det bestående icke åsyftas och återremiss endast skulle tjena till att taga bort tiden från viktigare sakförhållanden än de olika åsigterna om betydelsen af ett eller annat ord i ett förslag, som icke är något lagförslag. Jag yrkar bifall till Herr Hasselrots förslag i detta moment.

Friherre Raab, Adam: Det är icke underligt, om en man, som varit Justitiekansler, lättare fattar fördelarne i detta förslag, än vi som icke äro jurister, men jag kan icke föreställa mig att någon tidsförlust skulle uppstå, om momentet återremitterades och kanhända på en timme, ja en halftimme behandlades inom Utskottet och sedermera undergick några minuters granskning här vid återkomsten. Nog hafva vi ondt om tid, men så ondt hafva vi väl ändå icke, och jag hemställer, om icke det vore försigtigast af oss, som *icke* äro jurister, att återremittera momentet.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade vrkats dels bifall till det förevarande momentet oförändradt; dels af Herr Hasselrot, att detsamma skulle antagas med följande förändrade lydelse: "Medfödd hemortsrätt eger en hvar inom det fattigvårdssamhälle, der, vid hans

födelse, modren egde hemortsrätt"; och dels slutligen, att momentet skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på antagande af Herr Hasselrots förslag, då svaren utföllö med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

3:dje Mom.

Herr Rydin: I afseende å detta moment synes mig Utskottet hafva löst den viktiga frågan på ett tillfredsställande sätt, och speciellt med afseende å tiden som erfordras för förvärfvande af hemortsrätt, då Utskottet, i stället för nu gällande fattigvårdsförordnings alltför korta tid af 6 månader, föreslagit en tidslängd af 2 år. Jag tror icke, att man nu kunde gå längre i fråga om tiden. Jag ber emellertid att få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som Utskottet förbisett, och hvilken med rätta i den gamla förordningen är skarpt betonad.

Kongl. Förordningen af den 13 Juli 1853 säger nemligen: "att, om mantalsskrifning skett med afseende å tilltänkt flyttning, som ej blifvit verkställd, personen i fråga tillhör det fattigvårdssamhälle der han dessförinnan varit mantalsskrifven". Man ser således, att nu gällande stadgande förutsätter, icke allenast mantalsskrifning, utan ock verkligen skedd inflyttning, och jag skulle tro att man i det nya förslaget hade bort uttrycka såsom vilkor för förvärfvande af hemortsrätt, att en person verkligen inflyttat i den kommun der han sedermera vill hafva hemortsrätt, enär i annat fall väl kunde hända, att en person med afseende å tilltänkt inflyttning ena året låtit mantalsskrifva sig i en kommun, men icke inflyttat utan endast en kort tid uppehållit sig inom kommunen, och sedan på grund af mantalsskrifningen yrkat rätt att erhålla försörjning. Jag tror derföre, att man bättre uttryckt den princip man velat antaga, om man i detta viktiga moment upptagit såsom vilkor att till fattigvård berättigad person der icke allenast varit mantalsskrifven, utan äfven verkligen egde *stadigt* hemvist, och jag tager mig med afseende å dessa skäl friheten föreslå följande förändrade lydelse af ifrågavarande moment: "Hemortsrätt förvärfvas inom det fattigvårdssamhälle, hvarest någon, efter fyllda 15 år, *haft stadigt hemvist så länge, att han vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar varit eller bort vara der mantalsskrifven*".

Herr Beckman: Detta moment, som behandlar frågan om förvärfvande af hemortsrätt, möjliggör, om jag förstår momentet rätt, förvärfvandet och bibehållandet af hemortsrätt på flera ställen samtidigt. Momentet stadgar nemligen, att hemortsrätt förvärfvas, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar varit eller bort vara skattskrifven". Således om man varit skattskrifven i två år på flera ställen, så har man ock förvärfvat

hemortsrätt på flera ställen. Jag vet icke, om detta kunnat vara meningen, men mig synes att man kan befara förvecklingar vid de fall då föregående momentet skall tillämpas — vi bestämde der nemligen en ovilkorlig rätt för barn att erhålla hemortsrätt å det ställe der modren vid barnets födelse egde hemortsrätt — och tvist kan komma att uppstå emellan fattigvårdssamhällen, hvilket som egentligen skall hafva skyldighet att försörja och hvilket icke. Dessa tvister skulle man kunna undvika, om man uti momentet insatte ordet "sednast" efter orden "följande mantalsskrifningar". Jag dristar således föreslå, att detta moment måtte få följande lydelse: "hemortsrätt är förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon efter fyllda 15 år vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar sednast varit eller bort vara mantalsskrifven."

Herr Hasselrot: Med anledning af föregående talares anmärkningar torde jag få erinra, att 1847 års förordning bestämde "stadigt hemvist" under tre på hvarandra följande år såsom vilkor för försörjningsrätt, men att man snart fann detta stadgande ytterst svårt att tillämpa, enär det ofta var omöjligt afgöra, hvar en person skulle anses hafva stadigt hemvist, samt att man derföre i 1853 års förordning frångick begreppet "stadigt hemvist" och i stället antog mantalsskrifningsorten såsom bestämmande. Tiden fastställdes till sex månader. Emellertid har allmän klagan försports deröfver, att denna tid är för kort; det lär nemligen ej sällan hända, att en kommun, som önskar blifva qvitt några fattiga, skickar dem till en annan ort, låter dem mantalsskrifvas der och gifver dem underhåll under de första sex månaderna, efter förloppet af hvilken tid de äro medlemmar af det nya fattigvårdssamhället. Då grunden för förvärfvad hemortsrätt är, att man bör åtnjuta fattigvård inom den kommun, der man lefvat sina bästa år, förnött sina bästa krafter, är det klart att den vistelse inom ett samhälle, hvarigenom man förvärfvar en dylik rätt, bör vara temligen lång. Då emellertid vår nu gällande lagstiftning bestämt tiden till endast 6 månader, och den i Norge nyligen inskränkts från 3 till 2 år, har Utskottet ansett sig icke kunna föreslå mera än två år, eller som Utskottet uttryckt sig "två på hvarandra följande mantalsskrifningar". Med nämnda bestämmelse torde Utskottet, så vidt möjligt är, träffat det rätta, och jag hemställer derföre att Kammarne måtte godkänna denna punkt, dock med de tillägg jag redan vid en föregående punkt omnämnt, hvadan punkten skulle erhålla följande lydelse:

"Hemortsrätt är förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar, *sednast* varit eller bort vara skattskrifven.

Hustru har, så länge mannen lefver och äktenskapet dem emellan icke är upplöst, hans hemortsrätt, den hon, efter mannens död eller äktenskapets upplösning, bibehåller, intill dess hon sjelf förvärfvat ny sådan rätt.

Äkta barn, yngre än 15 år, tillhör, så länge fadren lefver, hans, eller, om han är död men modren lefver, hennes hemortsrätt. Äro begge föräldrarne döda, har barnet den sist aflidnes hemortsrätt. Oäkta barn har modrens hemortsrätt."

Herr Faxe: I likhet med den föregående talaren kan jag intyga, att det ofta är alldeles omöjligt att få utredt, hvar en person skall anses hafva stadigt hemvist, och enligt min åsigt finnes i detta afseende icke någon annan hållbar grund än mantalsskrifningen. Man har visserligen anmärkt, att det kunde hända, att en person väl låte mantalsskrifva sig i en socken, men sedan ej inflyttade dit. I sådant fall — och derpå har man prejudikat från Kammarrätten — anses han icke hafva bort mantalsskrifva sig der, och mantalsskrifningen betraktas således såsom hade den aldrig skett. Vore här fråga om att formulera bestämda lagparagrafer, skulle väl åtskilliga anmärkningar mot redaktionen kunna framställas — en talare har redan fäst uppmärksamheten å ett förbiseende af Utskottet, och själf skulle jag vilja erinra derom, att i momentet böra inflyta orden "vid det tillfälle, då behof af fattigförsörjning uppstår" — men detaljerna torde lugnt kunna öfverlemnas till den komité, som säkerligen blir tillsatt för ärendets behandling, och jag inskränker mig derföre att förorda bifall till momentet med det af Herr Hasselrot föreslagna tillägget.

Friherre Raab, Adam. Med Herr Beckman instämmer jag deri att ordet "sednast" bör inflyta i momentet. Hvad deremot Herr Rydins förslag angår, kan jag icke annat än på det lifligaste opponera mig. Jag vill genom ett exempel visa, att olägenheter deraf skulle följa mot detsamma. Jernvägsarbetena här vid hufvudstaden lemna under flera år sysselsättning åt en mängd personer, hvilka under tiden här hafva sitt hemvist, men äro mantalsskrifna i sin hemort. På samma sätt uppehålla sig i Stockholm året om en massa arbetare, hvilka hafva sin egentliga bostad i socknarne omkring hufvudstaden och der äro skattskrifne. Blevne nu Herr Rydins förslag antaget, skulle det blifva ytterst svårt att afgöra, hvar dessa personer skulle i händelse af behof åtnjuta fattigunderstöd.

Medan jag har ordet, kan jag ej underlåta att framställa en betänklighet mot hela den föreslagna förändringen. Jag vill nemligen fästa uppmärksamheten å en omständighet, hvartill jag beklagligtvis redan sett tillstymmelse, eller att å ställen, der statorparessystemet är antaget, hårdhertade husbönder kanske skola akta sig för att, särdeles då torparne blifvit äldre, behålla dem längre än ett år, hvarigenom dessa människors förut föga afundsvärda belägenhet icke kommer att blifva lyckligare. Jag skulle derföre tro, att det ligger i de fattigare klassernas intresse, att den nuvarande föreskriften om en tid af sex månader bibehålles, och jag vill, i händelse denna min åsigt af någon annan vinner understöd, anhålla om proposition derå.

Herr Odelberg: Herr Rydin har ansett, att punkten i fråga kunde antagas, blott man förtydligade den derhän, att för förvärfvande af hemorts rätt fordrades att hafva *stadigt* hemvist. Andra talare hafva redan visat, till hvilka svårigheter ett sådant stadgande skulle föranleda. Deremot medgifver jag gerna, att Utskottet gjort sig skyldigt till det förbiseende Herr Beckman anmärkt, och jag har icke

något emot att ordet "sednast" intages. Jag yrkar derföre bifall till punkten med den af Herr Beckman föreslagna förändring.

Herr Dickson, Charles: Det är ingalunda min afsigt att förlänga en diskussion, som efter min åsigt redan rört sig allt för mycket kring smärre detaljbestämmelser, utan det är för att möjligen kunna förkorta densamma, som jag tager mig friheten göra en liten erinran. Här är icke Kammarens uppgift att göra upp en ny fattigvårdslag, utan Kammaren har endast att diskutera de allmänna grunder, hvarpå en sådan lag bör byggas. Detaljerna tillkomma den komité, som sedermera skall utarbета sjelfva lagförslaget. Här är således endast frågan, huruvida en tid af två år är att föredraga framför en tid af sex månader. Är Kammarens åsigt sådan — så är åtminstone min — möter intet hinder att antaga punkten, oberoende af alla detaljfrågor. Att tillägg och förtydliganden kunna erfordras, vill jag ingalunda bestrida — så t. ex. saknas här något motsvarande, en i nuvarande fattigvårdsförordning intagen, särdeles lämplig föreskrift, att om en person under året före inflyttningen eller under de första sex månaderna efter densamma åtnjutit understöd af annat fattigvårdssamhälle, försörjningen skall fortfarande åligga den församling, i hvilken personen näst förut varit mantalsskrifven — men, som sagdt, enligt min åsigt hafva vi nu endast att fästa oss vid hufvudgrunderna, hvarföre jag inskränker mig till att instämna med Herr Hasselrot.

Grefve Wachtmeister, Hans: Friherre Raab har ansett, att det nu gällande stadgandet vore mera gynnsamt för de fattigare klasserna, enär, i händelse en tid af två år bestämdes såsom vilkor för hemortsrätt, följden deraf skulle kunna blifva att mången oftare än eljest ombytte sina statorpare. Deremot vill jag framhålla, att den nu bestämda korta tiden af 6 månader i väsendtlig mån försvårar möjligheten att erhålla tienst. Då nemligen den församling, hvari en person inflyttat, är skyldig att draga försorg om honom, i händelse behof af understöd uppstår redan sex månader efter inflyttningen, betänker sig mången, innan han i årstienst mottager en arbetssökande. Han befarar, att denne kan komma att falla fattigvården i den nya församlingen till last. Antages åter Utskottets förslag om tidens utsträckning till två år, så förefinnes icke vidare någon sådan risk för arbetsgifvaren, och jag vågar derföre påstå, att förändringen just befordrar de fattigare klassernas intresse. Jag anhåller om proposition på bifall till punkten med det af Herr Hasselrot föreslagna tillägg.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels af Herr Rydin, att det förevarande momentet skulle antagas med följande förändrade lydelse: "Hemortsrätt förvärfvas inom det fattigvårdssamhälle, hvarest någon efter fyllda 15 år haft stadigt hemvist minst så lång tid, att han vid två på hvarandra följande mantalskrifningar varit eller bort vara der skattskrifven"; dels af Herr Beckman, att momentet måtte godkännas endast med tillägg af or-

det *sednast* framför ordet *varit*; och dels slutligen af Herr Hasselrot, att i stället för det af Utskottet föreslagna tredje momentet skulle antagas följande stadganden:

“Hemortsrätt är förvärfvad inom det fattigvårdssamhälle, der någon, efter fyllda 15 år, vid två på hvarandra följande mantalsskrifningar *sednast* varit eller bort vara skattskrifven.

Hustru har, så länge mannen lefver och äktenskapet dem emellan icke är upplöst, hans hemortsrätt, den hon efter mannens död eller äktenskapets upplösning bibehåller, intill dess hon sjelf förvärfvat ny sådan rätt.

Äkta barn, yngre än 15 år, tillhör, så länge fadren lefver, hans, eller, om han är död men modren lefver, hennes hemortsrätt. Äro begge föräldrarna döde, har barnet den sist afidnes hemortsrätt. Oäkta barn har modrens hemortsrätt“.

Efter framställda propositioner på bifall till momentet oförändradt, på antagande af Herr Rydins förslag samt på godkännande af Herr Beckmans förslag, hvilka samtliga propositioner med nej besvarades, gjorde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till det af Herr Hasselrot afgifna förslaget; och blef denna proposition med ja besvarad.

4:de mom.

Bifölls.

5:te mom.

Grefve Hamilton, Henning: Vi hafva visserligen flera gånger erinrats, att här icke är fråga om att redigera en fullständig lag, utan endast att uppgöra vissa allmänna grunder, under förhoppning att lagen sedermera skall genom Kongl. Maj:ts försorg erhålla sin rätta redaktion; men det kan likväl någon gång hända, att man vid uppgörande af dessa grunder kan uttrycka sig på ett sätt, som kan föranleda en oriktig föreställning om hvad man velat säga, eller åtminstone komma läsaren att tro, att man icke å frågan lagt den vikt, den onekligen förtjenar. Så torde förhållandet vara med denna punkt. Under förra sammanträdet uttalade jag den åsigt — hvilken jag tror äfven vara Kammarens — att fattigvården bör vara en verkan af kristlig kärlek och medlidande, att den således hufvudsakligen bör öfverlemnas åt den enskilda välgörenheten, med så litet tvång från lagstiftningens sida som möjligt. Men just af den omständighet, att känslan der måste taga ut sin rätt, följer, att Staten icke egentligen bör hafva med den speciela fattigvården att bestyra, att detta endast bör vara ett undantag, och ett undantag, som förekommer så sällan som möjligt. Jag bestrider ingalunda att icke Staten får hafva ett hjerta, men den har större förbindelse än den enskilde att hafva hjertat på rätta stället, att låta förståndet hufvudsakligen leda sina åtgärder, och i afseende å fattigvården bör således Statens egentliga verksamhet bestå i bemödandet att genom god folkundervisning, goda

ekonomiska lagar förekomma behof af fattigunderstöd, hvaremot, som sagdt, endast i de mest sällsynta fall Staten bör ingripa i den speciella försörjningen. Den redaktion Utskottet gifvit åt denna punkt, kan emellertid grundlägga det intryck, att Utskottet icke ansett denna Statens inblandning i fattigvården såsom ett undantag. Der står nemligen helt enkelt: "Kan detta (medfödd hemortsrätt) ej utrönas, öfvertager Staten en sådan persons fattigvård". Då kommunerna veta, att Staten ovillkorligt skall bestrida en persons underhåll, så snart hans hemort ej kan utrönas, så lära de väl icke blifva särdeles ifriga att taga reda på hvart en understödsbehöfvande verkligen hörer; och detta Statens bestridande af fattigvården innebär dessutom en orättvisa. Statens tillgångar äro allas, således äfven den fattiges, och då Staten träder emellan med understöd, blir det således icke endast den som eger något, utan äfven den medellöse, hvilken får bekosta försörjningen. Men utom det, att man lagt alltför liten vikt derpå, att Statens bistånd endast bör förekomma såsom undantag, är äfven redaktionen misslyckad. I föregående punkt talas endast om hemortsrätt, och nu säges här: "kan denna ej utrönas, öfvertager Staten en *sådan persons* fattigvård". Man förstår nog meningen, men icke är den uttryckt i sådan form, som Riksdagen bör använda. Af dessa skäl, och då jag anser att nu gällande fattigvårdsförordnings föreskrifter bättre uttrycka den åsigt om Statens bidrag till fattigvården, hvilken jag anser vara den riktiga, hemställer jag om icke punkten borde erhålla följande redaktion: "för den, hvars hemortsrätt ej kunnat enligt stadgade grunder bestämmas, bekostar Staten oundgängligen nödigt understöd, intilldess något fattigvårdssamhälle kan dertill förpligtas".

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag instämmer i Grefve Hamiltons yrkande.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på antagande af momentet med följande, af Grefve Hamilton föreslagna förändrade lydelse: "För den, hvars hemortsrätt ej kunnat enligt stadgade grunder bestämmas, bekostar Staten oundgängligen nödigt understöd, intilldess något fattigvårdssamhälle kan dertill förpligtas;" och blef denna proposition med ja besvarad.

6:te Mom.

Herr Lilliehöök: Utskottet har föreslagit förändring i den nu stadgade tid, efter hvilken ny hemortsrätt ej kan förvärfvas, och såsom skäl derför anført, att erfarenheten visat att de flesta menniskor vid 55 års ålder äro i besittning af fulla själs- och kroppskrafter. Det är möjligt att så kan vara förhållandet inom vissa delar af landet, men i allmänhet torde 55 års ålder i detta afseende vara maximum, och jag hemställer derföre att den nu stadgade tiden af 55 år måtte bibehållas.

Herr Hasselrot: Såsom bevis huru olika denna fråga uppfat-

tas, får jag påpeka, att en talare velat hafva tiden utsträckt till 62 år, en annan åter velat bibehålla den nu bestämda 55 år. Jag tror dock vi kunna vara ense derom, att inom vårt land människorna i allmänhet vid 55 års ålder ega de kropps krafter, att de ännu några år kunna försörja sig sjelfva och de sina, och Utskottet torde således hafva funnit det rätta, då det föreslagit 60 år. Ytterligare skäl här för äro, att i Norge tiden är bestämd till 62 års ålder, och att alla ledamöterna af Andra Kammarens Tillfälliga Utskott biträdde Utskottets åsigt. Jag yrkar bifall till punkten.

Herr von Koch: Då min åsigt, att vi borde bestämma oss för samma tid, som i Norge finnes stadgad eller 62 år, icke vunnit understöd, utan tvärtom en talare yrkat bibehållandet af nu gällande föreskrift om 55 års ålder, vill jag ej vidhålla mitt förslag utan instämmer med Utskottet.

Grefve af Ugglas: Jag tror att den förste talaren missförstått meningen med detta stadgande. Här säges icke att, om en person efter fyllda 55 år skulle komma i behof af understöd, han icke skulle erhålla sådant, utan föreskriften åsyftar endast att, om någon vid 60 års ålder, med de mindre kropps krafter han då nödvändigt måste ega, inflyttar i en kommun, han *der* icke kan *förfärfva* hemorts rätt, så att skyldigheten att underhålla honom fortfarande åligger den kommun, hvarifrån han kommit.

Herr Lilliehöök: Jag kan ej finna, att jag missförstått Utskottets mening. Föreskriften afser ju, att, om någon efter fyllda 60 år inflyttar i ett samhälle, han der icke är berättigad till understöd. Jag åter påstår fortfarande, att den nu gällande bestämmelsen om 55 år är riktigare, enär man icke kan antaga, att en person vid den åldern länge kan bidra till sitt uppehälle; och jag vidhåller därför mitt yrkande.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till momentet oförändradt och dels bifall till detsamma med utbyte af ordet *sextio* emot ordet *femtiofem*; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet oförändradt, hvartill svarades ja.

Rubriken.

Godkändes.

Afdelningen Litt. D.

9:de och 10:de punkterna.

Biföllos.

11:te punkten.

1:sta mom.

Friherre Silfverskjöld, Nils August: Hvarföre man här åt kommunalstämman gifvit det särskilda namnet fattigvårdsstämman, kan jag verkligen ej fatta. Samma personer ega ju der rösträtt som å kommunalstämman, och röstgrunden är också densamma. Jag yrkar derföre, att i denna punkt ordet fattigvårdsstämman måtte utbytas mot kommunalstämman.

Herr Hasselrot: Inom Utskottet ifrågasattes flera olika benämningar, men efter mogen öfverläggning stadnade Utskottet vid den här föreslagna. Skälet hvarföre Utskottet icke ville begagna ordet kommunalstämman var, att enligt kommunalförfattningen kunna alla å sådan stämman fattade beslut öfverklagas och dragas under högre myndigheters pröfning. Att särskildt för fattigvårdsfrågor göra undantag i kommunalförordningen ansåg man ej lämpligt, och man fruktade att förslag derom ej skulle vinna stadfästelse. För att undvika denna svårighet, bestämde man sig för ordet fattigvårdsstämman. Jag anhåller om bifall till punkten.

Friherre Tersmeden: Lika med den förste talaren kan jag ej inse något egentligt skäl hvarföre man skall kalla kommunalstämman, då den beslutar i fattigvårdsfrågor, för fattigvårdsstämman, och jag yrkar derföre att sistnämnda ord måtte utbytas mot kommunalstämman, och att i följd deraf sista orden i punkten: "hvilka med den rösträtt, som för kommunalstämman stadgas, afgöra frågan" måtte utgå.

Friherre Silfverskjöld: Det skäl Herr Hasselrot anført för upptagande af ordet fattigvårdsstämman, eller att föreskriften derom, att fattigvårdsfrågor icke må dragas under högre myndighets pröfning, icke må komma i kollision med allmänna stadgandet i kommunalförordningen, att kommunalstämmas beslut får öfverklagas, kan jag ej finna tillfredsställande. Någon ny institution behöfver ej inrättas, utan allt kan hjälpas genom ett Riksdagens beslut, att klagan ej får föras öfver beslut i sådana frågor. Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Nordström: Denna punkt anser jag i flera hänseenden vara i behof af närmare förklaring. Utom "fattigvårdssamhälle" omtalas här äfven andra personligheter eller myndigheter: en fattigvårdsstyrelse, utsedd å kommunalstämman, och hvars åligganden äfven af kommunalnämnden kunde skötas, vidare, der "samhället är fördeladt i rotar", en fattigvårdsstyrelse för hvarje rote, och ytterligare en "fattigvårdsstämman", som synes vara något annat än kommunalstämman, men som dock skall utgöras af alla på kommunalstämman röstegande medlemmar med den för kommunalstämman stadgade rösträtt. Äfven här synes det, som skulle Utskottet för mycket fäst sig vid den i 1853 års fattigvårdsförordning utvecklade organisation, utan att tillräckligt afseende fästats på kommunalförfattningarne. Då det icke kan nekas,

att "fattigvårdsstämma" och "kommunalstämma" här åtminstone i handlingen äro samma personlighet, är det svårt att fatta hvarför denna personlighet ej skall i fattigvårdsfrågor få bibehålla sitt rätta namn; och då kommunalstämman i alla händelser blir den myndighet, som enligt förslaget skulle få magt att i sista hand afgöra alla inom kommunen uppkommande frågor om fattigvårdstungans fördelning, äfven då kommunen i sådant afseende är delad i rotar, samt att i öfrigt reglera fattigvården inom kommunen, blir det väl dock slutligen nödigt att uttala allt detta med klara ord, hvarvid då tillika likasom sjelfmant den fråga framträder till besvarande, huruvida kommunalstämmans beslut skall, utan regress till högre instans, blifva ovilkorligen bindande äfven i alla andra fall än det, då en fattigunderstöd sökandes begäran blifvit afslagen. För min del anser jag Utskottets förslag i denna del gå mycket för långt, och att kommunalförfattningarnes stadganden om besvärsrätten äfven böra erhålla lämpligt afseende; anhållande jag, på grund af allt detta, att äfven ifrågavarande punkt 11 måtte återremitteras till revision och omarbetning.

Grefve Posse: Ehuru jag ogera vill uppträda emot detta Betänkande, som i allmänhet är så väl sammankommet, får jag dock denna gång förena mig med den förste värde talaren och yrka att ordet fattigvårdsstämma må utbytas mot kommunalstämma.

Det synes mig mindre lämpligt, att vi få så många stämmor. Vi hafva redan kyrkostämman och kommunalstämma, och skulle vi der-till få fattigvårdsstämma, blefve det alltför mycket.

Herr Hasselrots anmärkning, att anledningen hvarför man föreslagit en fattigvårdsstämma vore den, att man från denna stämma icke ville hafva någon vadrättighet, synes mig icke vara något skäl, ty om det inkommer i författningen, att i fattigvårdsärenden finnes ej vad från kommunalstämmas beslut, och någon det oaktadt skulle vädja, så komma myndigheterna helt enkelt från saken genom att hänvisa till fattigvårdsförfattningen, som säger, att sådant vad icke får ske, och således få dessa herrar, som önska helt och hållet undandraga fattigvården från myndigheterna, sin vilja fram.

För min del får jag säga att, ehuru jag anser som en stor fördel isynnerhet för myndigheterna sjelfva att slippa ifrån fattigvårdsfrågor, tycker jag dock att man här visat nästan mycken skygghet för myndigheterna.

Jag förenar mig med Herr Silfverskjöld.

Herr von Koch: Såvida jag kunnat förstå detta stadgande och anledningen till det af Utskottet begagnade uttrycket fattigvårdsstämma, utgår det derifrån, att man vill i orterna hafva ett slags nämnd, som skulle i sista instansen pröfva dessa ärenden.

Med tillämpandet af den icke obligatoriska fattigvården, anser jag en dylik nämnd vara nödvändigt af behovet påkallad, då för afgörandet af en mängd frågor, som skulle komma under dess pröfning, fordras både att vara på stället och hafva stor speciel kannedom om personer och förhållanden inom orten. Att få en sådan pröfning på

detta sätt verkställd och utan appell från det af nämnden fattade beslut, anser jag vara ett ganska viktigt mål, dels därför, att saken blir snart afgjord, och dels därför, att ju längre bort man bor från den fattige, desto större chancer är det, att fattigvärden blir dålig. I afseende åter på frågan, huruvida det varit bättre att bibehålla denna pröfningsrätt hos kommunalstämman, och på samma gång sjelfva namnet kommunalstämma, så kan jag icke finna annat, än att den föreslagna fattigvårdsstämman i sjelfva verket är detsamma som en kommunalstämma. Huruvida det varit bättre att bibehålla namnet kommunalstämma kan vara tvifvel underkastadt. Ginge det an att införa i fattigvårdsstadgan den föreskrift, att kommunalstämmas beslut i vissa ärenden icke få öfverklagas, då kunde vara skäl att bibehålla denna benämning. Men jag måste bekänna, att jag hyser stor betänklighet och ovisshet, huruvida man skulle kunna i en författning af civillags natur, som våra kommunallagar, införa en sådan ändring. Jag tror derföre, att Utskottet funnit en god utväg att undvika en ändring i kommunallagarne, i hvilka, enligt min åsigt, blott i yttersta nödfall ändringar böra göras.

Jag anser nemligen det vara särdeles brådskande att få en ny fattigvårdsförordning, och då vi hafva sett hur svårt det är att äfven få den aldra minsta ändring i kommunallagarne, bör man söka att så litet som möjligt sammanbinda dessa båda saker.

Både inom och utom Representationen hör man, att en förändring i fattigvårdsförordningen måste ske; men om en ändring i kommunallagarne kunna knappt 3 å 4 personer komma öfverens. Kan då med en liten omskrifning en sådan ändring förekommas, så vore det en fördel, som i mitt tycke vida skulle öfverväga den af en föregående talare påpekade olägenheten att få så många stämmor.

Jag tror icke antalet vara så stort, att man deraf bör låta konfundera sig, och kanske har man gifvit denna stämman benämningen fattigstämma för att få folket att litet talrikare komma tillstädes för att lemna erforderliga upplysningar. På kommunalstämman är det nemligen så svårt att få folk att infinna sig, att de, som i rätt tid infunnit sig, vanligen få sitta och vänta i sockenstugan, till dess ett anständigt antal ledamöter genom budskickningar hit och dit hunnit anskaffas.

Då vi diskutera denna punkt, ber jag att få fästa uppmärksamhet på en sak, som jag anser, att man ej bör förbise. Jag tror och hoppas, att i de flesta fattigvårdssamhällen är barmhertigheten så stor, att man icke lemnar en verkligt behöfvande ohjelp, isynnerhet om författningen blir sådan, att man icke behöfver lemna understöd åt personer, som anses icke oundgängligen vara i behof deraf och dessa således icke med lagen i hand kunna tilltvinga sig det; men i alla fall borde man, då den rösträtt, som nu eger rum, i församlingarne ofta lemnar åt några få personer att bestämma besluten, och då man vet, att ganska ofta icke många komma tillstädes vid dessa sammankomster, hvarigenom det kunde hända, att en hårdhertad person blefve den bestämmande i dessa frågor — om man nemligen gifve fattigvårdsstämman den magt att döma i sista instansen, som här är föreslagen, borde man, säger jag, vidtaga några mått och steg för att

förekomma de missbruk, som kunde uppstå derigenom, att magten skulle läggas i en så beskaffad persons händer. Jag framkastade till några af Utskottets ledamöter ett förslag i denna syftning; men det vann icke understöd.

Jag biträder gerna nu föreliggande förslag, sådant det är, men skulle vilja framkasta den tanken, huruvida icke i ett sådant fall som detta, då fattigvårdsstämman skall i sista hand pröfva ärendena, en begränsning i rösträtten borde ega rum. Jag vet väl, att blotta uttrycket begränsning i rösträtt väcker ovilja hos mången; men här är icke fråga om att taga från kommunen magt, utan tvärtom att gifva den större magt än den förut haft. Den får nemligen rättighet att döma i sin egen sak, en magt, som förut varit lemnad till de administrativa myndigheterna, och som ofta blifvit utöfvad på så sätt, att man heldre varit barmhertig än obarmhertig. Jag skulle därför, ehuru utan hopp om framgång, vilja föreslå att förändra den sista raden i 11:te punktens 1:a moment så, att der insattes, efter ordet "medlemmar" på den föregående raden: "hvilka afgöra frågan med den för kommunalstämma stadgade rösträtt, dock att ingen må hafva mera än $\frac{1}{10}$ af alla afgifna röster".

Grefve Wachtmeister, Hans: Flere talare hafva gjort anmärkning mot benämningen fattigvårdsstämma. Denna benämning har ock af flera blifvit förklarad på ett sätt, som jag anser tillfredsställande. Förslaget skulle nemligen eljest stöta på de svårigheter, som skulle blifva en följd af en ändring i kommunallagarne, som äro af civillags natur. Frågan, åt hvilken myndighet kommunens afgörande rätt i dessa ärenden i sista instansen skulle uppdragas, har utgjort föremål för de mest omsorgsfulla öfverläggningar inom Utskottet. Det var fråga om att föreslå, att kommunalstämma skulle utvälja en nämnd, åt hvilken skulle uppdragas denna pröfning; men detta förslag mötte bland andra svårigheter äfven den, att det på landet skulle vara mycket svårt att få personer, som kunde fullgöra detta uppdrag, då så många äro tagna i anspråk för kommunalnämnden, och man fann därför bäst att lemna denna pröfning åt kommunen i sin helhet. Man har sagt, att redaktionen vore sådan, att fattigvårdsstyrelse i 9:de punkten kunde förblandas med fattigvårdsstyrelse i den 10:de och att det icke framgår tydligt, om från fattigvårdsstyrelsen i hvar rote skall appelleras till socknens fattigvårdsstyrelse eller fattigvårdsstämma. Jag får härvid nämna, att Utskottets mening varit den, att rotens fattigvårdsstyrelse öfvertager helt och hållet försörjningen inom roten, och den, som är missnöjd, får vädja till fattigvårdsstämman och icke till den för hela socknen gemensamma fattigvårdsstyrelsen, hvilken, då socknen är indelad i rotar, endast är till för att jemna emellan rotarne och fördela fattigvårdstungan. En talare har yrkat, att rösträttigheten på fattigvårdsstämma skulle blifva begränsad. Jag anhåller, att i detta afseende icke måtte ske någon förändring i Utskottets förslag, emedan härigenom hela förslaget skulle komma att rifvas sönder. Jag tror dessutom, att det är ganska oafgjordt, om understödstagaren kommer att vinna eller

förlora på, om de, som hafva större förmögenhet, komma att diktera beslutet. Jag yrkar bifall.

Herr Lagerstråle: Redan förut har jag tagit mig friheten fästa uppmärksamheten på de svårigheter, hvilka uppstå genom de afvikelser, som i dessa förslag äro gjorda från stadgarne i våra kommunallagar. Denna svårighet uppstår nu åter i afseende å denna paragraf, då der en helt annan form för ordnande af fattigvårdens angelägenheter blifvit föreslagen, än nuvarande kommunallagar stadga. Fattigvårdsstämma skulle nemligen hafva lika pröfningsrätt, som nu tillkommer kommunalstyrelse. Kommunalstyrelse är nu berättigad att handhafva kommunens gemensamma angelägenheter; men en del af denna rättighet skulle enligt detta förslag öfverflyttas på en annan myndighet med olika benämning, men bestående af samma medlemmar.

Det förefaller mig knappt möjligt, att en sådan lag kan komma till stånd, med mindre i sjelfva kommunalförfattningen göres ett sådant tillägg, att den föreslagna nya formen får sitt berättigande i sjelfva kommunallagen.

I sak har detta förslag endast fäst vid afseende vid fattigvården på landet, och deri förekommer icke något om fattigvårdens handhafvande i stad. Som vi veta, tillkommer stadsfullmäktige i stad samma myndighet som kommunalstämma på landet, och det torde icke böra lemnas utan alla bestämmelser, huru man i detta afseende bör gå till väga i städer. Jag föreställer mig, att vid utarbetandet af en ny fattigvårdsförordning mycken tvekan skall uppstå, derest i detta principbetänkande icke något i detta hänseende blifvit intaget. Utskottets ordförande har icke heller yttrat sig härom.

Det synes icke heller af detta förslag, huruvida den föreslagna fattigstämman myndighet skulle inskränkas endast till pröfning af från rotarne ingångna klagomål. Skulle denna myndighet utsträckas äfven till den ekonomiska delen af fattigvården, så förefaller det mig ännu betänkligare att, utan bestämdt berättigande, göra en sådan utbrytning från kommunallagarne. Förslaget innehåller visserligen icke något, som bestämdt antyder en sådan utsträckning af fattigvårdsstämman myndighet; men det ligger ganska nära, att samma myndighet, som bestämmer behovet, äfven bestämmer beloppet af de bidrag, som skola lemnas. I alla fall, som en talare förut anmärkt, är denna nya fattigvårdsstämma, med en särskild rätt att i sista instansen afgöra vissa frågor, en sådan utväxt på kommunalförfattningen, att dess berättigande synes mig kräfva ett särskildt tillägg i nämnda författning, och för att denna fråga må komma under Utskottets öfvervägande, instämmer jag i yrkandet om återremiss.

Herr Odelberg: Om detta moment har man yttrat, att man icke kunde förstå meningen med det, som deri är föreslaget, och att det vore besynnerligt att under namn af fattigvårdsstämma tillskapa en ny myndighet, som i sjelfva verket vore densamma som kommunalstämman. Förklaringen är helt enkelt den, att, om fattigvårdsstyrelsen i en kommun vägrar att lemna understöd åt en sökande, som

icke till följd af lag ovilkorligen är dertill berättigad, och denne sökande icke åtnöjer sig med detta beslut, skulle fattigvårdsstämman vara den auktoritet, till hvilken han kunde appellera, och som i sista hand skulle afgöra denna sak — i sista hand därför, att, om icke en sådan fråga finge afgöras af dem som gifva understödet, vore dermed hela grundvalen för denna författning rubbad. Det är således just därför, att dessa frågor böra i sista hand afgöras af socknen, som man ansett sig, för att icke ingripa i kommunallagarne, böra gifva denna stämma ett annat namn, då, som vi alla veta, kommunalstämmas beslut kunna öfverklagas. Det är således endast meningen, att socknen i sin helhet under benämningen fattigvårdsstämma skall kunna i sista hand afgöra frågor af den beskaffenhet, jag nyss nämnt; men ingalunda sådana som röra fattigvården i allmänhet, emedan detta vore ett ingrepp i kommunalstämmas rättigheter.

En talare har yrkat, att för besluts fattande på fattigvårdsstämma rösträttigheten borde beräknas efter andra grunder än för kommunalstämma stadgad är. Jag vågar motsätta mig alla förändringar i den kommunala rösträtten, ty börjar man en gång att rubba den, vet man ej hvar det stadnar. Man har också sagt, att vi hafva redan kommunal- och kyrkostämma, och få vi nu fattigvårdsstämma till, få vi alltför mycket af den varan. Det är saunt, att vi till namnet få tre stämmor; men jag får fästa uppmärksamhet på, att enligt sista momentet af denna punkt skulle dessa fattigvårdsstämmor komma att hållas samtidigt med kommunalstämmorna, så att det synes häraf, att Utskottets mening varit den, att de till fattigvårdsstämman hörande ärenden skulle afgöras af kommunalstämman under annat namn.

En annan talare har anmärkt, att denna fattigvårdsstämma vore att anse som en utbrytning från kommunalstämman, och att den skulle föranleda rubbning i kommunalförfattningen. Det är just för att undvika all rubbning i kommunalförfattningen, som man gifvit stämman namn af fattigvårdsstämma. Samme talares anmärkning, att icke Utskottet föreslagit något stadgande, huru man skall gå tillväga vid klander af fattigvårdsstyrelsens åtgärder i städer, kan möjligen anses befogad; men jag får här ännu en gång upprepa, att Utskottet icke ansett sig böra ingå i alla detaljer, utan endast framlägga allmänna principer; och detta är orsaken, hvarföre nämnda stadgande saknas.

Jag anhåller om bifall till momentet.

Friherre Raab, Adam: Då jag första gången genomläste den ifrågavarande 11 §, stadnade jag i villrådighet om hvad som kunde menas med "fattigvårdssamhälle", antingen det skulle vara flera socknar, som om gemensam fattigvård kunde förena sig, eller rotar som utgjorde utbrutna delar af socknarne. Jag har nu hört flere talare vara lika villrådiga som jag uti denna fråga, och ehuruval en Utskottsledamot förklarar, huru saken rätteligen skulle förstås, hvarföre jag naturligtvis är mycket tacksam, så vill jag dock anmärka, att man ej alltid kan påräkna närvaron af sådan lagtolkare vid alla de tillfällen, då det kan vara tveksamt, huru författningen skall förstås och tillämpas. Redan ur denna synpunkt tror jag det vara nödvän-

digt att återremittera paragrafen, och tror behovet därför vara tillräckligt ådagalagdt.

Jag ber dessutom att få vidröra en annan sak, som synes mig vara förtjent af en synnerlig uppmärksamhet. Det står nemligen i 6 §: "hvarje socken på landet och hvarje stad utgör ett fattigvårdssamhälle, dock må flera socknar på landet kunna förena sig om gemensam fattigvård". Men sedermera förekommer under Litt. D. aldrig ett enda ord om huru det skall gå till eller se ut, när flera socknar förena sig om gemensam fattigvård. Det är väl dock nödvändigt att föreskrifva, huru dess medlemmar skola sammankallas, gemensamt verka, rösta och besluta, och huru styrelsen skall ordnas inom detta samhälle, som består af flera socknar, hvilka förenat sig om gemensam fattigvård. Föreskrift härom saknas dock helt och hållet, och ur denna synpunkt finner jag det äfven vara nödvändigt att det åt Utskottets aktningstvårda ledamöter lemnas tillfälle att, efter en ny granskning i berörda hänseende, gifva mera tydlighet och klarhet åt förslaget.

För min del yrkade jag vid förra riksdagen bifall till det då framlagda förslaget om den förändring i rösträtt vid kommunalstämma, att ingen skulle få disponera utöfver en tiondedel af röstantalet. För mig förefaller det därför icke motbjudande att bifalla det förslag till ändring i rösträttigheten, som af en värd talare här nyss framställdes; och vill jag särskildt fästa uppmärksamheten på det olämpliga uti att hafva olika röstberäkningsgrunder vid olika val, såsom till riksdagsman och i kommunens angelägenheter. Jag vill dock icke nu framställa något särskildt yrkande, hvarken i det ena eller andra hänseendet, utan inskränker mig till att begära paragrafens återremitterande.

Herr De Maré: Till de anmärkningar, som blifvit framställda mot den föredragna punkten, ber jag att få lägga ännu en. Den åsyftar att af Utskottets ledamöter erhålla upplysning, huru de tänkt sig att man skulle gå tillväga uti ett särskildt fall som jag vill angifva. Genom ett föregående beslut sistlidne Lördag har man velat underlätta inrättandet af så kallade rotar. Här har nu i dag förklarats, att meningens skulle vara, att de, som ej åtnöjde sig med rotestyrelsens åtgörande uti frågor om fattigvård, egde att vända sig till kommunalstämmans ordförande för att få sin klagan af fattigvårdsstyrelsen pröfvad. Om man nu tänker sig, att någon blifvit nekad understöd af rotestyrelsen eller erhållit otillräckligt sådant, och han då vände sig med sin klagan till fattigvårdsstyrelsen, så kunde det lätt inträffa, att de personer, hvaraf sistnämnda styrelse utgjordes, komme att bestämma ett ganska drygt underhåll, hvilket skulle utgå icke af kommunens utan af rotens medel; till följd hvaraf de, som bestämde understödet, icke komme att drabbas af kostnaderna därför. Detta är en omständighet, som jag anser vara af ganska betydlig vikt. Möjligt är, att en person med tillförene dyra lefnadsvanor kan komma i det predikament, att han behöfver understöd af fattigvården. Om roten då anser, att kan kan nöja sig med 50 öre om dagen, men det på fattigvårdsstämma beslutas, att understödet skall utgå med

flera riksdaler, så blir roten mot sin vilja tvingad till en dryg utgift, till följd af beslut utaf personer, som egentligen icke äro af rotens angelägenheter intresserade.

Det förefaller mig alldeles nödvändigt, att denna sak toges under nytt skärskådande af Utskottet, likasom de öfriga anmärkningar, som blifvit emot punkten framställda; och jag förenar mig af denna orsak med dem, som anhålla om återremiss. Det är så mycket angelägnare, tror jag, att punkten återmitteras, sedan af den siste ärade talaren uppmärksamheten blifvit väckt på de oegentligheter, som förslaget innehåller i afseende å det fall, då flera kommuner förena sig om en gemensam fattigvård. Det saknas föreskrifter om, huru ett sådant sammansatt fattigvårdssamhälles styrelse skall ordnas, äfvensom beträffande dess sammanträden; och som jag icke kan föreställa mig, att det går an att till Kongl. Maj:t inkomma med ett förslag i så beskaffadt ofullständigt skick, yrkar jag, såsom sagdt var, återremiss.

Herr Ekman, Carl: Jag är visserligen i åtskilliga delar fökommen af en föregående talare, som fästat uppmärksamheten på, att det stadgande, som i det nu föredragna Betänkandet influat, icke tydligt föreskrifver, huru det skall tillgå, då i stad klagan föres öfver nekadt fattigunderstöd, eller då på landet flera kommuner förena sig med hvarandra om gemensam fattigvård. Som dessa omständigheter redan blifvit påpekade, så vill jag ej vidare orda derom. Deremot tager jag mig friheten att fästa Kammarens uppmärksamhet derpå, att, då det enligt nu gällande lag tillhör kommunalstyrelsen att taga befattning med sådana frågor som den förevarande, så synes det mig att Kammaren ej kan eller bör besluta något, som skulle upphäfva gällande kommunallagar, åtminstone ej på det sätt som nu blifvit ifrågasatt. I Betänkandet afses, att man skall ingå med en underdånig begäran, att Kongl. Maj:t måtte utfärda en förordning, byggd på de uti förslaget framställda grunder. Kan man nu tänka sig möjligheten af, att Kongl. Maj:t skulle vilja ensam utfärda en förordning, hvarigenom en rubbning skulle åstadkommas uti de af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt utfärdade kommunalförfattningarne? Jag kan åtminstone icke tänka mig möjligheten af något sådant, och tror derföre, att det åsyftade målet ej kan nås på den väg, som förslaget angifver. Skulle nu emellertid en förordning utfärdas, som innehölle de bestämmelser, hvilka i förslaget angifvas, så får jag säga, att jag mycket tvekar, huruvida det kan vara rätt att helt och hållet frångå en person, hvars anhållan om fattigunderstöd blifvit afslagen, rättigheten att deröfver föra klagan. Man kan nemligen ganska väl tänka sig, att en kommun kunde glömma sina pligter och vägra understöd i ett sådant fall, då det vore behöfligt och alldeles nödvändigt; och hvad har man då gjort, om icke, så till sägandes, legaliserat betlandet?

Jag tror således på så väl de skäl, som af föregående talare blifvit anförda, som dem jag nu ytterligare tillagt, det vara tydligt ådagalagd, att de stadgar, som här blifvit föreslagna, väl tåla vid att af Utskottet ytterligare tagas i betraktande. Jag fäster visserligen stor

stor vigt dervid, att Utskottet åt en sak lemnat sitt förord, men dock ej så stor vigt, att jag anser allt hvad Utskottet föreslagit böra obetingadt antagas; och jag röstar derföre i detta fall för återremiss.

Herr Nordström: Jag afstår från ordet och vill endast tillkännagifva, att jag förenar mig uti det yttrande, som af Herr Lagerstråle blifvit afgifvet.

Herr von Geijer: Jag föreställde mig redan från första början, och den förda diskussionen har bekräftat riktigheten af min förutsättning, att det ifrågavarande lagförslaget innefattade två hufvudpunkter af synnerlig vigt. Den första hufvudpunkten afsåg det obligatoriska i fattigvården, och den andra hufvudpunkten är den, som nu utgör föremål för öfverläggning, nemligen huruvida besvär skola få anföras öfver nekadt fattigunderstöd eller ej. Jag tror att härfå beror förslagets hela värde, och anhåller derföre att i det sistnämnda hänseendet få yttra några ord. Det har under diskussionen blifvit yttradt åtskilligt, och anmärkningar hafva framställts mot förslaget, hvilka jag icke kan gilla. Så har man sagt, att klagan borde få föras öfver fattigvårdsnämndens beslut om vägradt understöd. Härvid får jag erinra, att frivilligheten derigenom blefve upphäfd, förslaget förlorade en stor del af sitt värde, och vi komme att befinna oss på samma punkt som tillföre. Vidare har det blifvit ifrågasatt nödvändigheten att förändra kommunallagarne, i händelse förslaget blefve lag. Beträffande den rösträtt, som vid fattigvårdsstämman skulle gälla, tror jag meningarne vara ganska delade. Mången, lika med mig, anser det vara förenadt med stor fara, om rösträtten skulle utöfvasefter fyrk, emedan det derigenom kan komma att bero på en enda person att bestämma de hjälpsökandes öde. Andra åter anse det vara orätt att rösta per capita, emedan derigenom beslutanderätten blefve lagd i händerna på dem, som minst vore hågade att hjälpa. Slutligen har det ock blifvit anmärkt såsom en brist, att föreskrift saknas, huru fattigvårdsstyrelsen skall sammankallas och hvar den skall sammanträda, då flera kommuner förena sig om gemensam fattigvård. Detta är dock en detaljfråga af mindre vigt, men så väl för att densamma må lösas, som ock på det att förslaget må blifva i öfriga hänseenden kompletteradt, torde det vara lämpligast att återrenittera detsamma till Utskottet; och vill jag för min del af detta skäl icke motsätta mig en återremiss.

Herr Hasselrot: Här har blifvit anmärkt, att i förslaget saknas föreskrifter, huru man skall gå tillväga, då på landet flera kommuner förena sig om gemensam fattigvård, äfvensom beträffande fattigvården i städerna. I anledning häraf vill jag anmärka, att äfven vår nu gällande fattigvårdsförordning tillåter flera kommuner att i nämnda hänseende förena sig, utan att innehålla några föreskrifter om sättet, huru man i så fall bör gå till väga; och det är derföre antagligt, att saken ej framdeles kan blifva förenad med större svårigheter än som nu är fallet.

Man bör dessutom icke lemna ur sigte, att här ej är meningen att afgifva ett detaljeradt lagförslag, utan endast att angifva de grunder, på hvilka författningen skall byggas. Att bestämma detaljerna bör öfverlemnas åt Kongl. Maj:t, som, efter hvad jag föreställer mig, icke lärer underlåta att, för den händelse den ifrågasatta författningen påfordrar någon ändring i kommunallagarne, derom framdeles väcka förslag.

Det har blifvit nämndt, att den i Norge gällande fattigvårdslagstiftningen innehåller ungefär samma stadganden, som här blifvit föreslagna; och jag vill nämna att der är antaget, att fattigvårdsstyrelsens beslut ej får öfverklagas. Antaga vi ej denna princip, så kommer vår fattigvårdslagstiftning att qvarstå på samma punkt som tillförene.

Slutligen vill jag, liksom en föregående talare redan gjort, fästa uppmärksamheten på det olämpliga uti en återremiss af Betänkandet. En återremiss skulle nemligen, till följd af de omgångar, hvarmed behandlingen af frågor i Tillfälliga Utskott äro förenade, säkerligen vålla att förslaget ej blefve färdigt vid denna riksdag; och resultatet af de hittills nedlagda arbetena skulle dymedelst vara förspildt. För min del anhåller jag vördsammast att Kammaren ville bifalla, hvad Utskottet föreslagit i denna punkt.

Grefve Wachtmeister, Hans: Här har så ofta omtalats, att Utskottet icke framkommit med något egentligt lagförslag, att jag icke anser mig behöfva vidare upprepa det. Emellertid hafva flera talare funnit sig föranlättna att yrka återremiss af Utskottets förslag i denna punkt på grund af en öfverklagad brist deruti, med afseende på fattigvårdens ordnande i städerna och för det fall, då flera kommuner förenade sig om en gemensam fattigvård. Denna brist har, såsom jag sagt, ådragit sig så allmän uppmärksamhet, att jag finner mig deraf uppmanad att yttra några ord.

Vi hafva inom Utskottet tänkt oss, att de, som komma att skrifva författningen, lätteligen kunna deruti införa de detaljbestämmelser, som i Utskottets förslag saknas. Jag har trott att, i afseende på stad, dess pröfningsrätt i dessa fall skulle kunna uppdragas åt en nämnd. De svårigheter, som möta i afseende på fattigvården på landet, förefinnas dessutom icke i stad. På landet utgöres fattigvårdsstyrelsen i vanliga fall af de flesta dugliga personer inom socknen, hvilka kunna sköta sådana affärer, i stad åter finnas ett större antal sådana personer, af hvilka en nämnd skulle kunna efter val sammanställas. Det vore lämpligt att en sådan fattigpröfningsnämnd valdes för hvarje år, antingen och helst på allmän Rådstufva eller ock utaf stadsfullmäktige. Ett dylikt förfaringsätt vore äfven nödvändigt, då flera socknar bildade ett gemensamt fattigvårdssamhälle. Jag medgifver gerna, att vi här kunna stöta på svårigheter, särdeles i vissa landsorter, men jag fruktar att man icke kan utfinna något annat sätt att lösa dessa svårigheter, än att de för gemensam fattigvård förenade socknarne få utse en nämnd.

Det har af åtskilliga talare blifvit anfördt, att det skulle vara olämpligt att begära utarbetandet af en fattigvårdsförordning på de

grunder, Utskottet framställt, emedan detta skulle hafva till följd, att nuvarande kommunallagar måste väsendtligen förändras. Jag får säga att efter min tanke någon väsendtlig förändring i dessa lagar härigenom icke behöfver förorsakas. Kommunalstämman har, enligt nu gällande kommunallag, icke någon magt i fattigvårdsfrågor. Det är kommunalnämnden, åt hvilken församlingen uppdragit sin beslutanderätt, rörande alla fattigvårdsfrågor. Kommunalstämman blir således genom vårt förslag icke fräntagen någon rätt, ty här är endast fråga om att tillsätta en annan styrelse inom kommunen, nemligen fattigvårdsstämman. Således tror jag icke, att man i något afseende haft skäl att befara, det några förändringar i kommunallagarne skulle på grund af vårt förslag erfordras.

En talare har anmärkt att det vore olämpligt, att kommunalstämman skulle ega rätt att döma en rote till att lemna understöd, emedan derigenom personer, som icke sjelfva vore intresserade i saken, kunde meddela ett sådant åläggande, hvilket vore hårdt, då den förpligtade roten deraf icke hade någon fördel eller nytta. Jag tror att den allmänna fattigvårdsstämman i detta fall är en ganska lämplig myndighet för roten att vädja till. Man har med något skäl anmärkt det oegentliga deruti, att socknen derigenom skulle kunna komma att döma i egen sak. Det har dock förekommit mig, som om fattigvårdsstämman skulle vara en gansk ojäfvig domare i fråga om rotens beslut, ty om den ock har samband med roten i det hänseendet, att roten är representerad i stämman, så består den dock till största delen af personer, hvilka hafva ett direkt intresse i frågan. Fattigvårdsstämman är således ojäfvig, på samma gång man derinom skall finna en garanti mot orättvisa beslut i den tanke, att, då det i dag gäller den ena roten, det i morgon kan gälla den andra.

Jag har icke något vidare att yttra och jag vill endast tillägga att, ehuru jag helst önskar att punkten måtte bifallas, jag dock icke vill motsätta mig en återremiss af densamma.

Herr Falk: Ehuru jag i allmänhet gillar Utskottets Utlåtande till de föreslagna ändringarne i fattigvårdslagstiftningen, så finner jag dock uti dess bestämmelser en lucka, som enligt mitt förmenande kan vara af betänklig beskaffenhet.

Om vi nu tänka oss en författning, med obligatorisk fattigvård endast för barn och vansinniga, och den öfriga fattigvården beroende på de respektiva kommunernas kristliga barmhertighet och sunna ömdöme — så kunna vi ock tänka oss så beskaffade kommuner, som, sedan de uppfyllt hvad obligatoriskt är, säga: någon vidare fattigvård är ej här af nöden, det är vår åsigt och någon annan har ej dermed att beställa. Sådant kan ske i större eller mindre mån, utan att man behöfver se någon svälta ihjäl, och det blir andra kommuner, som få draga försorg om, att så ej sker — ty hvad lagar, som skrivas mot betalande, så har dock sådant alltid bedrifvits och kommer äfven alltid, att åtminstone på landsbygden bedrifvas, och det till och med i stor skala.

Bör då ej mot en kommuns möjliga försummelse i sådant fall,

försummelse af sin fattigvårdspligt i större eller mindre utsträckning, finnas något korrektiv, finnas någon, som har rättighet och skyldighet till öfvervakande.

Jag erkänner villigt, att om sådant öfvervakande skall lemnas åt administrativ myndighet, så måste bestämmelserna därför göras med särdeles lätt hand, om det ej skall återfalla till ungefär hvad det nu är. Utskottet vidrör äfven detta i sin motivering, men tror jag sätter nog mycket förtroende till den kristliga barmhertigheten. Jag underskattar visserligen ej denna känsla, men vill ej göra den till högsta myndighet, ty jag tror mig åtminstone känna orter och förhållanden, der sådant kunde blifva olycksbringande.

Jag kan sålunda af på erfarenhet byggd öfvertygelse säga, att något öfvervakande öfver fattigvårdens utgörande är nödvändigt. Men huru detta skall kunna åvägabringas, det är en svårare sak.

Jag tror dock, att, om Konungens Befallningshafvande hade åliggande och bemyndigande, att efter undersökning af de klagomåls halt, som i thy fall komme att möjligen ingå, så från understödstagare, som ock från nästgränsande, af annans försummelse besvärade kommuner — så skulle sådant verka godt. Det är väl sannt, att ett åläggande, utan ansvarspåföljd, ej har mycket att säga. Men det skulle åtminstone utöfva ett moraliskt tryck — den begångna försummelsen kommer till allmän kännedom och någon rättelse, skulle nog alltid blifva följd — utom att jag tror, att de flesta landtkommuner åtminstone skulle draga i betänkande af många skäl, att genom fortsatt tredskande i denna väg sätta sig i en afvog ställning mot deras länsstyrelse. Skulle sådant öfvervakande, under en eller annan form, kunna uppdragas åt landstinget, så anser jag sådant ändå bättre, men något i den vägen måste efter mitt förmenande bestämmas. Och det är i denna syftning, som jag yrkar återremiss på betänkandet i denna punkt.

Herr von Koch: Jag har egentligen begärt ordet med anledning deraf, att här uttalats den åsigt, att det skulle vara alldeles nödvändigt att ändra kommunallagarne i sammanhang med antagandet af Utskottets förslag. Jag har förut yttrat, att jag skulle anse det för en olycka, om man nu skulle vilja göra ändringar i kommunallagarne. Utskottets ordförande har till en del förekommit mig i hvad jag ännade säga. Jag vill blott tillägga att, ehuru jag fullkomligt delar de af en Konungens f. d. rådgifvare uttalade åsikter, för så vidt här vore fråga om att åt fattigvårdsstämman uppdraga någon beskattningsrätt, i hvilket fall en ändring i kommunallagarne skulle påkallas, jag dock icke här, der det endast är fråga om att förändra instanserna, kan stämma med honom öfverens. Det stadgande, som nu är i fråga, ligger helt och hållet inom den ekonomiska lagstiftningens sfer, hvarinom Kongl. Maj:t ensam har beslutanderätt. Fattigvårdsstadgan har åtminstone allt hitintills utfärdats af Konungen, utan att han dervid ansett sig behöfva förfara efter 89 § Regeringsformen. I ett fall kan dock sådant icke ske och det är, då fråga tillika är om att pålägga eller förhöja afgifter. Man måste därför akta sig för att här införa några bestämmelser om afgifters åläggande eller förändring deruti, så vida man önskar att få denna författning

snart utfärdad; och jag måste anhålla om afslag å nästa 12:te punkt, just derföre att jag i detta fallet hyser betänkligheter.

Efter dessa förklaringar hyser jag numera ingen farhåga vid att bifalla Utskottets förslag, och vill icke ens yrka särskild proposition på den modifikation af punkten, hvarom jag förut gjort framställning, utan instämmer jag för min del med de talare, som yrkat bifall på punkten.

Herr Lagerstråle: I första § utaf Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet heter det: "Hvarje socken på landet utgör för sig en särskild kommun, hvars medlemmar ega att sjelfve, efter hvad denna förordning närmare bestämmer, värda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, så vidt icke, enligt gällande författningar, det tillkommer offentlig embetsmyndighet att dem handhafva." Enligt nu gällande fattigvårdslagar pröfvas de ärenden, som fullföljas från fattigvårdsstyrelsen, af offentliga myndigheter, nemligen Kammarrätten och Kongl. Maj:t. Genom det förslag, som här blifvit framlagdt, skulle den klagan, som hädanefter kunde föras öfver fattigvårdsstyrelsens beslut, komma att pröfvas af en annan myndighet än den, som enligt kommunallagarne eger att handhafva socknens gemensamma hushållningsangelägenheter. Jag kan således för min del icke finna annat, än att denna punkt innefattar en afvikelse från de bestämmelser, som nyss upplästa paragraf innehåller, och att således, för att denna afvikelse skall blifva laglig, en antydning i nämnda Kongl. Förordning behöfves, på sätt i 2 momentet af 1:sta paragrafen står föreskrifvet eller att: "om behandlingen af kyrkliga angelägenheter, samt ärenden rörande folkskolan är särskildt stadgadt". Min uppfattning är sålunda den att, för att göra förslaget i denna punkt till lag, måste i denna paragraf uttryckligen sägas, att ifrån de allmänna stadgandena i 1:sta momentet uteslutas sådana frågor, som angå klagan öfver fattigvårdsstämans beslut eller fattigas ansökan om understöd.

Anledningen till den särskilda kommunalstämmans utbytande mot fattigvårdsstämman synes vara farhågan för att de besvär, som kunde komma att anföras mot kommunalstämmans beslut, skulle afgöras af offentlig myndighet. Jag vill dervid blott fästa uppmärksamheten på att, för kommunalstämmas beslut skall kunna ändras, klaganden måste visa: "att beslutet kränker hans enskilda rätt eller eljest hvilat på orättvis grund, eller att det icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes öfverskrider deras befogenhet, som beslutet fattat." Följande paragrafs 1:sta moment innefattar ett medgittvande för Konungens Befallningshafvande att, derest besvären gå derpå ut, att beslutet icke i laga ordning tillkommit eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes öfverskrider deras befogenhet, som beslutet fattat förbjuda beslutets verkställighet, der Konungens Befallningshafvande finner skäl godkänna besvären. Det är endast i afseende på andra omständigheter, som ett tillbakagående till kommunalstämman kan medföra större klanderrätt för den missnöjde än förslaget sjelft innehåller. Då klaganden måste, för att få ändring i be-

slutet, visa att hans enskilda rätt blifvit kränkt, så kan han icke detta, derest han icke står inom området för den obligatoriska fattigvården. Det skulle hvila på en orättvis grund. För min del tror jag att mindre vådor skulle uppstå, om för denna klanderrätt förefunnes sådana begränsningar, som redan äro stadgade, än om det bestämdes, att man utan all appell skulle stadna i det af en fattigvårdsstyrelse dikterade beslut. Hufvudsaken är ju, att i författningen är stadgad en skillnad emellan obligatorisk och icke obligatorisk fattigvård, som förslaget också innehåller, och som innefattar en väsendtlig förändring i nu gällande fattigvårdsbestämmelse.

Jag fortsätter mitt yrkande om återremiss.

Grefve Wachtmeister: Jag vill visst icke förlänga diskussionen, men anhåller dock att få yttra några ord med anledning af den siste talarens anmärkning, att Utskottets här föreslagna bestämmelser ovilkorligen skulle föranleda till ändring i 1 § uti Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse på landet, deruti säges att: "Hvarje socken på landet utgör för sig en särskild kommun, hvars medlemmar ega att sjelfve, efter hvad denna förordning närmare bestämmer, vårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, så vidt icke, enligt gällande författningar, det tillkommer offentlig embetsmyndighet att dem handhafva." Den ärade talaren förklarade nemligen att, då det nu tillkommer Konungens Befallningshafvande att pröfva besluten, så borttages här denna bestämmelse, och pröfningsrätten öfverlemnas åt en annan inom kommunen stående myndighet. Jag kan icke finna att paragrafens ordalydelse, likasom inskränknigen deruti "såvidt icke, enligt gällande författningar det tillkommer offentlig embetsmyndighet att dem handhafva," skulle behöfva ändras, i händelse Utskottets förslag antoges, ty det förekommer mig som om denna paragrafs innehåll utgjorde ett allmänt stadgande, som icke hade afseende på något särskildt förhållande. Om fattigvårdsstadgan ändras, så faller det af sig sjelf, att de i merberörda paragraf upptagna bestämmelser icke behöfva derpå hafva tillämpning. Mig förekommer det sålunda alldeles onödigt att ändra denna första paragraf, om Utskottets förslag går igenom.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet oförändradt; dels af Friherre Silfverskjöld, att detsamma skulle antagas med följande förändrade lydelse: "Söker någon fattigunderstöd, som enligt mom. 1 ej är dertill ovilkorligen berättigad, och nöjes han ej åt fattigvårdsstyrelsens derom meddelade beslut, eger han anmäla sitt missnöje hos kommunalstämmans ordförande, som sammankallar kommunalstämman för sådant ärendes afgörande"; och dels slutligen, att momentet skulle till Utskottet återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till momentet oförändradt, hvarvid svarades många nej, blandade med ja, sedermera proposition på antagande af Friherre

Silfverskjöld's förslag, då svaren utföllo med många nej jemte några ja, och slutligen proposition på återremiss af momentet, hvilken proposition besvarades med många ja, blandade med nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Sedan votering begärts samt Kammaren, uppå Herr Grefven och Talmannens framställning, till kontraposition dervid antagit bifall till momentet oförändradt, uppsattes, justerades och anslogs följande voteringsproposition:

Den, som återremitterar 1:sta momentet i 11:te punkten af Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifaller Kammaren det ifrågavarande momentet.

Omröstningen anställdes, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 41;

Nej — 29.

Den vidare föredragningen af Utlåtandet uppskjöts till sammanträdet å eftermiddagen.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott och Andra Kammaren ankomna Utlåtanden, Memorial och Protokollsutdrag, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 45, i anledning af väckta motioner om eftergift af Kronans rätt till danaarf efter tvänne personer;

N:o 46, i anledning af återremiss å Stats-Utskottets Utlåtande angående afsöndring af jord från militieboställslägenheterna Sjöleden och Löksketet samt bostället Tostarp, för att tilläggas exercisfältet Ljungbyhed;

Banko-Utskottet:

N:o 6, i anledning af Herr J. Weners motion om emottagande i Riksbanken af enskilda bankers sedlar;

Lag-Utskottet:

N:o 10, i anledning af väckt motion om ändring i gällande föreskrifter rörande vilkoren för rättighet till grustägt å annans egor;

N:o 11, i anledning af väckta motioner om ändring af gällande stadganden angående skyldighet att deltaga i byggnad och underhåll af tingshus och häradsfängelse;

Andra Kammaran:

N:o 165, med delgifvande af Kammarans beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Betänkande N:o 17, angående Herr Per Erikssons motion, N:o 231, om ändring uti 20 § af instruktionen för cheferna vid flottans båtsmanskompanier den 17 November 1818;

N:o 166, med delgifvande af Kammarans beslut öfver dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 15, med anledning af Herr Z. Grapes motion, N:o 159, angående förändrade bestämmelser i afseende å kompetens till åtskilliga tjänster inom Norrbottens län.

Kammaran åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 17 Mars 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för sammanträdet å förmiddagen.

Fortsattes föredragningen af Första Kammarens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, i anledning af väckt motion om revision af fattigvårdsförordningen och af stadgan rörande försvarslöse och till allmänt arbete dömda personer.

11:te punkten.

2:dra mom.

Friherre Raab, Adam: Jag behöver endast erinra, att den nästföregående punkten blifvit återremitterad, och att man naturligtvis måste göra sig reda för, huru fattigvårdsstämman blir organiserad; hvilka villkor, som blifva fästade vid bestämmande af fattigvårdsbidraget, och hvilka auktoriteter, som komma att besluta rörande begärdt understöd, innan man kan ingå i pröfning af detta förslag; hvarigenom fattigvårdsstämman skulle blifva den högsta instansen i fråga om den icke-obligatoriska fattigvården. Jag tror därför försigtigheten bjuda, då man återremitterat förra punkten, att återremittera äfven denna; hvarpå jag för min del yrkar, utan att dock vilja bestrida riktigheten af den grundsats, som här blifvit uttalad.

Herr Beckman: Jag har ej begärt ordet för att motsätta mig det framställda yrkandet om återremiss, men jag önskar få uttala den syftning, i hvilken, enligt mitt förmenande, en sådan återremiss borde ega rum; och jag anser mig så mycket heldre böra uttala detta, som denna punkt är en af kärnpunkterna i förslaget.

Utskottet antager fattigvårdssamhället vara i samma predikament, som en enskild man, hvilken disponerar öfver en förmögenhet, som han icke genom någon kan godtyckligt beröfvas, och därför har Utskottet ock ansett, att fattigvårdssamhället skall i sista instansen döma öfver framställt anspråk på understöd. Jag anser denna grundsats vara af mycken vikt. Fattigvårdsfrågan kan emellertid bedömas ur tvänne synpunkter. Den ena är den behöfvandes rätt att

komma i åtnjutande af kristlig barmhertighet. Vi veta alla, att denna är en helig rätt, och en sådan rätt, som inför kärlekens lag är ganska stark och bindande. Men å andra sidan är denna rätt af sådan beskaffenhet, att den svårigen bör kunna, i det borgerliga samhället, juridiskt utkrävas; och jag tror, att den i det hela bättre tillgodoses, om den ej är genom dess lagstiftning allt för starkt omgärdad. Ur denna synpunkt kan jag ingå på den af Utskottet uttalade grundsats, oakadt denna till skenet kan synas i någon måtto stridande emot kärlekens lag, hvilket sken försvinner, när man tänker på den lagstiftning, hvarom nu är fråga. Men saken kan ock ses ur en annan synpunkt: från samhällets egen och dess rätt att skyddas från vådor. Fattigdomen har ock för samhället, såsom sådant, en våda med sig. Exempelvis vill jag nämna, att det icke kan vara lyckligt för samhället, om en mängd tiggande barn stryka omkring. Detta är tvärtom olyckligt, ej allenast för barnen, utan äfven för samhället; och det är derföre ur samhällets egen synpunkt en pligt att förskaffa dessa barn både bildning och föda. Nu kan jag föreställa mig, att, i afseende på gjord framställning om understöd, beslut skulle kunna vid kommunalstämma fattas, hvilket vore af den beskaffenhet, att det i någon mån vore stridande mot denna pligt och sålunda kränkande samhällets eller enskilda medlemmars rätt; en pluralitet kunde utöfva förtryck mot minoriteten genom att vägra billiga anspråk. Man borde väl derföre på något sätt kunna få ett sådant beslut ändradt. Jag vill visserligen icke gå ifrån den proklamerade grundsatsen, att understödssökanden ej skulle få klaga öfver beslutet; ty utom det att jag tror, att den rätt, som, enligt nu gällande lag, i detta fall tillerkännes, ej är välgörande, så anser jag hans rätt till understöd vara af för hög art, för att man ej skulle rygga tillbaka för ett stadgande, som gjorde densamma till föremål för embetsmyndigheters pröfning. Men deremot bör, efter mitt förmenande, på grunder som nyss blifvit anförda, rätten hållas öppen för andra samhällsmedlemmar att på juridisk väg skaffa sig rätt. Jag tror möjligen, att härigenom författningen kan på visst sätt blifva kringgången — man kan ju tänka sig, att den hjälpsökande vidtalat någon af kommunens medlemmar att anförda besvär — men om, såsom jag vill föreslå, kommunalförfattningen kommer att gälla för sådana klagomål, så har denna så bestämda begränsningar af medlemmarnes rätt att anförda besvär, att faran att lemna öfriga samhällsmedlemmar, utom den hjälpsökande, rätt till klagan, ej, enligt mitt förmenande, kan vara stor. Dertill kommer, att man då utan svårighet kan låta kommunalstämman vara fattigvårdsstämma. Det fordras blott ett undantag från den besvär-rätt som för stämman nu gäller. Jag föreställer mig, att detta skulle kunna ske helt enkelt derigenom, att tydligare och bestämdare uttalas, att inga andra än vansinniga och föräldralösa barn under 15 år hafva rätt till understöd. Den, som icke har någon rätt, saknar enligt kommunalförordningen äfven rätt att klaga öfver stämmans beslut, ty hans rätt kan då ej vara för nära träd. Jag har ej något förslag att i detta fall framställa. Jag har blott velat uttala mina åsikter till det afseende, som, vid möjligen blifvande återremiss, derå kan fästas.

Jag yrkar således ej bestämdt på återremiss, men om den ändock ifrågakommer, torde Utskottet taga i öfvervägande, om ej oberättigande — om jag så får kalla det — att anföra klagomål öfver vägradt fattigunderstöd bör inskränkas till den, som begärt understödet.

Herr von Koch: Jag anser, såsom en gifven följd deraf, att nästföregående moment blef återremitteradt, att äfven detta måste röna samma öde; men jag vill dervid lägga Utskottet varmt på hjertat, i fall det eljest kan behöfvas, att det ej må frångå den grundsats, som finnes i momentet uttalad, att nemligen pröfningen af klagomål öfver vägradt understöd — nota bene till sådana, som ej hafva obligatorisk förförjningsrätt; om de obligatoriskt berättigade är här ej fråga, utan endast om dem, som i 2:dra momentet af detta förslag finnas omförmälde; hvarpå jag torde få fästa den siste talarens uppmärksamhet — ovilkorligen bör ske i orten af personer, som kunna få reda på förhållandena och taga notis om de fattiges omständigheter; samt att denna pröfning må ske så fort, som möjligt, hvilket i alla afseenden är angeläget. För öfrigt må pröfningen ske af en stämman eller en nämnd, eller huru som helst, blott man håller derpå, att pröfningen sker på stället af fullt sakkunnige personer, eller rättare af sådana, som ega kunskap om understödssökandena; och att man slipper ifrån den pröfning, som för närvarande sker hos Konungens Befallningshafvande, Kammarrätten och Regeringen, hvilka myndigheter, med all den högre insigt, de kunna ega, när fråga är om att bedöma sådana saker, som kunna bedömas ur handlingar, likväl omöjligt kunna pröfva individens behof af understöd.

Jag anhåller slutligen att få förena mig i yrkandet om återremiss.

Herr Hasselrot: När jag hörde, att återremiss yrkades, tog jag mig den friheten begära ordet för att anhålla, det Kammarren måtte uttala sin åsigt derom, huruvida Kammarren gillar eller ogillar den grundsats, som blifvit i detta moment uttalad. Detta är af så mycket större vikt, som, enligt mitt förmenande, detta moment innefattar sjelfva tillämpningen af den hufvudgrundsats, Utskottet uttryckt. Om derfore detta moment upphäfves, så är hela grunden för förslaget borta, och vi stå på samma punkt, som för närvarande.

I anledning af Herr Beckmans yttrande, får jag tillkännagifva, att det synes mig temligen klart, då man med det föregående momentet jemför det ifrågavarande, att det här är fråga endast om den hjälpsökande och att utestänga honom från klagan i annat fall, än då laga former icke blifvit iakttagna. Utskottet ansåg, att kommunens öfriga medlemmars rätt, i detta liksom i andra fall, att klaga öfver beslut, hvarigenom deras rätt i ett eller annat hänseende blifvit kränkt, icke kunde blifva tvist underkastad.

För min del har jag ej något att invända emot momentets återremitterande.

Herr Reuterswärd: Då det föregående momentet blifvit åter-

remitteradt, synes äfven mig nödigt att vidtaga samma åtgärd med det nu föredragna, på det att begge momenten må blifva ställda i öfverensstämmelse med hvarandra; men lika med den siste talaren skulle jag önska, att Kammaren ville uttryckligen tillkännagifva, huruvida Kammaren gillar den grundsats, Utskottet i detta moment uttalat, så att icke, på sätt den förste värde talaren yrkat, en återremiss helt enkelt beslutas; och jag får med anledning deraf anhålla, att Herr Grefven och Talmannen ville framställa proposition derpå, att Kammaren, med godkännande af den princip, Utskottet i detta moment uttalat, måtte detsamma återremittera.

Herr Beckman: En föregående talare har trott sig af mitt förra anförande finna anledning till det antagande, att jag ej observerat, att detta moment rörde uteslutande dem, som äro icke-obligatoriskt berättigade till understöd. Jag hoppas, att Kammaren anorlunda förstod mitt anförande. Jag ansåg, att, då ingen annan hade rätt att klaga öfver kommunalstämmas beslut än den, hvars enskilda rätt vore kränkt, så kunde man, derest man noga uttryckte, det ingen behöfvande utom de i 1 mom. upptagne vore berättigad till understöd, utan olägenhet använda kommunalstämma såsom den instans, der klagan öfver af fattigvårdsstyrelsen vägradt understöd kunde ske; men jag önskade tillika att, då någon samhällsmedlem kunde visa, att ett beslut hvilade, såsom kommunalförordningen säger, på orättvis grund, eller att det stode i strid med allmän lag o. s. v., honom icke måtte vara förvägrad rättigheten att i ett sådant beslut söka ändring. Att den understödssökande sjelf skulle få anföra besvär, ville jag deremot ej medgifva. Allt hvad jag sålunda åsyftat kunde ganska lätt vinnas derigenom, att ifrågavarande moment förändrades till följande lydelse: "Öfver sådant beslut må klagan ej föras af den, som fattigvårdsunderstöd begärt, så vida ej visas kan, att laga former icke blifvit iakttagna". Detta är det enda undantag, som, efter mitt förmenande, erfordras, och genom denna förändring vinnes den fördelen, att öfriga samhällsmedlemmar äro oförhindrade att, genom besvär, bevaka sin rätt, hvilken, efter mitt förmenande äfven kan komma i fråga. En föregående talare har visserligen antydt, att i detta fall ingen annan målsegare än den hjälpsökande skulle finnas, men det är just det jag vågar betvifla. Om personer begära understöd, så kan det ligga i en del medlemmars och i samhällets eget intresse, att dessa personer få understöd, men pluraliteten af röstegande kan likväl afslå det. Ett sådant beslut hvilat på orättvis, så vida det hvilat på en för samhället i dess helhet skadlig, grund och derföre bör väl ändring deri få sökas, ej af dem, som begära understöd, utan af de röstegande sjelfve. Min mening är naturligtvis, att besvärsrätten ej skulle utsträckas öfver de fall, kommunalförordningen medgifver, men att den likväl skulle räcka så långt. Jag hemställde för öfrigt, att fattigvårdsstämman blefve kommunalstämma, och att man, der det behöfdes, närmare bestämde hvilka som hafva rätt till understöd; de härtill icke-berättigade kunna ej ega öfver kommunalstämmas beslut anföra besvär i annat fall, än då laga former icke blifvit iakttagne.

Herr Faxe: Jag för min del tror, att godkännandet eller förkastandet af den grundsats, som i detta moment blifvit uttalad, beror hufvudsakligen derpå, huru fattigvårdsstämman blir sammansatt och hurudana villkoren för dess pröfning blifva. Sammansättes den på sådant sätt, att man ej behöfver befara alltför stora orättvisor — fullkomlig rättvisa i detta fall kan man aldrig vänta — så anser jag det vara riktigt, att man låter förblifva vid dess beslut.

Emedlertid, och då det närmast föregående momentet blifvit återremitteradt, och då den siste talarens förslag om de röstegande kommunalmedlemmarnas rättighet, att öfver stämmans beslut i detta fall anföra besvär, väl törde förtjena att af Utskottet tagas i särskildt öfvervägande — ty det må vara rätt, att den, som begär understöd, icke får klaga, men det är obilligt, om man icke medgifver t. ex. en del af kommunen, såsom en rote, eller en enskild medlem deraf, som anser sin rätt kränkt genom det fattade beslutet, att få draga det under högre myndigheters pröfning, — får jag förena mig med dem, som önska detta moments återremitterande.

Herr Lagerstråle: Under det att man tyckes vara ense derom, att den rätt, som i allmänhet tillkommer kommunens medlemmar, att klaga öfver sådana beslut, som kunna blifva föremål för talan, äfven i detta fall bör gälla, har man framhållit såsom nödvändigt för antagande af den i förslaget uttalade principen, att den hjälpbehöfvande skulle förbjudas en sådan klagan. Jag får dock hemställa, huruvida det kan låta försvara sig, att man i en lag, som bör vara lika för alla, lemna alla andra än den, som saken hufvudsakligast rör, rätt till klagan. För min del tror jag ej, att de vådor, man förespeglar sig af rättigheten för den hjälpbehöfvande att anföra besvär, hädanefter skola blifva af någon betydelse, då fattigvårdsförordningen kommer att undergå den väsendtliga förändring, att den upptager endast två fall af obligatorisk fattigvård. Jag kan ej föreställa mig, att, om fattigvårdsstyrelsen och kommunalstämman varit eniga om obefogenheten af ett framställt anspråk, den myndighet, till hvilken frågan fullföljes, gerna skulle ändra ett sådant beslut, om icke så uppenbara misstag blifvit begångna, som fölle under de särskilda kategorierna, hvilka afses i de paragrafer af kommunalförordningen, der rätt till besvär medgifves hvarje medlem af kommunen. Vi böra ej förbise, att dessa nödställda, när de blifvit mantalsskrifna, äfven äro medlemmar af kommunen, oaktadt de ej bidraga med kommunalutskylder; och att den allmänna rätten, som tillkommer de öfriga medlemmarna, derföre äfven bör tillkomma dem. Jag kan nog föreställa mig, att, synnerligast innan författningen blir mera känd, många klagomål skola, hädanefter som hittills, af de behöfvande anföras; men jag ser deraf ingen annan olägenhet, än att enahanda svar komma att från vederbörande myndigheter meddelas, nemligen att, enär ej visadt blifvit, att beslutet kränker den klagandes enskilda rätt, eller att det står i strid med allmän lag, eller hvilar på orättvis grund, eller att det icke i laga ordning tillkommit, eller annorledes öfverskrider deras befogenhet, som beslutet fattat, besvären lemnas utan afseende. Det vore visst illa, om myndigheternas tid skulle blifva häraf upptagen, men

det förefaller mig temligen betänkligt att proklamera en sådan grundsats, att endast den, hvars rätt hufvudsakligen är i fråga, ej skall vara berättigad att klaga.

Jag för min del kan ej således instämma i det förslag, Herr Reuterswärd framställt, att Kammarerna nu skulle uttala ett ovillkorligt gillande af detta moment, men i öfrigt återremittera det; utan jag får hemställa, att Kammarerna, utan ett sådant uttalande, ville momentet återremittera, på det att Utskottet må komma i tillfälle att taga de framställda anmärkningarna i öfvervägande.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag ber att få yttra några ord med anledning af den sista talarens anförande.

Han har uttalat den åsigt, att, då i den blifvande förordningen gränsen emellan den obligatoriska och icke-obligatoriska fattigvården blir noga bestämd, det ej vore förenadt med någon fara eller egentlig olägenhet, om den vanliga besvärsvägen hölles öppen för alla, så att den hjälpsökande i hvarje fall finge vända sig till myndigheterna. Klagan af en, som ej vore berättigad till obligatorisk understöd, skulle dock ej, enligt saune talares förmenande, i allmänhet kunna föranleda till någon åtgärd, emedan han ej hade någon sådan grund för sin klagan, som kommunallagarna bestämma.

Jag för min del håller vid Utskottets förslag. Hvad tjenar det till att ingifva den fattiga allmänheten den föreställningen, att den får klaga öfver beslutet, när i själfva verket den myndighet, som skall pröfva hans klagan, i allmänhet icke kan ändra detsamma? Jag tror, att ett stadgande i det afseendet skulle motverka hela detta vårt förslag till ny fattigvårdslag. Med detta förslag hafva vi nemligen i främsta rummet afsett, att den föreställning må vinna insteg hos den fattige, att den icke har rättighet till något understöd. Detta brytande måste ske radikalt, så att man verkligen kommer underfund dermed inom kommunerna. Så länge som de fattiga i lagen medgifvas rättighet att gå till embetsmyndigheterna och äfven kunna få besluten ändrade i vissa särdeles orimliga fall, så är intet vunnet. Jag kommer således att fortfarande inom Utskottet hålla på detta moment, deri föreskrifves att klagan icke må anföras i annat fall, än då visas kan, att laga former icke blifvit iakttagna.

Af en annan talare har föreslagits, att kommunens röstegande medlemmar skulle hafva rätt att i detta fall anföras besvär, och att undantaget således skulle gälla endast de hjälpsökande; — ja om det kan anses vara i formelt hänseende riktigt att göra ett sådant undantag, torde det måhända vara lämpligt. Jag vill dock ej nu bestämdt yttra min åsigt i detta fall, men då momentet sannolikt kommer att återremitteras, blir Utskottet i tillfälle att taga detta förslag samt de i anledning deraf afgifna yttranden i närmare öfvervägande.

Herr Nordström: Obestriddigen är detta momentets återremitterande en nödvändig följd deraf, att det förra återremitterades.

Utskottet har, i detta moment, uttryckt den mening, att klagan öfver fattigvårdsstämmas beslut ej finge föras, utan då visas kunde, att laga former icke blifvit iakttagna; men detta uttryck omfattar en

mängd särskilda förhållanden, som Utskottet helt säkert ej tagit i öfvervägande. Då man borttagit rättigheten att hos högre myndigheter anföra besvär öfver lägre eller kommunalmyndigheters beslut, synes man icke tillräckligt gifvit akt på 16 § Regeringsformen, hvilken står kvar såsom ett skydd för medborgarne att få söka rättelse i underordnade myndigheters beslut. Dessutom kunna andra än de fattiga vilja klaga öfver beslut i hithörande frågor, till exempel de, hvilka blifvit vid stämman öfverröstade. En enda medlem af kommunen kan ju i kommunala angelägenheter klaga därför, att han ser sin enskilda rätt derigenom kränkt. Denna rätt till klagan måste väl böra kvarstå, om ock den fattige måste vara nöjd med beslutet: men ur den passiva konstruktion, Utskottet använt för sitt förslag, framgår icke med klarhet, huruvida klagan får anföras af dem, som i sin egenskap af kommunens medlemmar skola bidra till fattigunderstödet.

Jag kan för öfrigt ej gå in på sjelfva satsen, äfven därför att kommunalförordningen ligger deremot.

Jag hemställer således om återremiss, på det att Utskottet må komma i tillfälle att ytterligare pröfva saken och gifva bestämda skäl för sin framställning.

Herr Lagerstråle: Jag skulle villigt medgifva, att Utskottets ordförande hade rätt uti sin sednaste framställning, om Utskottet sjelf kunnat föreslå en så radikal bestämmelse som den, att, under inga förhållanden, klagan finge af den hjälpsökande föras öfver fattigvårdsstämmas beslut, hvarigenom begärdt understöd blifvit förvägradt; men i det framlagda förslaget har Utskottet medgifvit, att klagan af den hjälpsökande tillåtes, derest han kunde visa, att beslutet, utan iakttagande af *laga former*, tillkommit. Detta uttryck: "laga former" är i sig sjelf mycket sväfvande. Man kan icke bestämdt veta hvad härmed menas. En del laga former afses jemväl i fråga om besvär-rätten enligt kommunallagarne; och det förefaller således mig, att, äfven om detta stadgande oförändradt antoges, kunde man ej deraf vänta det inflytande på de hjälpbehöfvande, att de skulle få en ovilkorlig tro derpå, att besvär af dem ej finge anföras, eller att anförda besvär ej skulle leda till någon ändring i fattigvårdsstämmans beslut, ty i sjelfva verket skulle sådana besvär ovilkorligen leda till ändring, om det kunde visas, att de i kommunalförfattningen föreskrifna former icke blifvit iakttagna.

Jag torde dessutom få fästa uppmärksamheten derpå, att ofta gränsen emellan de fall, hvilka äro upptagna såsom föremål för obligatorisk fattigvård, och dem, som falla under den andra kategorien, är nästan omärklig. Jag vill härpå åberopa endast ett exempel, hvarom jag förut enskildt samtalat med Utskottets ordförande. I första momentet bestämmes, att vansinniga och föräldralösa barn ovilkorligen skola vara berättigade till understöd. Om nu ett barn, hvars far är i Amerika och hvars mor sitter häktad, anmäles till erhållande af understöd, — faller då detta barn under den första eller andra kategorien? Jag tror, att detta förhållande kan blifva föremål för olika tydning. Detta barn kan således anmälas, både såsom ovil-

korligen berättigadt till fattigunderstöd, och såsom dertill berättigadt, på grund af ömmande omständigheter. I sednare fallet skulle frågan fullföljas till fattigvårdsstämman, derest fattigvårdsstyrelsen afslöge framställningen; men om nu äfven stämman gäfve afslag, så hemställer jag, om det kunde vara rätt, att ett sådant beslut skulle vinna laga kraft, och att ingen möjlighet skulle finnas för embetsmyndigheterna att uti detsamma göra ändring.

Många andra exempel, sådana som detta, skulle kunna anföras på fall, hvilka ligga på gränsen emellan den obligatoriska och icke-obligatoriska fattigvården; och vid sådant förhållande förefaller det åtminstone mig mycket betänkligt att för de fattigsökande afskära den möjlighet till ändring, som rättigheten till besvärs anförande skulle kunna medföra.

Herr Hasselrot: I anledning af den siste talarens anmärkning emot Utskottets förslag i denna punkt, och det exempel, han anförde, ber jag få nämna, att, då det fall, som exemplet innefattade, ligger inom den obligatoriska fattigvårdens område, hvilket äfven bevisas deraf, att det ifrågavarande barnet saknade målsman, så är det uppenbart, att, derest begärdt understöd till ett sådant barn skulle af fattigvårdsstyrelsen förvägras, besvär öfver detta beslut må anföras hos vederbörande embetsmyndigheter, på det att dessa må pröfva, huruvida ett obligatoriskt förhållande i detta fall eger rum; och eger, efter min åsigt, hvar och en, som gör anspråk på obligatorisk fattigvård i någotdera af de två i förslaget afsedda fall, att få ett sådant anspråk af myndigheterna pröfvadt. Jag anhåller för öfrigt att få till alla delar instämma uti hvad Grefve Wachtmeister yttrat.

Efter härmed slutad öfverläggning, framställdes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

3:dje mom.

Friherre Silfverskjöld, Nils August: Enär 11:te punktens 1:sta moment blifvit återremitteradt, torde deraf böra följa, att äfven denna punkt bör återremitteras i den syftning, att ordet fattigvårdsstämman måtte förändras till kommunalstämma; och jag tillåter mig derföre hemställa om punktens återförvisande till Utskottet.

Herr von Gegerfelt: Jag tillåter mig hemställa, huruvida ej denna punkt, såsom innefattande endast reglementariska föreskrifter, kan helt och hållet utgå. Frågan om, huru ofta fattigvårdsstämman skall sammanträda, torde ej kunna räknas till sjelfva grunderna för fattigvårdslagstiftningen, och det är endast dermed vi nu böra selsätta oss. Mig förefaller det åtminstone så, och jag yrkar derföre, att punkten måtte afslås.

Grefve Wachtmeister. Hans: Jag tillåter mig nämna, att.
då

då denna punkt behandlades i Utskottet, den åsigten gjorde sig gällande, att fattigvårdsstämman temligen ofta borde sammanträda för att pröfva besvär, som möjligen anfördes öfver fattigvårdsstyrelsens beslut, och vi kommo därför öfverens derom, att stämman borde sammanträda hvar tredje månad eller oftare; men för att göra det möjligt för kommunalstämmans ordförande att sammankalla fattigvårdsstämman till samma tider som kommunalstämma, hvarigenom begge stämmornas besvär skulle minskas, bestämde vi, att fattigvårdsstämman skulle sammanträda dels i Mars, Oktober och December månader, eller samma månader, då kommunalstämmor, enligt gällande kommunalförordning, skola hållas, dels ock dessutom i Juni månad, som ligger midt emellan April och Oktober.

Huruvida ifrågavarande moment är af så detaljerad beskaffenhet, att det icke bör i detta förslag ingå, derom vill jag nu ej yttra mig, men då momentet i alla fall lärer blifva återremitteradt, kan Utskottet komma i tillfälle att taga jemväl den frågan i öfvervägande.

Friherre Raab, Adam: Under förutsättning att Utskottets förslag vinner framgång, är det, enligt mitt förmenande, också ganska angeläget, att tider bestämmas för fattigvårdsstämmans ordinarie sammanträden, emedan derigenom någon möjlighet beredes de hjälpbehöfvande att få sina framställningar inom icke alltför lång tid pröfvade; men om det skulle öfverlemnas åt kommunalstämmans ordförande att, när han fann sådant för godt, sammankalla fattigvårdsstämman, så, och med kännedom om den liknöjdhet i kommunala angelägenheter, som man tyvärr ofta påträffar, skulle det kunna hända, att dessa sammanträden ej komme att ega rum tillräckligt ofta.

Jag tror det därför vara ganska väsendtligt, att den ifrågavarande bestämmelsen kommer att inflyta, och ber att, i detta afseende, få instämma med Utskottet.

Herr von Gegerfelt: Klagan af sådan beskaffenhet, som denna, måste ovilkorligen pröfvas mycket snart; och den garanti, som ligger deri, att den stämma, hvilken det åligger pröfva sådan klagan, skulle sammanträda hvar tredje månad, är således ganska ringa.

Men det var egentligen ej för att yttra mig härom, som jag begärde ordet, utan för att återkalla mitt förra yrkande om afslag å denna punkt och förena mig med dem, som yrkat återremiss.

Herr Reuterswärd: Jag hörde icke, huruvida Herr von Gegerfelt återtog sitt yrkande om afslag å denna punkt. Jag anser för min del, i likhet med Friherre Raab, att det icke kan skada, att Riksdagen i detta förslag, som skall underställas Kongl. Maj:ts pröfning, bestämmer de tider, då fattigvårdsstämman bör sammanträda. Emellertid, och då återremiss blifvit begärd, vill jag icke motsätta mig densamma.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad, gjordes först proposition på bifall till momentet, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

Rubriken.

Godkändes.

Afdelningen Litt. E.

12:te punkten.

Friherre Silfverschiöld: Det hade måhända varit lämpligt, att i detta moment upptagits de i nu gällande förordning befintliga stadganden om fattigvårdsbidrag, som borde kvarstå, ty i sitt nuvarande skick synes mig punkten i detta afseende ej vara fullt tydlig; men det var icke egentligen dervid jag ville uppehålla mig.

Jag har endast velat fästa uppmärksamheten derpå, att, såvida man vill komma till någon förminskning med afseende på den tilltagande pauperismen, så är det nödvändigt att vidtaga åtgärder, hvilka hindra den industri, som bildat sig att göra tiggare. Ej nog dermed, att hårdhjertade arbetsgifvare finnas, hvilka först utpressa sista munsten af arbetarens krafter och sedan, när han intet vidare förmår, kasta honom på kommunen. Det finnes äfven personer, hvilka hafva till industri att upplåta värdelösa jordbitar emot en viss köpeskillning, och derigenom åstadkomma lättsinniga bosättningar. De personer, hvilka sålunda bosatt sig, kunna ett par år uppehålla sig på denna jordbit; men derefter, och sedan familjen förökat sig, faller hela sällskapet fattigvården till last.

Den mindre jordegaren, som bedrifver denna industri, har af densamma en stor fördel. Den ränta, han har å köpeskillingen för jorden, räcker fullkomligt till bestridande af hans utgifter för fattigvården; men till följd af denna industri kunna några få personer ruinera en hel kommun. Emot detta böra, enligt mitt förmenande, verksamma åtgärder vidtagas; och jag har föreställt mig, att man skulle kunna förekomma denna industri derigenom, att jordegaren skulle, derest å hans egor bosatte personer föllo fattigvården till last, bidraga med en viss del af understödsbeloppet. Jag skulle derföre önska, att i detta moment komme att inflyta ett stadgande af ungefär följande lydelse: "varda torpare eller backstugu- och inhysesjon eller deras hustrur och barn tillerkända fattigunderstöd, åligge jordegaren att bidraga med $\frac{1}{3}$ del af årliga kostnaden."

Då jag tror, att denna punkt äfven i andra afseenden torde förtjena att blifva återremitterad, får jag framställa yrkande härom och tillika anhålla, att Utskottet, i händelse återremiss beviljas, måtte taga i öfvervägande hvad jag nu tillåtit mig föreslå.

Herr von Koch: Den förre talaren har yrkat återremiss, med anledning af ett utaf honom framställt förslag, och då detta, hvilket jag icke för tillfället är beredd att närmare pröfva, kanhända är tänkvärdt, torde derföre detsamma utgöra ett tillräckligt skäl för punktens återremitterande.

Jag vill nu nämna skälet, hvarföre jag begärt ordet. Jag skulle nemligen helst önska, att ej den i denna punkt föreslagna förhöjningen

från 8 till 15 R:dr måtte inflyta, och att förslaget icke i något hänseende innefattade ändringar i fattigvårdsbidragen, emedan, såsom jag vid ett föregående tillfälle nämnt, jag tror, att det då skulle lättare kunna pröfvas sjelfständigt i och för sig, utan något sammanhang med kommunalförfattningen. Det vore ock möjligt, att, då denna fråga blefve föremål för Kongl. Maj:ts pröfning, tvekan skulle kunna uppstå, huruvida den uti ifrågavarande punkt omnämnda förhöjning, ehuru den af Riksdagen blifvit begärd, kunde, såsom utgörande en ökad beskattning i denna väg, anses hafva riktigt tillkommit, då ärendet blifvit behandladt endast af ett Tillfälligt Utskott. Jag vill ej bestämdt säga, att detta borde bedömas såsom orätt, men skrupler i formelt hänseende skulle häraf kunna uppstå, hvarigenom hinder för förslagens framgång i öfriga viktiga delar kunde åstadkommas. Den här föreslagna förhöjningen är dessutom af så obetydlig beskaffenhet, att man icke för den bör utsätta sig för risken att möjligen få förslaget förkastadt eller pröfningen uppskjuten.

På grund af hvad jag sålunda anført, anhåller jag, att punkten måtte blifva återremitterad, samt att detta mitt anförande måtte få medfölja återremissen.

Herr Hasselrot: Den otydlighet, som, enligt den förste talarrens förmenande, skulle förefinnas i denna punkt, försvinner, om man läser motiverna till Utskottets Betänkande. I dessa motiver har Utskottet redogjort för innehållet af 10 § 2 mom. i gällande fattigvårdsförordning, och derföre trodde man sig icke behöfva i denna punkt upprepa detsamma. Detta moment innehåller emellertid: "att om inom fattigvårdssamhälle på landet, fabriks-, bruks- eller grufverörelse förekommer af den utsträckning, att dervid begagnas ett större antal arbetare, som utgöra egna matlag, eller innehafvare af jord på landet i sin tjänst antagit statfolk eller å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt så kallade backstugusittare eller inhysesghjon, denne person, då sådant finnes för fattigvården medföra väsendtligt större tunga, än som motsvaras af de bidrag han bör utgöra, skall vara skyldig att derutöfver till försörjning af de fattighjon, som af ofvanomförmälda anledningar kunna tillkomma, lemna särskildt bidrag, som i brist af åsämjande kan af Konungens Befallningshafvande bestämmas till högst 8 R:dr R:mt för hvarje matlag." Inom Andra Kammarerna hafva en mängd motioner blifvit vid denna riksdag väckta derom, att detta belopp måtte höjas till 15 R:dr. Utskottet hyste för sin del till en början den åsigt, att intet visst belopp borde bestämmas, och äfven jag var af den tanken, att denna punkt bort formuleras så, att man, utan att utsätta ett bestämdt belopp, öfverlemnade åt myndigheterna att i hvarje särskildt fall bestämma bidraget i öfverensstämmelse med den verkliga kostnaden. 15 R:dr är i många fall alldeles för litet i förhållande till den kostnad, som drabbar kommunerna. Emellertid ville Utskottets pluralitet, att nyssnämnda belopp skulle i denna punkt intagas. Ehuruval jag således icke varit för att ett visst belopp skulle utsättas, anser jag deremot af aldra största vikt, att ett stadgande intages derom, att de, som upplåta jord åt backstugusittare och inhysesghjon, skola bidra till dessas under-

håll, om de falla fattigvården till last, så att ett korrektiv må finnas emot den fara, som, på sätt förste talaren påpekat, för kommunerna uppstår genom backstugusittares bosättning inom desamma.

Friherre Raab, Adam: Friherre Silfverschiöld yrkade återremiss af ifrågakvarande punkt, dervid han framställde det förslag, att jordegare, som åt torpare eller backstugu- och inhysesshjon upplåter jord, skulle, i händelse de eller deras barn föllo fattigvården till last, bidraga till deras underhåll med $\frac{1}{3}$ af årliga kostnaden.

Detta förslag torde måhända vara tänkvärdt, men jag anhåller dock, att Utskottet, för den händelse denna punkt skulle blifva återremitterad, ville taga i noggrant öfvervägande, om ej detta förslag kan hafva ett annat ondt med sig, som kan vara ganska vådligt, det nemligen att derigenom för den fattige, som icke eger annat än sin arbetskraft, ytterligare försvåras möjligheten att få någon plats, der han kan bosätta sig. Vi importera ju icke några fattiga; vi exportera i det stället ganska mycket folk. Hvarföre kunna vi icke då tillåta dem, som vilja stadna kvar hos oss, att få sig en liten täppa, der de kunna uppföra en koja. Vi borde snarare underlåta möjligheten för de fattiga att få en i deras ställning komfortabel belägenhet, än vilja det de skola bo på landsvägen. Jag har åtminstone mina betänkligheter emot ett stadgande i den af Friherre Silfverschiöld angifna syftningen.

Hvad jag sålunda anfört torde Utskottet, i händelse af punktens återremitterande, taga i benäget öfvervägande.

Friherre Silfverskiöld: En ledamot i Utskottet har anmärkt beträffande mitt förslag, att emot det af mig påpekade onda skulle redan i nu gällande förordning 10 §. 2 mom. finnas korrektiv. Den föreskrift, som deri innehålles, känner jag nogsam, men den handlar endast om den, som på sina egor intager backstugu- och inhysesshjon. Deremot afser mitt förslag att vinna ett korrektiv äfven emot dem, som taga in personer under rubriken torpare, af hvilka således tages en bestämd utskyld för jorden. Jordegaren utsuger dessa och gör dem till tiggare, och det är just emot detta sätt att gå tillväga, som, enligt mitt förmenande, kraftiga åtgärder böra vidtagas. Det tillgår vanligtvis på det sättet, att jorden utarrenderas på några år emot en summa i förskott. Å denna jord uppföras hus, der torparen, eller hvad man vill kalla honom, bosätter sig; men denna är vanligtvis, efter en kortare tids förlopp, utarmad, måste sälja husen och faller fattigvården till last.

Det är detta förhållande, jag afsett, då jag föreslagit, att den jordegare, som begagnar sig af tillfället att utsuga folk, äfven bör bidraga till deras underhåll, då de blifva tillerkända fattigvårdsbidrag.

Herr Almqvist, Ludvig: Jag skall anhålla, att, med anledning af Friherre Silfverschiölds förslag, få till alla delar förena mig i Friherre Raabs yttrande.

Jag tror verkligen, att i en tid, då lagstiftningen om hemmansklyfning utvecklat sig derhän, att den lemna den fattige frihet att

skaffa sig en egen torfva, det icke kan anses straffvärdt, om en jordägare upplåter en sådan mindre jordlägenhet. Försök hafva blifvit gjorda att inskränka en sådan rättighet, men alltid, såsom jag tror mig veta, utan framgång. På hvad sätt skulle det af Friherre Silfverschiöld framställda förslaget tillämpas? Hvem skulle vara den brottslige? Förmodligen den, som upplät jorden, men i morgon har han kanske sålt sin egendom. Är det då efterträdaren i eganderätten, som skulle lida, i fall de å egendomen bosatte föllo fattigvården till last, eller skall man jaga bort de fattiga från deras stugor.

För min enskilda del tror jag, att man, långt ifrån att höja den särskilda afgiften för den, som upplåter jord åt fattiga, snarare borde taga helt och hållet bort den.

Friherre von Otter: Jag har en annan erfarenhet än den siste talaren och kan därför ej förena mig med Friherre Raab. Jag tror för min del, att just den omständigheten, att man kan upplåta jord åt fattige, utan att i och med detsamma ikläda sig skyldigheten att taga hand om dem, då de falla fattigvården till last, ökat i ganska väsendtlig mån fattigvårdstungan inom församlingarne. Enligt mitt förmenande tarivas därför i denna punkt ett stadgande, som kan utgöra korrektiv häremot.

Under de många år, jag idkat jordbruk, har jag funnit, att det varit, såsom en föregående talare yttrat, en riktig industri att upplåta jordbitar åt personer, göra dem till fattige och så kasta dem på kommunen. Man får visserligen i ett sådant fall som detta ej tala om sin erfarenhet från den kommun, man tillhör; men der jag är bosatt finnas verkligen ställen, som rent af befolkat oss med fattige, och der det tillgått på sådant sätt.

Jag anhåller att, på grund af hvad jag anfört, få förena mig i Friherre Silfverschiölds förslag, hvilket jag anser särdeles lämpligt, äfven i det fall att det särskildt nämner torpare. Man har nemligen hittills ofta haft ganska svårt att skilja emellan dem, som varit *torpare* och dem, som varit *backstugusittare*.

Grefve Wachtmeister, H.: För min del tror jag att, om man vill åstadkomma en förbättring af det stadgande, som innehålles i 10 § 2 mom. af vår nu gällande fattigvårdsförordning, så kan detta bäst ske derigenom, att man, på sätt Utskottet föreslagit, höjer det särskilda bidragets belopp till en siffra, som mera motsvarar de kostnader, hvilka kommunen vanligen får vidkännas för de ifrågavarande fattighjonens försörjande. Hvad Herr Silfverschiöld sagt om torpare afsåg, såvida jag rätt förstod honom, just den klass af torpare, åt hvilka jordegarna på grund af ett slags köp upplåta ett jordstykke på viss tid och hvilka, sedan denna tid tilländalupit, ofta sitta på bar backe, utarmade just genom de dryga köpevilkor, som de måst underkasta sig. Jag vet visserligen att så ofta tillgår. Men då dylika jordupplåtelser vanligen ske på 20, 25 å 50 år och egendomen under tiden kan öfvergå i andra händer, så vore det orättvist, om den person, som innehar egendomen då dessa torpare falla fattigvården till last, skulle straffas för en åtgärd, som hans företrädare vidtagit. Hvad

för öfrigt beträffar bäckstugusittare och inhysesshjon, så anser jag att om bidraget förhöjes till 15 R:dr, så innebär redan det nu gällande stadgandet ett tillräckligt korrektiv mot missbruk af rättigheten att upplåta jord åt personer af sistnämnda klasser. På samma gång ber jag få upplysa, att orsaken, hvarföre bidraget höjdes till denna siffra, var att Utskottet ville tillmötesgå den önskan, som blifvit uttalad i flera inom Andra Kammaren väckta motioner, om hvilka Utskottet erhöll kännedom vid en gemensam sammankomst med sistnämnda Kammares Tillfälliga Utskott. Jag yrkar för min del bifall till punkten.

Herr Almqvist, L.: Med all aktning för den talares erfarenhet, som besvarade min anmärkning, kan jag likväl icke erkänna mig öfvervunnen, utan ber att ännu en gång få återkomma till sammaämne. Jag vill dervid endast hemställa till den ärade talaren, om han anser att de personer, som han uppgifvit hafva fått bostad på andras egor och derstädes blifvit fattige, skulle varit i en bättre ställning, om de nödgats föra ett kringstrykande lif på landsvägen, ty man kan väl icke helt och hållet utjaga dem ur landet. Deras ställning bör väl ej vara sämre, derföre att de hafva en egen stuga. Jag tror visserligen att denna fråga ej hör till ämnet, men jag har endast velat bemöta en åsigt, som jag anser vara stridande mot den menskliga barmhertighetens lagar.

Friherre Raab: Jag är i hufvudsaklig del förekommen af Herr Almqvist. Jag begärde nemligen ordet egentligen endast för att besvara Friherre von Otters yttrande om den erfarenhet han vunnit i sin hemort, der befolkningen synes missbruka den fattiges ställning ända derhän, att de utarna honom genom köpevilkoren för det jordstycke, på hvilket han lockas att nedsätta sig.. Jag hoppas, att detta ej måtte vara fallet mångenstädes i landet. Äfven jag har en temligen rik erfarenhet om förhållandena inom olika trakter af riket, men jag har aldrig funnit att det på något ställe stått så illa till, som det måtte göra i den ärade ledamotens hemvist. Vi hafva nyss velat stifta en lag, som förhindrar fränfallna barn eller barn efter föräldrar som t. ex. rest till Amerika, eller orkeslösa och vanföra personer att komma i åtnjutande af annat fattigunderstöd, än det den frivilliga människokärleken bland kommunens medlemmar finner sig uppfordrad att lemna; skola vi nu också förbjuda dessa olyckliga varelser att bo någonstädes? Hvarthän skall väl en sådan lagstiftning leda? Landet är ju icke öfverbefolkadt. Vi behöfva tvärtom ganska väl de arbetskrafter, vårt land eger. Vi beklaga oss också ofta öfver den ständigt tilltagande utvandringen. Skola vi då på samma gång stifta lagar, som måste göra det omöjligt för de fattige att stadna qvar i vårt land — lagar hvilka dessutom stå i öppen strid mot Herrans bud, att vi skola herbergera de husvilla. Jag anser derföre Friherre Silfverschiölds förslag vara i hög grad vådligt och hoppas att det ej skall kunna vinna godkännande inom denna Kammar.

Hvad beträffar det redan stadgade bidragets förhöjande till 15 R:dr, så undrar jag, om det kan vara lämpligt att till Kongl. Maj:t ingå med en underdånig hemställan, som afser att Kongl. Maj:t skall

på ekonomisk lagstiftningsväg stadga en afgift i detta fall af 15 R:dr, eller hvilken annan siffra som helst, ty då är det ju ingenting som hindrar att denna afgift en annan gång höjes till 50 eller 100 R:dr, och jag föreställer mig, att äfven Riksdagen vill hafva ett ord med i laget, då det gäller påläggandet af sådana afgifter. Jag vidhåller sålunda mitt förut gjorda yrkande att punkten måtte återremitteras.

Friherre Silfverschiöld: Det inträffar här den märkliga omständigheten, att de båda sista talarne vändt sig, icke emot mitt förslag, utan mot 10 § 2 mom. af nu gällande fattigvårdsförordning. I detta moment stadgas nemligen: "Förekommer inom fattigvårdssamhälle på landet fabriks-, bruks- eller grufve-rörelse af den utsträckning, att der vid begagnas ett större antal arbetare, som utgöra egna matlag, eller har innehafvare af jord å landet i sin tjenst antagit statfolk, eller å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt så kallade backstugusittare eller inhyshjon, vare, då sådant finnes för fattigvården medföra väsentligt större tunga, än som motsvaras af de bidrag, som, enligt 1:sta momentet, egendomsinnehafvaren skall utgöra, denne pligtig att derutöfver till försörjning af de fattighjon, som af ofvan omnämnda anledningar kunna tillkomma, särskildt bidraga." Det är sålunda egentligen denna redan befintliga föreskrift, som skulle medföra svårighet för jordegaren att upplåta jordstycken åt sina arbetare. Hvad jag har yrkat är endast ett tillägg till denna föreskrift, dels åsyftande att få ifrågavarande bidrag bestämdt efter en annan grund än den nu gällande, och dels för att jemte backstugusittare och inhyshjon få in ordet: torpare; och allt detta i syfte att förekomma de missbruk, som nu ofta ega rum, i det jordegare antingen emot dagsverkskyldighet eller kontant afgäld upplåta i sig sjelfva odugliga jordstycken åt fattiga arbetare, dem de sedermera utpressa, för att draga en oskäligen vinst af den upplåtna jordbiten. Det är väl icke dermed sagdt, att man bör förminska jordegarens rätt att upplåta jordstycken åt sina arbetare. Den, som sjelf är jordegare och har mycket folk på sina egor, vet nog, att man kan handhafva denna sak på sådant sätt, att de personer, åt hvilka jordstycken upplåtas, kunna komma ut med de föreskrifna villkoren och derigenom undgå att blifva utarmade. Deremot är det fullkomligt i sin ordning, att den jordegare, som utarmar de personer, åt hvilka han upplåtit sådana jordstycken, och derigenom beröfvar dem möjligheten att sammansträpa några medel för sin framtida bergning, också får i större mån vidkännas kostnaderna för deras underhåll, när de blifva oförmögna att vidare försörja sig sjelfva. Det af mig föreslagna tillägget afser sålunda icke, såsom de föregående talarne förmenat, att förhindra fattigt folk från att skaffa sig bostäder, utan är endast ämnadt att utgöra ett korrektiv mot det af mången jordegare nu följda systemet, att så behandla de arbetare, som bosätta sig på deras egor, att dessa förr eller sednare måtte falla fattigvården till last.

Herr Lilliehöök: Jag ber att få instämma i de åsikter, som af Friherre Silfverschiöld blifvit uttalade. De flesta fattiga i den ort,

der jag har mitt hemvist, äro sådane, som till en början fått sig upplåtna en liten jordbit och skattskrifvits såsom torpare; efter ett par år, derunder barnskaran ökats, hafva de blifvit backstugusittare och slutligen hafva de fallit fattigvården till last. Jag anser att, om en sådan föreskrift kunde i fattigvårdsstadgan inrymmas, att jordegaren derigenom förpligtades att i större mån bidraga till det fattigunderstöd, som kunde blifva erforderligt för de personer, hvilka bosatt sig på hans egor såsom torpare, så skulle många fattiga hushåll, som nu ligga kommunerna till last, upphöra att göra det.

Friherre von Otter: Jag är tacksam mot Friherre Silfverschiöld, som redan till stor del uttryckt hvad jag skulle velat säga, för att svara på de beskyllningar, som blifvit mig gjorda. Jag ber likväl att äfven för min del få tillägga några ord.

Man har förmenat, att de af mig framställda åsigterna skulle vara egnade att befordra emigrationen. Nej, mine Herrar! Jag har just önskat, att uppflyttningen måtte förekommas genom en sådan lagstiftning, som förhindrar jordegaren att först emottaga inhysesshjon på sina egor och sedermera undandraga sig all skyldighet att taga hand om dem. Det är just detta olyckliga förhållande, som nu ofta eger rum och som äfven ofta tvingar till utflyttning. Om vi icke bemöda oss att bereda arbetsförtjenst och hjälp åt de personer, som bo på våra egor — om vi icke söka att både vaka öfver deras sedliga förhållanden och gifva dem råd i deras ekonomiska angelägenheter, så bringas de lätt i den ställning, att utflyttningen blir deras enda återstående utväg. Det är detta, som jag ansett att man borde förekomma genom att tvinga jordegarna att i sitt eget intresse egna en närmare vård åt de på hans egor bosatte personerna.

Man har sagt, att detta stadgande skulle kunna innebära en orättvisa emot den person, som köper en egendom, på hvars egor redan flera inhysesshjon fått bosätta sig; men om man köper en egendom, så är det väl billigt, att man också blir underkastad de skyldigheter, som åtfölja innehafvandet af densamma. Hvarföre jag gillar förslaget om bidragets höjande är, att, då den moraliska lagen ej är tillräcklig att förmå jordegarna till fullgörande af sina skyldigheter mot dessa fattiga inhysesshjon, så måste den borgerliga lagen träda emellan och stadga straff för uraktlåtenhet af denna skyldighet. Det är för dessa arma uslingar föga vinst att de få bosätta sig på en annans egor, så vida de icke på samma gång vinna fördelen af en god husbondes vård om deras angelägenheter. Men få de i stället en husbonde, som söker utarma dem, så är det sannerligen bättre att de bo på landsvägen, ty ett sådant utarmande går djupare till roten än något annat. På denna grund önskar jag bifall till punkten; men då jag anser att man tydligare borde uttrycka hvad som menas med inhysesshjon, så förenar jag mig i yrkandet om återremiss, i den syftning Friherre Silfverschiöld begärt.

Herr Hasselrot: Den af Friherre Silfverschiöld framkastade frågan är af större vikt, än man i första ögonblicket skulle kunna tycka. Den nuvarande lagen innehåller att, om innehafvare af jord på landet i sin tjänst antagit statfolk eller å sina egor upplåtit bostad eller

plats dertill åt s. k. backstugusittare eller inhysesshjon. så är, då sådant finnes för fattigvården medföra väsendtligt större tunga, än som motsvaras af de bidrag, som, enligt 1:sta momentet, egendomsinnehafvaren skall utgöra, denne pliktig att derutöfver till försörjning af de fattighjon, som af ofvan omnämnda anledningar kunnat tillkomma, särskildt bidraga med en årlig afgift, hvilken må bestämmas till högst 8 R:dr för hvarje matlag af ofvannämnda beskaffenhet. Nu vill Friherre Silfverschiöld till de tvänne kategorier af inhysesshjon och backstugusittare, som finnas omnämnda i detta stadgande, tillägga en tredje, nemligen den af jordtorpare, som beredt sig upplåtelse af en sådan jordlapp antingen mot dagsverksskyldighet eller för kontanta penningar. För min del kan jag icke medgifva lämpligheten af ett sådant tillägg. Detsamma skulle nemligen, på sätt Herr Almqvist redan antydtt, beröfva den fattige all möjlighet att komma i besittning af ett eget hem på egen jordlapp. Det är i allmänhet icke jordtorpare och lägenhetsinnehafvare, som falla fattigvården till last, ty den som befinner sig i en sådan ställning, att han kan köpa sig ett stycke jord, har redan hunnit öfver nollpunkten och fattighjonens ståndpunkt. Jag tror således, att vi icke böra försvåra möjligheten för den fattige att få köpa sig en egen jordlapp, genom att stadga alltför hårdt ansvar för den jordegare, som verkställer upplåtelsen. Man har talat om jordegarens skyldighet att omhulda sitt folk, så att det icke faller fattigvården till last, men derom kan icke vara fråga i denna punkt. Här är endast fråga om jordegarens rättighet att åt den fattige upplåta en jordtorfva, på hvilken han kan försörja sig och de sina. Jag vill icke motsätta mig återremiss, om den här föreslagna siffran, 15 R:dr, anses för hög; men jag afräder på det bestämdaste från att inslå på den väg, som Friherre Silfverschiöld anvisat. Jag anhåller sålunda om bifall till punkten i dess nuvarande skick.

Herr Faxé: Jag förmodar, att Kammarens majoritet är angelägen att så fort som möjligt få en ny fattigvårdslag till stånd. Utskottets förslag i denna punkt kan emellertid lägga hinder i vägen för detta önskningsmål. I detta förslag ingår nemligen en beskattningsfråga, och det är osäkert, huruvida icke vederbörande i denna omständighet skola finna ett hinder för att, utan vidare framställning till Riksdagen, utfärda en ny lag. Af detta skäl, och ehuru jag icke till alla delar gillar Utskottets förslag i dess helhet, vill jag dock hemställa, att 12:te momentet måtte godkännas, med den ändring att derifrån uteslutas orden: "dock att det i 10 § 2 mom. stadgade särskilda bidraget af 8 R:dr må bestämmas till högst 15 R:dr.

Friherre Raab: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet i denna fråga, men den ligger mig så nära om hjertat, att jag icke kan, genom stillatigande, godkänna de åsigtter, som af ett par talare från Westergötland och dessutom af Friherre von Otter blifvit uttalade. Dessa Herrar tyckas vara ense om, att det i deras ort ofta inträffar, att jordegare upplåta bostäder åt så kallade torpare, hvilka de sedermera utarma; men jag ber Herrarne bemärka, att ju större svårigheter man lägger i vägen för jordegarne vid upplåtelse af jord

åt sådana personer, som söka bostäder, ju svårare måste det blifva att finna jordegare, som äro villige att verkställa en sådan upplåtelse och ju lättare blir det följaktligen för de dåliga Vestgötahusbönderna att få sina egor bebodda. Göres åter upplåtelsen lättare för jordegaren, så blir det äfven lättare för torparen att flytta undan från den dålige husbonden och söka sig en bättre. Jag tror likväl, att det skall blifva svårt att finna så älskliga husbönder, som Friherre von Otter velat förskaffa dem, ty det är för mycket begärdt af jordegaren, att han skall egna sina inhysesshjon en så omsorgsfull vård. Jag fruktar emellertid, att det i Herrarnes ort måtte finnas många stygga menniskor, som kunnat ingifva Herrarne så stora farhågor för följderna af dessa jordupplåtelser; men då jag är förvissad att Herrarne, lika mycket som jag, ömma för de fattigas bästa, så ber jag att Herrarne ej måtte förvärra deras ställning genom att försvåra möjligheten för dem att förskaffa sig bostäder.

Friherre Silfverschiöld: Jag beklagar att jag ännu en gång nödgas taga Kammarens uppmärksamhet i anspråk. Herr Hasselrot har nemligen, förmodligen till följd af någon begreppsförvirring, yttrat att jag skulle hafva påstått, att äfven personer, som köpa jordstycken, skulle i denna punkt inflyttas under samma kategori som torpare. Det tyckes emellertid, som om meningen med det af mig begagnade ordet torpare skulle vara tillräckligt tydlig; ty med torpare menar man icke den, som eger jord, utan den, som fått sig jord upplåten mot dagsverksskyldighet eller årlig afgift. Det har således icke varit min mening att förhindra de fattige att köpa sig jordlotter; tvärtom önskar jag lika mycket som Herr Hasselrot, att tillfälle måtte beredas äfven det mindre bemedlade folket att nedlägga sina besparingar i fast egendom.

Hvad beträffar Friherre Raabs yttrande, att förhållandena i Westergötland måtte vara sämre än på andra ställen, så ber jag få nämna att min erfarenhet sträcker sig äfven till flera andra delar af riket, och att jag på grund deraf funnit, att på de flesta ställen råder samma förhållande som i Westergötland, nemligen att det finnes personer, som hafva till industri att försälja smärre jordlotter till fattige arbetare, som de derigenom utarma. Sålunda kan jag citera ett exempel från trakten af Göteborg, der en egare af ½:delns hemman på sina egor upplåtit mark åt och låtit inrätta bostäder för en hel koloni af arbetare, uppgående till omkring 100 personer. Emot ett sådant missbruk finnes emellertid icke något annat korrektiv, än att föreskrifva att jordegaren skall draga en större del af den fattigvårdstunga, som genom dessa upplåtelser kan tillskyndas kommunen. Det är fullkomligt klart, att man derigenom icke ökar svårigheten för arbetaren att få torplägenheter, ty jordegarna måste naturligtvis alltid skaffa sig arbetare eller torpare. Deremot kan det icke skada, att fattigvårdslagen ålägger jordegarna att i sitt eget intresse taga bättre vård om sina torpare.

Herr Caspersson: Vid första påseendet kan det visserligen tyckas som Friherre Raab och Friherre Silfverschiöld hyste alldeles

motsatta åsigter; men jag tror att, om man närmare ingår i de verkliga förhållandena, så skola dessa åsigter finnas ganska väl stämmande öfverens. Jag ber att i detta afseende få fästa uppmärksamhet på ett förhållande, hvarom jag varit i tillfälle att inhemta erfarenhet under min verksamhet såsom domare. Det händer nemligen ofta, att en person önskar att bosätta sig på egorna af ett hemman och för detta ändamål derstädes inköper en liten jordlapp, å hvilken han kan berga sig med familj, men han försummar att genom iakttagande af laga former trygga sin besittningsrätt; han försummar att söka in-teckning derför eller underlåter att förnya den. Af denna uraktlåtenhet begagnar jordegaren sig för att låta drifva bort honom från jordtorfvan, eller i bästa fall för att låta honom betala den öfverenskomna jordlegan 2 å 3 gånger. Jag tror, att Friherre Silfversel iölds förslag egentligen afser att åstadkomma ett korrektiv mot detta sätt att utarma sina underhafvande, och att det kan vara ganska nyttigt, att de jordegare, som göra sig skyldige till en sådan obarmhertighet, derigenom sjelfva ådraga sig någon olägenhet. Deremot tror jag icke, att det nu föreslagna lagstadgandet skall lägga något hinder i vägen för fattigt folks bosättning, och ett lagstadgande, som kunde hafva denna följd, skulle jag för min del icke vilja understödja. På samma gång jag sålunda velat visa, att den skiljaktighet i åsigter, som under diskussionen synes hafva rådt, är mera skenbar än verklig, får jag för min del yrka återremiss af punkten.

Herr Hasselrot: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång begärt ordet, men jag har endast velat visa, att den begreppsförvirring, som Friherre Silfverschiöld behagat tillvita mig, är snarare på hans sida. Det ligger nemligen i sakens natur att, om man stiftar en lag, som utsätter jordegaren för olägenheter, derest han upplåter jordstycken åt personer som vilja bosätta sig på hans egor, så minskar man derigenom möjligheten för det fattiga folket att kunna få åt sig upplåtna sådana jordstycken, vare sig genom köp eller mot dagsverkskyldighet. Det är af denna anledning, som jag icke vågat utsträcka det nu ifrågavarande stadgandet äfven till torpare, ty detta skulle naturligtvis hafva till följd, att det för den fattige arbetaren blefve svårt att få sig ett eget torp.

Grefve Wachtmeister, H.: Man har från flera håll anmärkt, att den af Utskottet föreslagna åtgärden att höja ifrågavarande bidrag till 15 R:dr, skulle kunna lägga hinder i vägen för hela förslaget godkännande, på den grund att densamma kunde betraktas såsom en beskattningsåtgärd och sålunda kräfvat ett annat behandlingssätt enligt 2:dra momentet 57 § Regeringsformen, hvilket moment lyder: "Huruledes särskilda menigheter må för egna behof sig beskatta, bestämmas genom kommunallagarne, hvilka af Konungen och Riksdagen gemensamt stiftas." Om nu en sådan åtgärd, som att höja bidraget från 8 till 15 R:dr, skulle stå i strid med detta grundlagsstadgande, så måste det af Friherre Silfverschiöld väckta förslaget, att detta bidrag skall utgöras äfven för torpare, stå i så mycket större strid mot samma lagbestämmelse, och sålunda måste de betänkligheter, som blifvit uttalade mot Utskottets förslag, åtminstone i samma mån gälla äfven

den af Friherre Silfverschiöld gjorda framställningen. Jag har ännu icke riktigt hunnit stadga min öfvertygelse, huruvida den ifrågavarande afgiften måste betraktas såsom en beskattning, eller om den icke snarare kan anses utgöra ett sådant vite, som Kongl. Maj:ts Befallningshafvande kan ådöma personer, som låta komma sig till last uraktlåtenhet vid fullgörande af dem åliggande fattigvårdsskyldighet. Emellertid torde det icke vara olämpligt att frågan återremitteras, på det att Utskottet måtte sättas i tillfälle att närmare utreda densamma.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen att under densamma hade yrkats dels bifall till den förevarande punkten, dels återremiss deraf, och dels slutligen af Herr Faxé, att punkten skulle antagas, med uteslutande af den sista delen deraf, som började med orden: "*dock att det*" etc.

Härvid anmälde sig och yttrade:

Herr Faxé: Sedan fråga väckts om punktens återremitterande, återkallar jag mitt förut gjorda yrkande.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllö med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

13:de punkten.

1:sta mom.

Herr Almquist, Erik Victor: Då 7:de punkten i detta Betänkande förekom till behandling, framställde jag mina betänkligheter mot Utskottets förslag i fråga om kommunernas fördelning i rotar. Jag fruktade nemligen, att en sådan fördelning skulle föranleda en viss ojämnhet och understundom verka en sådan nedsättning i vissa rotars fattigvårdstunga, att orättvisa derigenom uppkom vid fattigvårdsbidragens tillskjutande, hvilket jag ansåg vara så mycket mera vådligt, som förslaget om sådan fördelning skulle vid kommunalstämma kunna afgöras med två tredjedelars röstpluralitet. Kammaren fästade emellertid icke något afseende vid dessa mina betänkligheter, utan godkände Utskottets förslag. Vid detta förhållande anser jag det vara af största vikt, att man, till betryggande af den mindre bemeddade befolkningens rätt, i det nu ifrågavarande momentet inrymmer sådana bestämmelser, att fattigvårdstungan må blifva så jemnt som möjligt fördelad. För åstadkommande af en nöjaktig trygghet i detta afseende, skulle jag sålunda vilja hafva bestämdt uttryckt, att fördelningen skall verkställas efter någon viss grund, t. ex. efter skattetalet.

Det har vidare, vid behandlingen af en föregående punkt, blifvit ifrågasatt, huruvida enskild medlem af fattigvårdssamhälle må ega rätt att anföra besvär öfver fattigvårdsstämmas beslut. Det yttrades visserligen då den åsigt i allmänhet, att den i 11:te punkten stadgade inskränkningen i besvärsrätten afsåg endast sökande af fattigunderstöd, hvilka icke egde att föra klagan öfver fattigvårdsstämmas beslut, hvarigenom sådant understöd blifvit förvägradt. Jag anser det emellertid vara af största vigt, att de rotar, som genom fördelningen anse sig hafva blifvit lidande, skola hafva rätt att hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anföra besvär öfver kommunalstämmans beslut om fördelningen. Jag anhåller sålunda om återremiss af denna punkt för att få bestämdt uttryckt, dels att fördelningen skall verkställas efter skattetalet, och dels att besvär öfver densamma må kunna anföras hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande.

Herr von Koch: Hvad beträffar den siste talarens anmärkning att detta stadgande borde medgifva rätt för vederbörande rotar att hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande anföra besvär öfver beslutad fördelning, så tager jag mig friheten fästa hans uppmärksamhet derpå, att fördelningen icke kan komma till stånd, innan förslaget om densamma blifvit af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande pröfvadt. För öfrigt tror jag icke, att det i Utskottets förslag finnes något stadgande, som antyder att besvärsrätten i så beskaffade fall skall vara inskränkt till besvär anförande hos kommunalmyndigheterna. Någon förändring i Utskottets förslag i detta hänseende torde sålunda icke vara af behofvet påkallad. I afseende å den andra anmärkningen, eller att detta stadgande borde innehålla bestämmelse, att fördelningen skall verkställas efter skattetalet, så får jag bekänna, att jag icke riktigt begriper hvad som menas med termen skattetalet. Jag förmodar emellertid att talarens mening varit att fördelningen skall verkställas efter fyrktalet, som är den vanliga fördelningsgrunden inom fattigvårdssamhället. Men jag tror att, så vidt jag rätt fattat denna punkt, så skall fördelningen ske på det sätt, att den för handen varande fattigvårdstungan öfvertages af hela fattigvårdssamhället och sålunda äfven de gamla rotarnes fattigvård ingår i fördelningen. Jag medgifver emellertid, att stadgandet kan i detta afseende anses något dunkelt och tarfva en ytterligare förklaring, synnerligast af det skäl, att när den nya fattigvårdslagen kommer till stånd, så inträda två slag af fattigvård, nemligen den obligatoriska och icke-obligatoriska, och det kan då ifrågasättas, om vid ifrågakommande kretsindelning både den obligatoriska och den icke-obligatoriska fattigvården skall komma i betraktande. För min del föreställer jag mig, att det endast är tungan för den obligatoriska fattigvården, som skall fördelas på rotarne, och att den icke-obligatoriska fattigvårdens ordnande måste öfverlemnas åt de särskilda kretsarnes eget godtfinnande. I detta fall torde emellertid ett förtydligande behövas, så vida min mening är riktig, hvilket jag torde få höra af den Utskottsledamot, som nyss begärde ordet. Skulle, på sätt jag förutsatt, meningen vara, att endast den obligatoriska fattigvården skall fördelas på rotarne, så ville jag föreslå, att, till större tydlighets vinnande, punkten måtte erhålla följande lydelse:

“När fattigvårdssamhälle fördelas i kretsar eller rotar, gäller såsom vilkor för sådan fördelning, att den då för handen varande fattigvårdstungan för vansinnige och för föräldralösa barn på hela samhället så jemnt som möjligt fördelas“. Med detta tillägg yrkar jag bifall till punkten.

Grefve Wachtmeister, Hans: Jag medgifver, att det är en kinkig och svår sak denna fördelning som Utskottet här föreslagit, då man eger kännedom om de särskilda förhållanden, som ega rum i vissa socknar, hvilka endast till en del utgöras af bördiga trakter och till den återstående delen af skogsbygd eller ödemarker, och i hvilka socknar de fattige sedan urminnes tider blifvit undanträngde till ödemarken. Skall nu i sådana socknar en fördelning ske, så är det naturligtvis svårt att angifva, huru densamma skall kunna verkställas med iakttagande af full rättvisa. Jag föreställer mig emellertid, att man i detta afseende kan gå till väga på flera olika sätt. Dels kan man helt enkelt, utan någon fördelning af fattighjon, låta desamma underhållas af den gemensamma fattigkassan, till hvilken de särskilda rotarne lemna kontanta tillskott; dels kan man, innan fördelningen verkställles, bestämma huru många fattighjon hvarje rote bör underhålla, så att fattighjonen få stadna kvar inom sina rotar, men lindring beredas åt de mest betungade rotarne; eller också kan man verkställa fördelning på det sätt, att hvarje rote får svara för vissa fattighjon. I alla händelser tror jag, att en stor trygghet för iakttagande af rättvisa vid fördelningen ligger i den omständighet, att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall pröva icke blott beslutet om fördelningen utan äfven vilkoren för densamma. I de flesta fall antager jag, att vid uppgörandet af en sådan fördelning två särskilda konti måste uppläggas, nemligen ett gammalt konto, i hvilket uppföras alla de fattighjon, som redan äro föremål för bidrag, och som amorteras, i den mån dessa fattighjon dö eller af annan orsak upphöra att vara föremål för understöd, och vidare ett nytt konto för framtiden, då hvar och en rote får sköta sin sak för sig. Hvad beträffar Herr Kochs yttrande, att endast den obligatoriska fattigvårdstungan borde fördelas på hela fattigvårdssamhället, och att deremot den frivilliga fattigvården skulle besörjas af hvarje rote för sig, så får jag nämna, att Utskottets mening icke varit sådan. Utskottet har nemligen afsett att utjemna fattigvårdstungan på samtliga rotarne, och man kan icke undgå att inse, att det just är den frivilliga fattigvården, som lär blifva den mest betungade. Jag tror derföre, att äfven denna fattigvård måste blifva föremål för fördelning. Så är också förhållandet i Norge. För min del tror jag icke att något förtydligande af bestämmelsen i detta afseende är, uti ett principbetänkande sådant som detta, behöflig.

Hvad beträffar Herr Almqvists anmärkning, att skattetalet borde läggas till grund för fördelningen, så ber jag få nämna, att vi i södra Sverige icke känna till någon sådan fördelningsgrund. Fördelningen bör naturligtvis göras efter fyrktalet. Jag anhåller om bifall till momentet.

Herr Odelberg: Herr Almqvist har anmärkt att i detta moment borde tydligen bestämmas, efter hvilken grund fördelningen skall verkställas. Jag anser visserligen, lika med honom, att en sådan fördelning bör ske efter samma grund, som i allmänhet gäller vid fördelning af kommunalutgifterna, men jag tror icke, att man i ett principbetänkande sådant som detta bör inrymma en sådan bestämmelse, emedan, om någon kommun vill använda en annan fördelningsgrund, så torde måhända sådant ej böra vara den kommunen betaget. Hvad beträffar hans yrkande om införande af bestämmelsen, att besvär öfver uppgjord fördelning få anföras hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, så anser jag lika med de föregående talarne en sådan bestämmelse fullkomligt öfverflödig, enär fördelningen icke kan komma till stånd, innan Kongl. Maj:ts Befallningshafvande pröfvat och stadfästat densamma, och under sådana förhållanden är ju alltid besvärsrätten öppen för de rotar, som anses hafva blifvit lidande vid fördelningen. För öfrigt har mot detta stadgande blifvit erinradt, att fördelningen borde afse endast den obligatoriska fattigvården. Det är likväl naturligt, att fördelning måste ske äfven af den frivilliga. Vid fördelningens verkställande måste man nemligen taga hänsyn till hela den för handen varande fattigvårdstungan och betrakta både fattigvården och fattighjonen såsom gemensamma för hela fattigvårdssamhället, vare sig att de sednare tillhöra den obligatoriska eller icke-obligatoriska klassen. De fattighjon som då finnas — så har åtminstone Utskottet tänkt sig — fördelas derefter så jemnt som möjligt på det sätt, att den rikare roten tager ett större antal och den fattigare roten ett mindre antal. Det hufvudsakligaste ändamålet med denna fördelning är i alla händelser att komma ifrån det betungande kontanta bidraget till fattigvården och att deremot få utgöra detta bidrag in natura, hvilket kan möjliggöras på det sätt, att de fattighjon, som fallit på hvarje rotes lott, fördelas på de särskilda hushållen inom roten, med tagen hänsyn till hjonens olika förmåga att bidraga till sitt underhåll. Hvad detta stadgande innehåller om jemuhet i fördelningen, innebär sålunda blott en uppmaning att fördelningen bör göras så rättvis och billig som möjligt. Jag yrkar att punkten måtte bifallas.

Herr Faxe: I likhet med de tvänne nästföregående talarne tror jag, att det skulle vara en stor obillighet, om fördelningen inskränktes till underhållstungan endast för de under första momentet sorterande fattige. Det är nemligen gifvet, att många sådane af de nuvarande understödstagarne, hvilka enligt den nya fattigvårdslagen icke vidare skola ega ovillkorlig rätt till fattigunderstöd, likväl fortfarande måste komma i åtnjutande deraf, enär man ej kan vänta att de på en gång skola blifva i tillfälle att sjelfva förvärfva sitt uppehälle, när de redan fått understöd och derigenom antingen blifvit satta ur vanan att sjelfva försörja sig eller omöjligen ega förmåga dertill. Jag kan därför icke understödja den af Herr von Koch uttalade meningen, att fördelningen endast bör gälla den obligatoriska fattigvården.

Hvad beträffar den af Herr Almqvist påpekade saknaden af något bestämdt stadgande angående besvärsrätt, så tror jag att så väl

hvarje rote, som äfven hvarje enskild medlem af en sådan, har för sig öppet att klaga hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande öfver beslutad fördelning, hvarigenom de anse sig hafva blifvit lidande. Sådana klagomål öfver ojemnhet vid fattigvårdsfördelning har jag ofta sett anföras i Jönköpings län. Jag tror således, att något särskildt stadgande i detta afseende ej är erforderligt och får för min del anhålla om godkännande af 13:de punktens 1:sta moment.

Herr von Koch: Efter den förklaring, som blifvit afgifven af Utskottets ordförande, afstår jag från yrkandet om bifall till det af mig föreslagna tillägget, under förhoppning att de fördelningar, som komma att ske och hvilka ju alltid skola af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande prövas och stadfästas, måtte blifva så billiga och rättvisa som möjligt. Jag förenar mig sålunda med dem, som yrkat bifall till momentet i dess nuvarande skick.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte ett eller annat nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

2:dra mom.

Grefve Hamilton, Henning: I fullt medvetande att vi icke skriva en lag, utan endast uppgöra grunderna för en underdånig framställning till Kongl. Maj:t angående en lags utfärdande, har jag icke varit synnerligen nogräknad med uttrycken i de punkter, som hittills blifvit genomgångna; men i den nu föredragna punkten finner jag ett ord, som jag begagnar hvarje tillfälle att förfölja, hvarhelst jag anträffar det i någon lag eller förordning, emedan meningen med detsamma är alltför oviss. Detta är nemligen ordet "ege". Att nämnda ord kan tillerkännas flera olika betydelser, derom hafva vi det bästa beviset i 4:de, 12:te, 28:de och 37:de §§ Regeringsformen, der uttrycket "Konungen eger" blifvit använt såsom liktydigt på ena stället med Konungen skall eller bör och på andra stället med Konungen må. Det kan sålunda beteckna både en rättighet och en skyldighet. Nu förmodar jag, att Utskottets mening varit, att fattigvårdsstyrelsen i det uppgifna fallet skall hafva skyldighet att utjemna ett uppkommet missförhållande. Men då det begagnade uttrycket möjligen kunde tydas på det sätt, att det ansågs ligga i fattigvårdsstyrelsens eget skön att verkställa eller icke verkställa denna utjemning, så vill jag föreslå, att till undanrödjande af all otydlighet i detta afseende ordet "ege" utbytes mot orden "äligge det".

Friherre Raab, Adam: Jag instämmer i Grefve Hamiltons förslag, att ordet "ege" måtte utbytas mot ordet "äligge"; men jag har dessutom att framställa äfven en annan anmärkning emot denna punkt.

Densamma

Densamma innehåller nemligen, att, om någon krets eller rote "utan eget förvällande" skulle drabbas af vida mer betungande utgifter än öfriga kretsar eller rotar, eger den gemensamma fattigvårdsstyrelsen att missförhållandet utjemna. Redan innan jag kom upp i plenum, hade jag understrukt orden "utan eget förvällande", emedan jag ansåg dem högst vådliga, och i denna min åsigt har jag blifvit ytterligare styrkt, sedan jag under diskussionen om en föregående punkt hört, att den fattigvårdstunga, som kan uppkomma derigenom, att jord blifvit upplåten åt inhysesshjon eller torpare, anses bero af eget förvällande. Jag anhåller därför värdsamt om bifall till momentet, med den ändring att dels, på sätt Grefve Hamilton föreslagit, ordet "ege" utbytes mot ordet "äligge" och dels orden "utan eget förvällande" helt och hållet uteslutas.

Grefve Wachtmeister: Jag medgifver, att orden "utan eget förvällande" kunna vara missledande. Utskottet har tänkt sig, att sådana fall kunna inträffa, då särskilda stora olyckor drabba en viss trakt af en socken och föranleda, att fattigvården för denna trakt blir synnerligen betungande. En större by kan t. ex. brinna upp och stor fattigdom derigenom uppkomma, eller en stark storm kan föranleda en mängd olycksfall inom en socken, som gränsar till hafvet, och vissa rotar derigenom tillskyndas en synbarligen ökad fattigvårdstunga genom nödvändigheten att underhålla ett större antal föräldralösa barn. Den Norska fattigvårdslagen har, med afseende på den fattigvård som föranledes af dylika olycksfall, ett ungefär motsvarande stadgande, hvilket jag ber att få uppläsa. Detta stadgande har följande lydelse: "Communalbestyrelsen skal, naar den finder, at en Kreds ved ualmindelige Omstændigheder paaføres uforholdsmæssige Byrder, udjevne Misforholdet ved Bidrag af det samlede Distrikt".

Måhända skulle orden "genom utomordentliga händelser" kunna bättre än det af Utskottet nu begagnade uttrycket angifva den verkliga meningen med detta stadgande. Jag är emellertid icke beredd att nu genast formulera den ordställning, som i detta afseende kunde vara den lämpligaste; men jag tror, att man icke bör för mycket underlätta rubbandet af en redan uppgjord fördelning, och att en sådan rubbning icke bör medgifvas i andra fall, än då densamma blifvit påkallad af sådana särskilda olyckshändelser, som dem jag nyss hade äran antyda.

Herr Hasselrot: Jag har visserligen icke något emot, att det af Utskottet föreslagna uttrycket utbytes mot något annat, som bättre motsvarar det i den Norska fattigvårdslagen begagnade. Jag tror likväl, att de ord, som Utskottet använt, tillräckligen tydligt angifva hvad Utskottet menat. Om nemligen, såsom Grefve Wachtmeister antydde, en familjefader faller ifrån till följd af någon särskild olyckshändelse och efterlemnar sin familj i fattigdom, så måste naturligtvis den ökade fattigtunga, som derigenom kan tillskyndas en viss rote, anses uppkommen utan eget förvällande, och det är detta

missförhållande, som på sådant sätt kan framkallas, hvilket Utskottet ansett fattigvårdsstyrelsen böra utjemna.

Jag yrkar bifall till momentet.

Herr von Koch: Jag är förekommen af en annan talare, som redan framställt samma anmärkning, som jag tänkte göra, nemligen att de utaf Utskottet begagnade orden "utan eget förvällande" äro tvetydiga och därför icke lämpliga. Utskottets ordförande har nu medgifvit, att uttrycket är mindre egentligt och att det motsvarande uttrycket i den Norska fattigvårdslagen bättre angifver hvad dermed menas. För min del finner jag uttrycket "utan eget förvällande" vara mycket elastiskt, och nästan lika elastiskt som det i förmiddags förkastade uttrycket "stadigt hemvist"; och jag skulle sålunda icke vilja godkänna detta uttryck, om det gällde att nu uppgöra ett bestämdt lagförslag. Men då det endast är fråga om att angifva grunderna för en blifvande fattigvårdsförordning, så torde det vara tillräckligt att uppmärksamheten nu blifvit fäst på önskvärdheten af ett uttryck, som bättre angifver meningen med det nu ifrågavarande stadgandet. Det är emellertid angeläget att vi i sådant afseende särskildt betona nödvändigheten af att sådana utjemningar, som här äro i fråga, vid redigerandet af den nya fattigvårdslagen icke allt för mycket underlättas, ty om detta blir förhållandet, så tager man med ena handen hvad man gifver med den andra. Jag anser att detta särskildt skulle innebära en stor orättvisa mot de kretsar, som redan nu äro organiserade, och bland hvilka många, genom ett klokt ordnande af sin fattigvård, lyckats i betydlig mån lindra tungan deraf. Skulle nu, sedan en allmän fördelning blifvit genomförd, de nya kretsarne sköta sig sämre, så vore det naturligtvis obilligt, om dessa nya kretsar skulle kunna draga fördel af de gamla genom att, efter några års tid, fordra utjemnande af uppkomna missförhållanden mellau rotarne. Sedan emellertid en förklaring af stadgandets rätta betydelse nu blifvit till protokollet afgifven, så vill äfven jag instämma i yrkandet om bifall till punkten.

Grefve Wachtmeister: Jag anser mig med anledning af de anmärkningar, som här blifvit gjorda, böra yrka återremiss af momentet, för att sätta Utskottet i tillfälle att närmare formulera ordställningen, hvartill jag för närvarande icke är beredd.

Friherre Raab: Af Herr von Kochs sednaste anförande tyckte jag mig finna, att han åsyftar att i det fall, då skilnaden emellan rotarne icke är allt för stor, hvarje rote bör behålla sina fattighjon, men att, om skilnaden emellan rotarne skulle vara synnerligen betydande, detta missförhållande bör utjemnas. Med anledning häraf ber jag få erinra, att, om man tager bort orden "utan eget förvällande", så får stadgandet just denna mening, nemligen att, om någon krets eller rote skulle drabbas af mera betungande utgifter än öfriga kretsar och rotar, så skall detta missförhållande utjemnas. Ett sådant stadgande vore ju alldeles tillräckligt. Deremot är jag mycket rädd för orden "utan eget förvällande". Vi kunna ju till exempel tänka oss, att vissa kretsar hemsökas af någon epidemisk sjukdom, som

bortrycker en mängd husfäder, och att dessas enkor och barn falla fattigvården till last, hvarigenom fattigvårdstungan för samma kretsar måhända mångdubblas. Detta kan visserligen kallas en olycka, men jag fruktar att man ej kan rubricera densamma under den kategori af olycksfall, som, enligt Grefve Wachtmeisters antydan, skulle uteslutande afses med orden "utan eget förvällande". Jag tror sålunda, att dessa ord böra utgå, och yrkar i sådan syftning återremiss af momentet.

Herr Faxe: I tydlig motsats till den syftning, hvori den nu ifrågavarande anmärkningen först framställdes, har Utskottets ordförande föreslagit en ny ordställning, hvarigenom stadgandet skulle erhålla en ännu vidsträcktare tillämplighet än den, som Friherre Raab redan funnit vara alltför inskränkt. Jag vill för min del gå medelvägen mellan dessa begge ytterligheter och får sålunda yrka bifall till punkten i dess nuvarande skick.

Herr von Koch: Jag måste hafva uttryckt mig otydligt, då jag sist hade ordet. Jag afsåg nemligen endast att visa, att Utskottet genom detta förslag om fattigvårdstungans utjemnande mellan de särskilda rotarne gått längre än nu gällande fattigvårdslag, som icke medgifver en sådan utjemning. Jag vill visserligen medgifva, att *hädanefter* vid roteindelning aftal om ett utjemnande skall kunna ske, men endast i utomordentliga fall och icke på grund af alla de orsaker, hvilka kunna rubriceras såsom uppkomna *utan eget förvällande*. Om man sålunda, i öfverensstämmelse med Norska fattigvårdslagen, stadgar att utjemnande skall ske i händelse af särskilda *olycksfall*, så vill jag åtminstone, att man icke skall gå längre, ty om man detta gör, så fruktar jag att hela afsigten med kretsindelningen lätt kan förfelas.

Grefve Hamilton: Sedan Utskottets ordförande gjort framställning om momentets återremitterande i syfte att bereda Utskottet tillfälle att omredigera detsamma, får jag afstå från mitt förut gjorda yrkande, ty omredigeringen såväl i ena som andra afseendet kan naturligtvis lämpligare verkställas inom Utskottet än här i Kammaren.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen yttrat, att under densamma hade yrkats dels bifall till det förevarande momentet oförändradt, dels af Friherre Raab bifall till detsamma med uteslutande af orden: *utan eget förvällande*, och dels slutligen, att momentet skulle återförvisas; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till momentet oförändradt, och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Rubriken.

Godkändes.

*Afdelningen Litt. F.**14:de punkten.*

Herr Faxé: Till en början måste jag beklaga, att jag icke haft tillfälle att vara närvarande vid första öfverläggningen angående detta Betänkande och i följd deraf hvarken fått framställa anmärkningar mot 2:dra momentet eller kunnat erhålla åtskilliga upplysningar af Utskottets ledamöter. Nu förefaller mig emellertid detta 14:de momentet såsom en parodi på momentet 2. Utskottet föreslår nemligen här, att samhället må vidtaga sådana åtgärder, att bettlande inom kommunen ej eger rum, men det synes mig att ett sådant stadgande icke står tillsammans med den kommunen i 2:dra momentet lemnade rätt att kunna vägra understöd åt alla utom vansinniga personer och föräldralösa barn, ty utom dessa lärers det väl blifva en hel hop som blifva i behof af understöd och, då de icke få sådant, sakna annan utväg för sitt uppehälle än bettlande. Är det nu meningen att det är till förekommande af ett sådant bettlande, som kommunen skall vidtaga åtgärder, så förstår jag ej hvori dessa åtgärder skola bestå, om icke i att lemna dem understöd eller bereda dem tillfälle till arbetsförtjenst. Derigenom har man emellertid utsträckt kommunens fattigvårdsåliggande äfven till dessa personer, ehuru sådant, om man blott ser på 2:dra momentet, icke skulle vara meningen. Afses åter att kommunen skulle vidtaga andra åtgärder än jag nu ifrågasatt, så torde vara nödigt att någon af Utskottets ledamöter lemna upplysning hvori de skulle bestå, ty att helt kategoriskt förbjuda bettlande, utan att man på något sätt ser till att de bettlande kunna få sina nödvändigaste behof afhjelpa, förefaller mig mindre välbetänt och i praktiskt afseende utan betydelse.

Grefve Wachtmeister: Mot hela detta kapitel har jag väntat mig svåra anmärkningar och detta af det skäl, att det är omöjligt att åstadkomma en fullt tillfredsställande lösning af den här föreliggande frågan. Utskottet har utgått från den bedröfliga erfarenheten att tiggeri icke kan förekommas. Utskottet har ansett sig böra skilja mellan det bettlande som utöfvas inom kommunen och det som utöfvas utom densamma af kringstrykande tiggare. Vår nu gällande lag stadgar endast, att den som beträdes med bettlande är förfallen att behandlas som försvarslös person, det vill säga han kan i vissa fall dömas till allmänt arbete. Jag hemställer nu, huruvida det kan vara lämpligt att tillämpa detta straff på bettlande inom kommunen, och jag tror verkligen ej att någon, när en inom socknen boende fattig kommit och begärt en allmosa, vidtagit de åtgärder, till hvilka nuvarande lagstadgande gifver anledning. Utskottet har därför ansett, att i afseende å sådant bettlande någon straffpåföljd icke borde bestämmas, ehuru man dock borde uttrycka att bettlande ej är tillåtet, och detta har skett genom föreskriften att hvarje samhälle bör ordna sin fattigvård sålunda att bettlande må förekommas. Åtgärderna mot kringstrykande tiggare får jag beröra vid nästa moment. Nu hemställer jag endast, huruvida Kammaren ej ville godkänna Utskottets

förslag att borttaga straffet för bettlande inom kommunen. Bettlandet kan i alla fall ej förekommas, och det måste tolereras mera än hittills, om man upphäver den obligatoriska fattigvården.

Jag yrkar bifall till momentet.

Herr Beckman: Mig vill det synas, att Utskottet i detta moment icke skiljt emellan de två synpunkter, hvarur fattigvårdsfrågan måste i afseende å bettlande betraktas. Jag förstår nemligen icke rätt hvad Utskottet menar med ordet "fattige", då Utskottet föreslår, att samhället må för vården och underhållet af sina fattige och användandet af deras arbetskrafter antaga erforderliga reglementariska föreskrifter och vidtaga sådana åtgärder att bettlande ej eger rum. Menas här med "fattige" understödstagare, så är det rimligt att kommunen får en sådan rätt och eger förfoga öfver deras arbetskrafter. ty man bör fasthålla från nuvarande lagstiftningen den grundsats, att de som åtnjuta understöd böra stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde. Skulle vidare, oaktadt enligt 2:dra momentet inga andra än de, som icke kunna försörja sig sjelfva, framhållas såsom föremål för fattigvård, och således, äfven för de i detta moment ifrågasatta åtgärder, fall inträffa, då fattigvårdssamhället för att förekomma bettlande frivilligt anser sig böra utsträcka dessa åtgärder äfven till dem, hvilka, ehuru de ega arbetskrafter, dock ej kunna försörja sig af brist på arbetstillfälle och derföre vilja begagna sig af de utaf kommunen till förmån för dem vidtagna anstalter, så är det naturligt, att äfven dessa personers arbetskrafter få af kommunen tagas i anspråk, och att de kunna anses inbegripna under hvad Utskottet kallar fattige och jag heldres skulle vilja benämna understödstagare. Den åter, som behöfver understöd och således äfven är fattig, men icke får hjälp af kommunen, kan jag ingalunda medgifva ega någon skyldighet att lemna sina arbetskrafter till kommunens förfogande, och förmodar jag således, att om dessa icke är fråga i denna punkt. Jag har nu betraktat frågan ur den fattiges synpunkt, men den kan äfven ses från en annan sida, nemligen från samhällets; och ser jag på dess intresse att förebygga en öfverhandtagande fattigdom, som slutligen kan draga öfver samhället ett svårare försörjningsåliggande, än som står i dess förmåga att motsvara, så kan fattigvårdssamhället tvifvelsutan behöfva ett bemyndigande från statens sida att vidtaga åtgärder, som kunna förekomma ett växande proletariat, åtgärder som naturligtvis skulle bestå i beredande af arbetstillfällen.

Mitt yrkande är således att, för att få bestämdt uttryckt hvad i detta moment afses, ordet "fattige" måtte utbytas till "understödsstagare", och har jag för öfrigt ingenting emot, om ett tillägg till denna punkt göres i syftning att bereda samhället tillfälle att vidtaga åtgärder äfven med afseende å dem, som, ehuru icke egentligen föremål för fattigvård, dock i följd af särskilda förhållanden kunna vara i behof af samhällets mellankomst för sitt och de sinas uppehälle. På det Utskottet emellertid må få tillfälle att taga frågan i förnyadt öfvervägande, anhåller jag om återremiss.

Herr Hasselrot: I afseende å sjelfva hufvudfrågan eller huru-

vida bettlande inom kommunen må kunna i lag förbjudas, får jag åberopa hvad en ledamot af Utskottet redan yttrat. Då man borttager den obligatoriska fattigvården, då man låter bero på kommunen att gifva eller icke gifva, följer deraf uppenbart att man ej kan förbjuda den fattige att tigga. Ett förbud vore under sådana förhållanden det grymmaste hån från samhällets sida. Utskottets förslag öfverensstämmer med Norska lagstiftningen i detta afseende. Tillräckligt vidsträckt befogenhet är inrymd åt kommunen genom orden: "samhället eger att för vården och underhållet af sina fattiga — — — vidtaga sådana åtgärder, att bettlande ej eger rum". Deri innefattas allt hvad den siste talaren ansåg böra läggas; kommunen eger fullkomligt fria händer att vidtaga åtgärder i syfte att förekomma, det någon må falla fattigvården till last. Att utbyta ordet "fattige" mot "understödsdagare" torde ej erfordras, ty uttrycket "för vården och underhållet af sina fattige" visar att med fattige förstås endast understödsdagare. Något förtydligande behöfs således ej, hvadan jag yrkar bifall till momentet oförändradt.

Herr Odelberg: En talare har mot detta moment anmärkt, att deri icke finnes något bestämdt förbud mot tiggeri. Denna anmärkning är redan besvarad, och jag vill endast tillägga, att enligt min åsigt kan man, då fattigvården icke är obligatorisk, omöjligen förbjuda tiggeriet. Man må för öfrigt förbjuda det huru mycket som helst; det kommer dock alltid att ega rum. Nu är ju bettlandet belagdt med strängt straff, och likväl äro vi öfverhopade af tiggare. Utskottet har i detta afseende icke gjort sig några illusioner.

En annan talare har ansett, att termen "fattige" borde utbytas mot "understödsdagare". I detta fall är jag af olika åsigt ej blott med honom utan äfven med den ledamot som sist hade ordet, ty enligt min uppfattning förstås här med "fattige" icke endast understödsdagare utan äfven sådane, hvilka möjligen kunna blifva understödsdagare. Här är en uppmaning till kommunen att vidtaga preventiva åtgärder, så att icke personer, hvilka stå på gränsen att blifva fattighjon, må besvära med bettlande. Man skulle således icke uttrycka hvad man menade, om "fattige" förändrades till "understödsdagare". Jag yrkar bifall till momentet.

Herr Bergstedt: Då jag först genomläste denna paragraf, var jag fullkomligt tillfredsställd med densamma, emedan jag trodde den innebära ett erkännande af frivillighetsgrundsatsen, hvilken ju skulle utgöra kärnpunkten i det nya förslaget, men då jag fick höra den siste värde talaren, blef jag helt öfverraskad. Han tycktes anse, att kommunen skulle hafva rätt att underkasta icke understödsdagare, utan sådana, hvilka möjligen skulle kunna blifva understödsdagare, en disciplin så sträng, att den enligt min åsigt skulle qväfva hvarje begrepp af frihet. Jag kan icke inse att en kommun har rätt att i annat fall disponera öfver sina medborgares arbetskrafter än såsom ett vederlag för lemnadt understöd. Ej heller tror jag, att samhället eger någon ovilkorlig pligt att ansvara för, att ingen af dess medlemmar svälter ihjäl. Försynen har nemligen nedlagt hos människorna

i allmänhet och hos vår tids människor isynnerhet så mycket ömhet för nästans nöd, att denna i de flesta fall förekommes genom särskild välgörenhet, och jag skulle på det högsta beklaga, om det komme derhän, att kommunen ansåge sig som en husbonde öfver dem som möjligen i framtiden icke skulle kunna försörja sig själfva. Detta skulle stå i öppen strid emot vårt nuvarande samhällsskick och kan väl ej hafva varit den siste talarens mening. Sannolikt har jag missförstått honom, och då jag nu hört honom begära ordet, hoppas jag från honom erhålla en förklaring, hvarigenom mina betänkligheter aflägsnas. Jag tror att denna paragraf icke afser något annat än en principiel fingervisning åt samhället att så ordna sin fattigvård, att det må blifva i tillfälle lemna understöd mot vederlag af arbete, och vid denna uppfattning af paragrafen finner jag intet skäl till anmärkning mot frasen, att bettlande ej må ega rum.

Det finnes emellertid en annan föreskrift i denna paragraf, som förefaller mig besynnerlig, den nemligen att reglementen angående fattigvårdens ordnande skola underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning. Jag anser nemligen lämpligast, att kommunen erhåller så stor sjelfständighet i fattigvårdsfrågor som möjligt, och jag skulle derföre, så vida icke under diskussionen några skäl för berörda föreskrift anföras, vilja hemställa att densamma måtte utgå.

Grefve Hamilton, Henning: Så vidt jag rätt förstår lydelsen af detta moment, ger det icke anledning till de farhågor den siste talaren uttalat, ty om äfven kommunen vidtager åtgärder, på det den fattige måtte på lönande sätt använda sina arbetskrafter, så kan dock icke kommunen tvinga den fattige att använda sina arbetskrafter på detta sätt. Momentet innehåller icke något stadgaende, hvilket innebär ett kommunens husbondevälde öfver den fattige, endast anvisning att gå den fattige till handa. I öfrigt förekommer ordet "eger" på två ställen. På första stället tycker jag lika litet om det som i föregående moment, men då Kammararen tycker om det, får väl äfven jag låta mig nöja.

Herr Odelberg: Jag har begärt ordet med anledning af en talares anmärkning mot mitt förra yttrande. Anmärkningen är till en del besvarad af Grefve Hamilton, och jag vill endast tillägga några ord. Herr Bergstedt har förstått mitt yttrande så, som skulle jag hafva menat, att alla fattiga inom kommunen skulle stå under fattigvårdsstyrelsens husbondevälde. Jag ber då få fästa hans uppmärksamhet derå, att detta moment egentligen sönderfaller i tvänne. Det ena en uppmaning att fattigvårdssamhälle bör ordna sin fattigvård sålunda, att bettlande må förekommast, och det andra, att samhället eger antaga reglementariska föreskrifter för användande af understödstagarnes arbetskrafter. Det förra afser preventiva åtgärder, att bereda de fattiga utkomst och förekomma tiggeriet, men ingalunda att ställa dem under något husbondevälde. Jag hoppas att denna förklaring måtte till fullo visa, att min mening ingalunda är att kommunen skall utöfva något tyranni emot de fattiga.

Herr Faxe: Om från momentets nuvarande lydelse kan dragas den mening två af Utskottets ledamöter velat gifva detsamma, förfalla de anmärkningar jag velat deremot framställa. Jag skulle dock hafva velat hemställa, huruvida icke momentet behöfde omredigeras, så att bestämdt uttrycktes samhällets rätt mot dem, hvilka erhålla understöd och samhällets rätt mot dem, hvilka befinna sig i den belägenhet att de möjligen kunna falla fattigvården till last, men då här icke är fråga om att författa en lag utan endast att uttala allmänna principer, och man väl kan hoppas, att de vederbörande, hvilka en gång komma att redigera lagen, skola deri intaga erforderliga bestämmelser angående detta ämne, vill jag icke framställa något yrkande.

Grefve Wachtmeister: En Utskottets ledamot, Herr Odelberg, har ansett, att med ordet "fattige" skulle förstås den fattiga betolkningen i allmänhet. Jag vill icke protestera mot denna åsigt, men min uppfattning af detta ord är, att dermed afses endast de, hvilka äro föremål för fattigvårdsstyrelsens åtgärder eller konstaterat sin fattigdom genom att hafva anmält sig till erhållande af fattigunderstöd.

Herr Hasselrot: Min uppfattning af frågan bestämmes af uttrycket: "och eger samhället således att för vården och underhållet af sina fattiga — — — — vidtaga sådana åtgärder att bettlande ej eger rum." Det är således beträffande sådana fattiga, hvilka åtnjuta vård och underhåll, som samhället eger besluta att använda deras arbetskrafter, att ställa dem under husbondevälde o. s. v., men momentet är affattadt så rymligt, att det äfven gifver samhället rätt att vidtaga åtgärder till förekommande af fattigdom, att anordna allmänna arbeten m. m. Till svar å Herr Bergstedts anmärkning mot den i slutet af momentet intagna föreskrift får jag endast erinra, att enligt nu gällande lag skola alla fattigvårdsreglementen underställas Konungens Befallningshafvandes pröfning, och detta torde fortfarande vara nödigt, enär eljest en kommun skulle kunna vidtaga allför stränga åtgärder mot sina fattiga, utan att ändring deri skulle kunna vinnas.

Herr Beckman: Sedan Utskottets ledamöter lemnat så bestämda förklaringar öfver betydelsen af ordet "fattige", har jag icke vidare någon betänklighet mot Utskottets syfte, men jag hyser fortfarande betänklighet mot bruket af detta ord, ty det är väl obestriddigt, att om en person af behof är nödsakad att bettla, så är han fattig, han må åtnjuta legalt fattigunderstöd eller icke. Men äfven om jag antager att "fattige" här betyder detsamma som understödstagare, så kan jag dock icke medgifva, att momentet, sådant det nu är affattadt, innehåller den af mig omnämnda rättigheten för samhället att vidtaga preventiva åtgärder. En talare har visserligen tolkat orden: "vidtaga sådana åtgärder" så vidsträckt, att deri skulle innefattas åtgärder, hvilka hafva till ändamål att förekomma bettlande genom att bereda tillfälle till arbetsförtjenst, men detta torde icke ordställningen tillåta, ty "vidtaga sådana åtgärder" inskränkes genom det i det föregående bestämda ändamålet att åtgärderna skola afse "vården och underhål-

let af sina fattiga“, d. v. s. understödstagare. Enligt momentets ordalydelse eger kommunen således endast rätt att ordna förhållandena i afseende å sina understödstagare. Jag vidhåller därför mitt yrkande, att mom. måtte blifva återremitteradt, för att erhålla en lydelse, som uttrycker hvad, enligt hvad jag nu hört, Utskottet själf åsyftat med detsamma.

Herr de Maré: Jag har icke begärt ordet för att yttra mig öfver det nu föredragna momentet. Det är endast en bitter konsekvens af det föregående. Då man godkänt 2 och 3 momenten, är det klart att man ej kan förbjuda tiggeriet, ty man kan väl ej döma den behöfvande till döden. Orsaken hvarföre jag anhållit om ordet har varit, att en anmärkning af en värd representant från Östergötland blifvit af en Utskottets ledamot besvarad med ett positivt förklarande, att alla fattigvårdsreglementen nu skola af Konungens Befallningshafvande fastställas. Detta vågar jag verkligen betvifla. I 2 § 2 mom. af 1853 års förordning säges nemligen: “varder beslutet sedermera för fastställelses erhållande till Konungens Befallningshafvande öfverlemnadt“, och vidare: “har sådant öfverlemnande ej skett etc.“ Häraf framgår väl otvetydigt att det beror på kommunen själf att låta fastställa sådana reglementen eller icke. Den bevisning man sökt åvägabringa genom åberopande af nu gällande lag torde sålunda ej hålla streck.

Herr Asplund: Jag tror icke, att den princip, Utskottet velat i detta moment uttrycka, blifvit fullt klart framställt: Vi hafva från särskilda ledamöter af Utskottet hört helt olika förklaringar angående meningen med momentet; men det är så mycket angelägnare att i detta fall vinna klarhet, som momentet berör en af de viktigaste frågorna inom fattigvårdslagstiftningen. Vår nu gällande fattigvårdsförordning stadgar i 6 § 5 mom., att, om i följd af missväxt eller annan allmännare olycka, sådan inskränkning i vanliga tillfällen till erhållande af arbetsförtjenst eger rum, att arbetsföra personer utan eget förvållande äfventyra nöd, fattigvårdsstyrelsen skall söka bereda möjlighet för dem att erhålla arbete. Nu frågas, om den i 14 mom. uttryckta princip äfven afser skyldighet för samhället att i sådana fall som de nyss nämnda eller eljest bereda arbete åt dem, hvilka icke kunna försörja sig själfva d. v. s. blott sådane, som erhålla fattigunderstöd, utan äfven andra hvilka för tillfället äro i saknad af arbete. Utskottsledamöternes skiljaktiga förklaringar antyda, att så skulle vara förhållandet, eller att fattigvårdssamhället skulle vid dylika tillfällen söka förse *alla* fattiga med arbete. För min del har jag ej fattat förevarande moment i Utskottets förslag sålunda. Jag har trott, att frågan här endast gällde samhällets skyldighet att taga sådan värd *om sina understödstagare*, att bettlandet undvekes, men att Utskottet visserligen förteगत, huru med öfriga arbetslösa fattiga skulle förfaras; och jag anser att Utskottet i sådant fall handlat välbetänt, ty exceptionela förhållanden, såsom missväxt och dylikt, som framkalla tillfällig arbetslöshet, kräva sin särskilda lagstiftning. Endast under förutsättning, att denna min uppfattning af momentets betydelse är

riktig, skulle jag för min del kunna godkänna detsamma. Emellertid skulle jag önska att af Utskottets ledamöter erhålla en tillförlitligare förklaring angående rätta meningen med förevarande moment.

Herr Hasselrot: Jag får upplysa, att man icke velat här intaga några föreskrifter om åtgärders vidtagande vid missväxt och andra olyckor, enär man ansett sådana stadganden väl vara på sin plats i ett detaljeradt lagförslag, men icke i ett principbetänkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till punkten och, då dervid svarades många ja jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

15:de punkten.

Herr Beckman: Det förefaller mig särdeles motbjudande att, sedan man antagit grundsatsen att den fattige icke kan tilltvinga sig understöd, vare sig inom eller utom socknen, ställa en så beskaffad begränsning mot möjligheten för honom att skaffa sig uppehälle, som den man här föreslagit. Det må vara, att det är en nödfallsåtgärd; men det synes mig vara en inskränkning i den fattiges personliga rätt, hvartill samhället svårligen kan vara berättigadt, med mindre det på annat sätt godtgör densamma. Så vida ingen kommun är *skyldig* att lemna honom understöd, och han ej kan komma i tillfälle att genom arbete försörja sig, har jag svårt att begripa, huru han, derest han är vanför eller saknar arbete, skulle kunna lefva, om han ej får gå utom socknen. Föres han tillbaka till socknen, så kan väl detta icke betraktas som ett straff; men stadgandet att han skulle dömas till tvångsarbete, synes mig vara alltför strängt. Då jag således anser, att friheten för den behöfvande att genom den enskilda välgörenheten skaffa sig hjälp, bör vara större, än som synes honom vara medgifven genom detta moment, får jag yrka återremiss för att få denna fråga ännu en gång tagen i öfvervägande.

Herr Almqvist, Eric Victor: Då Kammaren i fråga om fattigvårdens ordnande fattat det beslut, att man medgifvit personer, hvilka icke kunna försörja sig sjelfva och icke på grund af lag kunna göra anspråk på understöd af kommunen, ett slags rättighet att inom de kommuner de tillhöra söka genom bettlande bereda sig uppehälle, anser jag det vara af yttersta vikt, att något stadgande meddelas, hvarigenom man söker förekomma bettlandet utom kommunen, så att icke ett allmänt bettlande öfver hela riket må ega rum. Man har här föreslagit, det en person, som bettlat utom den kommun, der han har hemortsrätt, skall af tillsyningsmännen förpassas in till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, och att Kongl. Maj:ts Befallningshafvande skall ega rätt att pröfva, om en sådan person skall dömas till straffarbete eller ej. Men det är onekligen mycket svårt att afgöra, under hvilka

förhållanden en sådan person skall dömas till straffarbete, och i detta hänseende kunna af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande inga åtgärder vidtagas, förr än man inhemtat underrättelser från den kommun han tillhör, huruvida han begagnat sig af de arbetstillfällen som erbjudits, eller om han genom lättja och liknöjdhet kommit i den ställning, att han ej på annat sätt än genom bettlande kan bereda sig sin bergning. Först efter en sådan pröfning och då deraf visar sig, att ifrågavarande persons iråkade olyckliga belägenhet är en följd af grof försumlighet å hans sida, bör han kunna dömas till tvångsarbete; men att, då ej nyssnämnda graverande omständigheter förefinnas, genast döma en sådan person till tvångsarbete, utan att lemna honom tillfälle att bättra sig, synes mig vara nästan hårdt. På samma sätt som nu är stadgadt, att, om en kringstrykande, bettlande person införes till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, man skall gifva honom en viss tid, inom hvilken han kan söka att skaffa sig arbete, bör man äfven bereda en sådan person, som här är i fråga, tillfälle till förbättring, d. v. s. genom varning och tillsägelse af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, att han bör förskaffa sig arbete, vid påföljd att eljest blifva dömd till tvångsarbete. På annat sätt utförd synes mig den föreslagna åtgärden alltför sträng.

Då jag har ordet, ber jag att få höra Utskottets åsigt i en annan del af denna punkt. Man tänke sig, att desse tillsyningsmän skicka in till Kongl. Maj:ts Befallningshafvande dels barn, dels lytta och vanföra personer, som bettlande strukit omkring. Dessa kunna icke dömas till arbete, utan de böra återsändas till de kommuner de tillhöra; men på hvad sätt skall kostnaden bestridas? Följande punkt lemnar i detta fall ingen ledning. Mig synes, att de, som icke kunna till arbete dömas, böra till sina hemorter återsändas och kommunerna åläggas att om dessa taga befattning; men detta sätt att gå till väga strandar mot beslutet, att kommunerna äro obligatoriskt skyldiga att underhålla endast vansinniga och föräldralösa, egna tillgångar saknande barn under 15 år; men icke dem som af ålder, vanförhet eller sjukdom äro underståndsatta att försörja sig sjelfva. Hvert skola personer af den sednare kategorien skickas, då de icke kunna dömas till arbete och kommunen icke har någon obligatorisk skyldighet att taga hand om dem?

Under förhoppning, att Utskottet möjligen kan uttänka något sätt att i nyss åberopade fall gå till väga, får jag anhålla om återremiss.

Herr Faxe: Äfven jag hyser stora betänkligheter mot detta moment. Om deri föreslagna stadganden skulle tillämpas så, att tillsyningsmännen skulle till Konungens Befallningshafvande införpassa alla kringstrykande tiggare, så skulle icke länsfängelserna kunna rymma dem alla, äfven om man satte 3 å 4 i hvar cell. Skulle man sedan kvarhålla dem en tid för att inhemta upplysningar från deras hemorter, så blefve troligen nödigt att för detta ändamål bygga nya fängelser.

För min del tror jag, att sedan man råkat in på denna väg att framtvinga tiggare, finnes intet annat sätt att gå till väga, än att.

när kringstrykande dylika anhållas och införpassas till Konungens Befallningshafvande, denna myndighet får på Statens bekostnad skicka hem dem till de kommuner de tillhöra, och hvilka väl få behålla dem, till dess de gifva sig ut på nya vallfärder. Endast i ett och annat fall lärer det blifva möjligt att kunna döma dem till tvångsarbete. Jag instämmer med dem, som yrkat återremiss.

Herr Bergstedt: Min ärade vän, representanten från Westernorrland, har anfört en del af de betänkligheter, jag har mot detta moment: men blott en del, ty jag förstår icke, huru man, då man förkastat den obligatoriska fattigvården, kan undgå ett erkänna tiggeriets rätt, och jag ser ej huru den, såsom varande en allmänt mänsklig rätt, skall kunna borttagas, så länge icke Staten eller kommunen kan åtaga sig att draga försorg om alla, som deraf äro i behof. Men det finnes ett slags tiggeri, det grofva tiggeriet, om jag så får benämna det, som man måste söka förebygga, ehuru icke på det sätt, som denna paragraf föreslår. Med det grofva tiggeriet menar jag lösdrifveriet, denna moderna våldgästning, som vi se alla dagar utöfas af arbetslösa personer, som finna beqvämare att i stället för att arbeta stryka längs vägarne och förskaffa sig sitt uppehälle med att gå in så väl i den fattiges koja som den rikes boning, ofta poc-kande och oförskända, alltid besvärliga. Den fattige torparen nödgas ofta emottaga hela skaror af sådana lösdrifvare, hvilka, om de icke blifva väl bemötta, hota med mordbrand, ja till och med stryk. Huru detta onda, som jag förut sagt en riktig våldgästning, skall i vårt glest befolkade land kunna förekommas genom de af Utskottet föreslagna åtgärderna, inser jag ej; men deremot tror jag, att tillvaron af det grofva, oursäktliga tiggeriet är i väsendtlig mån beroende af den omständigheten, huruvida dess utöfvare erhålla allmosor eller ej. Förmodligen har en hvar af oss, som bott på landet, varit försatt i tvekan, huru han vid sådana tillfällen borde handla; men vanligen stadnar man vid att gifva dessa landsvägsriddare en skärf eller ett mål mat, ofta endast af motivet att härigenom blifva dem qvitt, ehuru man härigenom onekligen lägger hyende under lasten. Jag föreställer mig, att, om man vill utrota detta tiggeri, måste det ske genom en förening och en ganska allvarsam förening af alla dem, som kunna blifva föremål för detsamma, att icke gifva under verkligen grofva omständigheter, utan möjligen anordna ett slags herberge i kommunen, der sådana vandrare kunde få sin nödtorftiga föda och tak öfver hufvudet. Men det finnes andra tiggare, fattiga arbetssökande, hvilka befinna sig på vandring och behöfva en skärf till hjälp på vägen, och det skulle vara omenskligt att ej gifva dem den lilla hjälp, man kan lemna.

Jag var för några år sedan bosatt i Wermland och hade då ofta tillfälle att se stora skaror af resande tattare, ofta till ett antal af tio, tjugu personer. Dessa äro ett mellanting mellan tiggare och gästare i detta ords gamla bemärkelse och bruka i glest bebyggda trakter taga in på ställena för att få varm mat eller andra förnödenheter. De komma i stora karavaner med barn, hästar, grisar m. m., och ve den, som icke tager emot dem efter önskan. Mot sådana sällskap äro vis-

serligen icke våra vanliga tiggare att tala om; men jag fruktar, att äfven mot 3 eller 4 med knölpåkar beväpnade gesäller skulle mången gång tillsyningsmännen blifva vanmäktige och de kunna svårigen blifva annat än rapportörer till eller referenter inför fattigvårdsstyrelsen, ty jag ser icke, hur det skulle blifva möjligt för den, som icke är en durchdrifven poliskarl, att taga hand om dessa lösdrivvare och förpassa dem till Konungens Befallningshafvande.

Jag skulle önska en återremiss, för att Utskottet må sättas i tillfälle att ännu en gång öfverväga, om den föreslagna tillsyningsmannabefattningen skall stå qvar, och att i denna händelse tillsyningsmännen måtte få mera bestämda åligganden än dem, som här äro upptagna. Jag får i sammanhang härmed och i öfverensstämmelse med hvad jag nyss yttrat i fråga om kommunernas sjelfbestämmingsrätt hemställa, om det kan vara lämpligt stadga, att dessa tillsyningsmän icke skulle väljas af kommunen utan af Konungens Befallningshafvande, som saknar personlig kändedom och i bästa fall kunde på höft träffa på ett godt val bland de 3, som äro på förslag. — Jag anhåller att vid en återremiss, hvilken jag har äran påyrka, denna omständighet må tagas i betraktande.

Grefve Wachtmeister: Jag ber att få besvara några anmärkningar, som blifvit framställda mot denna punkt hufvudsakligen med anledning deraf, att Utskottet ansett sig böra mildra stadgarne mot tiggeri inom kommunen och skärpa dem mot tiggeri utom densamma.

Flera talare hafva skiljt mellan det grofva och det mera oskyldiga eller ursäktliga tiggeriet. Det grofva, eller det af herrarne med knölpåken, har af den föregående talaren blifvit skildradt med starka färger. I afseende å dessa kringstrykande landsvägsriddare har man funnit de föreslagna stadgarne allt för stränga, då de medgäfvö Kongl. Maj:ts Befallningshafvande rätt att summario processu döma dem till arbete, och man anser, att de först borde varnas och lemnas tid att skaffa sig arbete. Men, mine Herrar, vilja vi förekomma detta civiliserade stråtröfveri, som hotar att blifva ett verkligt samhällsöndt, få vi ej vara för ömsinta. — Hvad påföljd har väl det nuvarande stadgandet, att en dylik person skall behandlas som försvarslös, det vill säga han skall varnas inför kommunalnämnden och af Konungens Befallningshafvande åläggas viss tid, inom hvilken han skall förskaffa sig laga försvar? Jo, en sådan landsvägsriddare blir införpassad till Konungens Befallningshafvande, t. ex. i Linköping, som förelägger honom att inom viss tid skaffa sig laga försvar; men innan denna tid är förliden, har ifrågavarande person begifvit sig af och kanske hunnit ända till Malmö eller Haparanda. Således äro dessa stadgar fullkomligt illusoriska. Utskottet har därför i sjelfva fattigvårdsförordningen velat intaga en bestämmelse ungefär lika med den som nu finnes i 3 § 2 mom. af Kongl. Maj:ts stadga af den 29 Maj 1846 angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer. Hvad åter beträffar det så kallade oskyldigare tiggeriet utom kommunen, hafva många ansett att de af Utskottet föreslagna stadgandena skulle i detta hänseende leda till orimlig hårdhet. Jag tror, att häremot ligger tillräcklig garanti i orden: "tillsyningsman åligger att

hafva tillsyn å kringstrykande tiggare från främmande ort och att, när *han så pröfvar nödigt*, dem anhålla och öfverlemna till närmaste kronobetjent“, och jag är öfvertygad, att de tillsyningsmän, som komma att tillsättas, förr skola försynda sig på motsatt sätt och först i yttersta nödfall vidtaga denna åtgärd. Det bör äfven vara lätt att göra skilnad emellan en sådan kringstrykande landsvägsriddare, på hvilken denna bestämmelse bör hafva sin tillämpning, och en besedlig arbetsökande menniska, som kommit i tillfälligt betryck och ännu lättare mellan den förr och bettlande qvinnor och barn, hvilka den kommun. som vill blifva af med dem, väl får på egen bekostnad skicka hem. — Jag vill icke framställa något yrkande utan har endast försökt besvara de anmärkningar, som blifvit gjorda.

Herr Odelberg: Lika litet som Utskottet gjort sig några illusioner om befrielse från tiggeri af kommunernas egna medlemmar. lika litet har det tänkt sig kunna alldeles förhindra det, som utöfvas af kringstrykande från andra kommuner. Utskottet har dermed icke medgifvit någon tiggeriets rätt; men detta onda kommer alltid att förblifva, och man måste därför så mycket som möjligt söka förekomma detsamma. Det vore utan tvifvel ett ganska verksamt medel mot detta onda att, såsom en talare ifrågasatt, bilda föreningar, som förbunde sig att alldeles icke gifva något åt kringstrykande tiggare; men föreskriften om något sadant kan icke i en Kongl. förordning införas, utan det måste ske frivilligt. Man har fruktat, att tillsyningsmännen, som fått i uppdrag att hafva tillsyn öfver kringstrykande tiggare, skulle vara otillräckliga för detta ändamål, så att de icke mägtade anhålla de der riktiga landsvägsriddarne. Det är möjligt, att så någon gång kan blifva händelsen; men det är troligt, att en tillsyningsman, som har för afsigt att införopassa en sådan person, också kan påräkna bistånd af personer inom socknen. De äro dessutom ej skyldige att införopassa en sådan person till Konungens Befallningshafvande utan endast till närmaste kronobetjent, som väl kan föra honom vidare. Det har äfven ansetts mindre lämpligt, att Konungens Befallningshafvande, som icke kan förutsättas hafva någon närmare personlig kännedom, skulle utnämna dessa tillsyningsmän. Af ordalagen i punkten synes, att Utskottets mening alltid varit, att dertill skulle tagas personer som kommunen dertill ansåg lämpliga; men Utskottet har ansett dem böra tillsättas af Konungens Befallningshafvande för att gifva dem en viss auktoritet både mot kommunen och de kringstrykande. Hvad beträffar farhågorna, att dessa tillsyningsmän skulle komma att gå alltför strängt till väga, så tror jag, som en föregående talare, att de förr komme att försynda sig på motsatt sätt. Slutligen har man som en brist i Utskottets förslag anfört, att deri ej stadgats något för utfäendet hos en kommun af den kostnad, som uppstått genom att till densamma hemsända en kringstrykande tiggare. Det har aldrig varit Utskottets mening, att en sådan försändning skulle kunna ega rum. Pröfvar icke Konungens Befallningshafvande skäligen att döma en sådan person till allmänt arbete, så bör han helt enkelt släppas lös med för-

ständigande att begifva sig till sin hemort. Om en sådan åtgärd, som Herr Almqvist ifrågasatt, kunde ega rum, så vore vi straxt inne på den obligatoriska fattigvården.

Jag anhåller om bifall till denna punkt.

Grefve Mörner, Carl Göran: Sedan Kamnaren antagit den första punkten af ifrågavarande förslag, har jag, som icke varit och ännu icke är öfvertygad om ändamålsenligheten af detta beslut, afhållit mig från att deltaga uti den öfriga diskussionen; men vid denna punkt hafva förekommit åtskilliga yttranden, som jag ej kan alldeles lemna å sido; utan anhåller jag att i anledning af desamma få yttra några ord. Man tror sig genom det ifrågasatta förordnandet af tillsyningsmän kunna åstadkomma något särdeles nyttigt. Det är dock säkerligen icke obekant, att enligt 1846 års stadga om försvarslöses och till allmänt arbete förfallne personer redan är anbefaldt, att tillsyningsmän skola inom orterna tillsättas af sockennämnden, det vill säga numera af kommunalstämman; och jag tror icke att dessa tillsyningsmäns verksamhet kommer att mycket förbättras, derigenom att de förses med fullmagter eller konstitutorial af Konungens Befallningshafvande. Om man ser på hvad de skola uträtta enligt förslaget, så synes det vara ganska svårt för dem att ställa sig föreskrifterna till efterrättelse. Det är föreskrifvet, huru de under vissa omständigheter skola förfara med kringstrykande tiggare; men det är svårt att på en persons utseende finna, om han hör till den ena eller andra af de här ifrågasatta kategorierna af kringstrykande; och något annat än utseendet har tillsyningsmannen icke att hålla sig till. Representationen begärde vid 1859 års riksdag att få föreskrifter om skyldighet att vara försedd med pass upphäfd, och genom den förordning, som derefter den 21 September 1860 utfärdades om upphäfvandet af skyldigheten för resande att vara försedda med pass, har så väl Kongl. kungörelsen af den 18 Maj 1824 som Kongl. förordningen den 16 Januari 1844 blifvit upphäfd. Genom den nu gällande förordningen äro personer, som färdas kring landet, ej vidare skyldiga att vara försedda med några handlingar, som utvisa hvilka de äro eller i hvilka ärenden de äro stadde. De vandra nu fritt omkring, och jag tror ej det skall blifva så lätt för tillsyningsmännen att bedöma, när de böra anhållas och införpassas till länsresidenset. Vår gällande strafflag läser ej heller tillåta vidtagandet af några egentliga häkningsåtgärder. Man blir således mot den kringstrykande befolkningen alldeles värlös; och jag tror förvisso, att hvad Utskottet här föreslagit är alldeles överkställbart, likasom det dessutom ej står i sammanhang med våra nu gällande författningar, något som måste tagas i betraktande, då man vill framlägga ett nytt förslag.

Herr Hasselrot: Det har af föregående talare blifvit anmärkt, att förevarande fråga är en af de mest svärlösta, och att det förslag, som blifvit framställt, skulle medföra åtskilliga vådor. Det är visserligen klart, att kringstrykandet och tiggeriet inom främmande kommuner icke kunna helt och hållet förhindras, men detta oskick

bör dock förbjudas, och förbjuder man det, bör naturligtvis en påföljd stadgas för öfverträdelse af förbudet. Utskottet fann lämpligast att såsom sådan påföljd föreslå, att de kringstrykande skulle tvingas till arbete; och för sådant ändamål borde tillsyningsmännen bemyndigas att anhålla och införpassa dylika strykare till Konungens Befallningshafvande. Det är ej, såsom en föregående talare anmärkt, utseendet allenast tillsyningsmännen här vid lag skola hafva att rätta sig efter, utan sättet, hvarpå lösdrifvarne uppträda, om det sker med pockande och ett oskickligt uppförande, eller om ordningen af dem på något sätt störes. I sådana fall ansåg man det vara lämpligt, att kringstrykaren anhölles; och för att gifva tillsyningsmännen mera magt och anseende borde de vara försedde med Konungens Befallningshafvandes fullmagt. För min del anhåller jag om bifall till punkten.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många ja och nej i blandning, samt sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren likaledes utföllo med många så väl ja som nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Votering begärdes; till följd hvaraf uppsattes och justerades följande voteringsproposition:

Den, som bifaller 15:de punkten i Första Kammarrens Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 2, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, återförvisar Kammarren denna punkt.

Sedan voteringspropositionen blifvit anslagen, verkställdes omröstningen; och befunnos vid dess slut rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja — 32;

Nej — 26.

16:de punkten.

Grefve Hamilton, Henning: Jag vill i korthet anmärka vid denna punkt, att förslaget förut icke innehåller något stadgande derom, att länet skulle anses såsom fattigvårdssamhälle; och jag tror det därför icke vara lämpligt, att kostnaden för bettlande personers försörjning till hemorten bestrides af länet. Som icke helier Staten bör

bör vidkännas kostnaderna härför, torde det rättaste vara, att de betalas af de fattigvårdssamhällen, till hvilka de betlande höra.

Herr Faxe: Jag har i afseende å denna punkt endast en hemställan att göra. Jag vill fråga Utskottets Herrar ledamöter, huru de tro att det skulle låta sig göra att af länet utfå ersättning för lösdrifvarnes forsling till hemorten? Måhända är meningen, att landstingen skola bekosta dessa utgifter, men jag fruktar, att landstingen ej skola gå in derpå; och det torde derföre vara rättast att låta Staten fortfarande såsom hittills bestrida kostnaderna och sedan kräfva ut dem af kommunen, såvida densamma kan anses pligtig att ersätta dem, hvaremot Staten i annat fall finge sjelf vidkännas kostnaderna. Jag skulle önska att § blefve förändrad i denna syftning.

Friherre Raab, Adam: Jag instämmer fullkomligt i de anmärkingar, som blifvit gjorda mot det ifrågavarande förslaget att länet skulle gälda kostnaderna för de betlandes försändning till hemorten. Man kan tänka sig, att ett fattigvårdssamhälle, som numera icke skulle få ovilkorlig skyldighet att underhålla sina fattiga, men på hvars barmhertighetskänslor man dock litat, undandroge sig att taga vård om sina olyckliga. Dessa lemnade då detta samhälle och begäfvos sig in i närmaste socken, der det funnes barmhertigare människor, för att derstädes tigga. De skulle derföre förpassas till länsresidenset. Afståndet dit kunde vara ganska stort, tjuugu mil eller derutöfver, såsom förhållandet är inom Calmar län, och kostnaderna för dessa resor fram och åter skulle för länet blifva ganska dyra. Detta vore i sanning väl hårdt för länet och äfven orättvist, emedan den församling, som till följd af bristande kristlig kärlek släppt sina fattiga ohulpne ifrån sig, blefve befriad från alla kostnader. Jag vill af denna anledning hemställa, om det ej vore lämpligt att återremittera punkten för att en förändring måtte göras uti de föreskrifter, som i densamma innefattas.

Herr von Möller: I 14 § af detta förslag yttras, att hvarje fattigvårdssamhälle bör vidtaga sådana åtgärder, att betlande derinom ej kommer att ega rum. I den nu föredragna § åter förklarar man att, om fattigvårdssamhället underlåter detta och de fattige derföre begifva sig ut till andra socknar och tigga, länet skall vidkännas de genom hemsändandet af dylika fattiga uppkommande kostnader. Jag tror detta ej vara rätt och instämmer derföre med den siste talaren uti yrkandet om återremiss, på det en sådan förändring i den nu föredragna § måtte vidtagas, att dess föreskrifter komma att stå i harmoni med hvad i 14 § finnes föreslaget.

Grefve Sparre, Eric: Jag har hittills ej deltagit i diskussionen rörande detta Betänkande, derföre att jag tillfälligtvis var frånvarande den afton, då öfverläggningen började och sjelfva principerna antogos. Jag vill dock icke dölja, att min öfvertygelse är, det man i detta Betänkande gått alltför långt. Olägenheterna af det

nuvarande fattigvårdssystemet hafva visserligen varit ganska märkbara och fattigvårdstungan har blifvit allt mer och mer tryckande, men detta torde företrädesvis vara en följd af inträffade svåra år och andra ogynnsamma förhållanden; och jag befarar, att man nu, vid försöket att lindra den så öfverklagade fattigvårdstungan, något slagit öfver, och att de principer, hvarpå förslaget är byggt, ej komma att leda till det mål man åsyftat, oafsedt att dessa principer i flera afseenden verkligen äro grymma. Men då nu Kammaren godkänt Utskottets förslag och således gillat dessa principer, enligt hvilka fattigvårdssamhället skall ega att utan appell bestämma, huruvida fattige, som ej äro föräldralösa barn eller vansinnige, skola komma i åtnjutande af understöd, tigga eller svälta, så måste ett korrektiv utfinnas emot de församlingar, som möjligen kunna med alltför mycken hårdhet behandla sina fattiga; och man bör därför icke frikänna dem från skyldigheten att bestrida kostnaderna för återförpassningen af de nödställda, som från dessa församlingar utgått för att inom andra orter betla. Ur denna synpunkt och med fästadt afseende å öfriga grunder i förslaget, i hvars diskuterande jag icke deltagit, anser jag det vara af den yttersta vikt, att en sådan föreskrift meddelas, att kostnaderna för de betlandes förslande fram och åter komma att stadna på kommunen, emedan det enda möjliga korrektiv emot en oriktig förvaltning af fattigvården härigenom erhålles; och instämmer jag därför i yrkandet om återremiss.

Herr Reuterswärd: Hvad är manne orsaken dertill, att i närvarande stund lösdrifveriet får fortgå på ett så oroväckande sätt, som det nu gör, utan att några åtgärder vidtagas för att hämma det samma. Jo, anledningen dertill är, att, om en person antastar en kringstrykande betlare och begär hans inforslande till Konungens Befallningshafvande, så är detta förenadt med mycket besvär och han kan ej få detta verkställt på andra villkor än att han ikläder sig ansvaret för att kostnaderna blifva ersatta, emedan Konungens Befallningshafvande för dylika ändamål icke disponerar några medel. Jag anser därför det vara nödvändigt att, om den nu föreslagna författningen skall blifva verksam, ifrågavarande bestyr göras till en länets sak. Så är äfven Utskottets tanke, och Utskottet har derjemte ansett att, om en person blir af Konungens Befallningshafvande dömd att försändas till arbetsinrättning, kronohäkte eller arbetskorps, Staten skall vidkännas kostnaderna därför. För min del tror jag att, om kommunerna skulle ersätta kostnaderna, komme ingen, ej ens den trotsigaste landsvägsstrykare, att anhållas, utan han finge säkerligen passera oantastad. Jag tror därför Utskottets förslag vara godt och lämpligen kunna antagas. De betänkligheter man hyser, att landstingen skulle undandraga sig att ersätta kostnaderna, föreställer jag mig icke vara befogade. Om Riksdagen uttalar den åsigten eller önskan, att landstingen skola bestrida kostnaderna, och Kongl. Maj:t härtill gifver sin sanktion, så föreställer jag mig, att landstingen ej kunna vägra att undandraga sig en sådan beskattning. Vi se ju huru landstingen måste åtaga sig beskattning för byggandet af lazarett och broar med flera byggnadsarbeten, som utföras på länens bekost-

nad. För min del kan jag ej finna, att härigenom något ingrepp göres i landstingens rätt, och vill på nu anförda skäl hemställa om bifall till Utskottets förslag.

Herr Odelberg: Man har funnit det här föreslagna stadgandet, i afseende å bestridandet af kostnaderna för kringstrykande tiggares inforslande till Konungens Befallningshafvande olämpligt, och man har till och med gått så långt, att man påstått, att enda korrektivet för en kommuns uraktlåtenhet att behörigen sköta sin fattigvård vore det, att kommunen sjelf finge vidkännas kostnaderna för hemforslingen af de tiggare, som från kommunen utgått. Jag ber att få fästa de Herrars uppmärksamhet, som framställt en sådan åsigt, derpå att i samma stund man bestämmer, att detta skall åligga kommunen, så upphäver man sjelfva grunden för den föreslagna lagstiftningen. Man kan tänka sig, att en person, en odåga, som, ehuru fullt arbetsför, icke vill göra något för sitt uppehälle, begär fattigunderstöd inom sin kommun. Denna begäran afslås, emedan han är så kvalificerad att han bör kunna försörja sig sjelf och öfver denna vägran får han ej klaga. Han begifver sig då ut i bygden att tigga, anhålles och inskickas till Konungens Befallningshafvande, som återsänder honom till kommunen, hvarifrån han utgått. Blevne nu denna kommun ålagd att betala forslingskostnaden, så vore den derigenom tvungen att gifva honom fattigunderstöd för att derigenom förebygga vidare omkostnader, och i samma stund vore frivilligheten, hvarpå denna författning grundas, upphäfd. Jag tror för min del, att ej något annat sätt att ordna denna sak finnes, än det Utskottet föreslagit, och får därför anhålla om bifall till det föredragna momentet.

Herr Hasselrot: Jag får bekänna att jag i afseende å den nu föredragna punkten varit ganska villrådig om lämpligheten af Utskottets förslag, ehuru väl jag icke reserverat mig; och jag kan ej neka att de anmärkningar, som deremot blifvit af åtskilliga talare framställda, äro väl befogade. Om en kommun genom sina åtgöranden snart sagdt tvingar en eller annan af sina fattige att begifva sig till andra orter för att tigga, så borde den ock vidkännas kostnaden för hans hemforsling, men å andra sidan kunna äfven fall förekomma, då det vore en orättvisa att pålägga kommunen dessa kostnader. För att få frågan närmare utredd och bestämd, torde det därför vara nödigt att återremittera punkten, hvadan jag instämmer i yrkandet derom.

Friherre Silfversköld, Nils August: Det tyckes vara temmeligen klart, att Utskottets förslag att länet skall bekosta de betlandes forsling ej kan vara berättigadt under annan förutsättning, än att länet utgör ett gemensamt fattigvårdssamhälle. Till någon sådan mening hafva vi dock icke kommit, och jag tror ej att den kan hafva skäl för sig. Ett medgifvande af landstingen att gälda de kostnader, som här blifvit ifrågasatta, tror jag ock verkligen skulle låta vänta på sig. Utskottets förslag i denna punkt synes mig därför icke hafva något giltigt skäl för sig, och bör så mycket mindre kunna antagas, som

det är nödvändigt att hafva något korrektiv i afseende å kommunernas försumlighet att ordna och handhafva fattigvården.

Här har blifvit af en föregående talare sagdt, att, derest Riksdagen uttalade sin önskan, landstingen icke skulle undandraga sig att åtaga sig de ifrågasatta kostnaderna. Jag hemställer dock, om det skulle vara värdigt Riksdagen att till landstingen framställa en önskan, hvarpå dessa kunde svara nej, synnerligast i en fråga såsom denna, der man på förhand kan vara öfvertygad om, att landstingen ej skola gifva sitt bifall. Den jemförelse, en värd talare gjorde mellan landstingets bidrag i detta fall och de kostnader, landstingen få vidkännas för sjukvården inom länet, synes mig mindre lyckad, och jag är förvissad att detta förslag kommer att föga vinna sympatier hos landstingen. På nu anförda skäl instämmer jag i yrkandet om återremiss.

Grefve Sparre: En talare har här yttrat, att länet ej under alla förhållanden borde vidkännas ifrågavarande forslingskostnader, men, för den händelse punkten skulle blifva återremitterad, anser jag det vara af vigt att få såsom min mening uttala, att länet ej under några förhållanden bör bindas vid dessa kostnader.

Man måste tänka sig två kategorier af kringstrykande tiggare eller två skiljda fall, då sådana blifva anhållna, det ena då kringstrykandet härrör deraf, att kommunen illa ordnat sin fattigvård och ej iakttagit de föreskrifter, som i 14 momentet finnas meddelade. I sådant fall bör kommunen ovilkorligen bekosta återforslingen för att derigenom i någon mån gälda sin försummelse. Härrör deremot kringdrifvandet af okynne, lättja eller dylikt, ty okynnet kan verkligen vara så stort att man, oansedt fattigvårdens ändamålsenliga beskaffenhet, föredrager att stryka omkring framför att hemma njuta fattigunderstöd, bör, enligt min åsigt, Staten bekosta transporten, ty då har personen i fråga gjort sig skyldig till ett brottsligt förfarande. Denna skilnad är äfven i nu gällande lag och vedertagen praxis iakttagen, så att Konungens Befallningshafvande, Kammarrätten och Kongl. Maj:t döma kommunerna att ersätta kostnaden för ett fattighjons återforsling, så vida det kan anses, att kommunen genom någon försummelse vållat kringstrykandet; men har detta ansetts ske endast af okynne eller dylikt, så hafva kostnaderna ersatts af Staten. Dessa principer anser jag böra läggas till grund äfven för det nu ifrågavarande förslaget och anhåller derföre om återremiss i sådan syftning.

Herr Reuterswärd: Om det var mitt yttrande Friherre Silfversköld åsyftade, då hantalande om olämpligheten af att Riksdagen skulle till landstingen framställa en begäran, som dessa möjligen kunde afslå, så vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att jag aldrig föreslagit att Riksdagen skulle framställa en sådan begäran. Mina ord föllo sålunda: "Om Riksdagen uttalar den åsigten eller önskan, att landstingen skola bestrida kostnaderna och Kongl. Maj:t härtill gifver sin sanktion, så föreställer jag mig att landstingen ej kunna vägra att undandraga sig en sådan beskattning". Jag förmodar att

i detta fall protokollet skall ega vitsord och hänvisar derföre till det samma.

Herr Hasselrot: Hvad jag i mitt sista yttrande åsyftade var egentligen, att kommunen borde åläggas att ersätta forslingskostnaden, då kommunen genom underlåten pligt att taga vård om sina fattiga gifvit anledning till kringstrykandet, men att den, i annat fall, borde drabba Staten; och instämmer jag derföre fullkomligt i den åsigt, Grefve Sparre i nämnda fall nyss uttalade.

Grefve af Ugglas: För min del instämmer jag i den åsigt Grefve Sparre och Herr Hasselrot uttalat. Frågan är i sanning svår att lösa, ty åläggas kommunen att under alla förhållanden ersätta forslingskostnaden, så kan detta i vissa fall blifva obilligt, om t. ex. en person blott af okynne går ut och tigger i andra kommuner. Men å andra sidan är det sannt, att en kommun kan så illa handhafva sin fattigvård, att betlandet derigenom förorsakas. Ett förmedlande förslag anser jag derföre erforderas, och detta kan väl ej blifva något annat, än att det får bero på Konungens Befallningshafvandes pröfning i hvarje fall, om Staten eller kommunen skall vidkännas dessa kostnader. Om då en betlande eller kringstrykande, som införpassas till Konungens Befallningshafvande, befinnes ega full arbetsförmåga och således ej behöfva fattigunderstöd, i följd hvaraf Konungens Befallningshafvande försända honom till någon arbetsinrättning, får naturligtvis Staten bestrida kostnaderna härför. I annat fall åter, då kommunen genom försummelse att lemna den fattige erforderligt understöd vållat kringstrykandet bör han dit återsändas och kommunen betala kostnaderna. Hvarföre landstinget deremot skulle i dessa fall drabbas af några kostnader, kan jag för min del icke inse. Jag instämmer i yrkandet om återremiss.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till den förevarande punkten och dels återremiss deraf; framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till punkten, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på återremiss deraf, då svaren utföllo med många ja jemte några nej; och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

Rubriken.

Godkändes.

Utskottets näst efter Afdelningen Litt. F. gjorda hemställan.

Herr von Gegerfelt: Då åtskilliga af de föregående punkterna blifvit återremitterade, synés det mig vara nödvändigt att återremittera äfven den nu föredragna, enär deri förekommer begäran att Kongl. Maj:t måtte låta utfärda nya förordningar, byggda på de i för-

slaget framställda grunder, och dessa grunder till följd af återremissen möjligen kunna komma att undergå åtskilliga förändringar.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets förevarande hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

Härefter anmälte sig och yttrade:

Herr Faxé: Jag finner att en fråga af mycken vikt blifvit i detta förslag alldes förbigången, nemligen den som afhandlas i 18 § af nu gällande fattigvårdsstadga, afseende det fallet att en kommun blir skyldig att ersätta fattigunderstöd, som en annan kommun lemnat åt en person, tillhörande den förstnämnda. Jag tror det vara nödvändigt, att Kammaren yttrar sig om, huruvida nu gällande stadganden skola blifva oförändrade, eller om någon förändring i detta fall bör vidtagas, ty ej går det an att med fasthållande af de principer, som i öfrigt blifvit etablerade, underlåta att föreslå något stadgande i förberörda hänseende. Jag anhåller derföre, att Utskottet måtte taga i öfvervägande hvad lämpligast i detta fall bör stadgas.

Grefve Wachtmeister: Om jag fattade den siste talarens yttrande rätt, så afsåg det frågan, huru ersättning skulle utgå till ett fattigvårdssamhälle för understöd, som detsamma lemnat åt en person, tillhörande ett annat fattigvårdssamhälle. Mig synes det som svaret på denna fråga skulle följa af sig sjelft, ty till följd af de principer Utskottet i detta förslag uppställt om obligatorisk och frivillig fattigvård, måste man antaga, att sådan rätt till utkräfvande af ersättning ej kan ega rum i afseende å annan fattigvård än den obligatoriska. I afseende å den frivilliga fattigvården deremot, som utgör föremål för församlingens egen pröfningsrätt, kan den ej åläggas att utgifva ersättning för det understöd, som af annan kommun blifvit meddeladt, ty derigenom skulle ju en kommun kunna påtvinga en annan skyldigheten att försörja en person och således ingripa i den kommunens sjelfbestämningsrätt. Dessa konsekvenser anser jag så otvunget följa af hvad förut blifvit föreslaget, att jag ej tror att något särskildt i detta fall behöfver nämnas i förslaget.

Herr Odelberg: Jag begärde ordet, endast för att svara på den anmärkning Herr Faxé framställde, men som Herr Grefve Wachtmeister nyss yttrat just hvad jag hade för afsigt att nämna, kan jag inskränka mig till att instämma med honom. Det är ju en tydlig konsekvens af de principer, som genomgå detta förslag, att en kommun icke kan påtvinga en annan någon skyldighet i fråga om sådan fattigvård, som faller under den andra punkten, det vill säga icke är obligatorisk. Det är således icke af förbiseende, utan i full öfverensstämmelse med sjelfva grundprincipen i Betänkandet, som Utskottet ej föreslagit något stadgande i den syftning Herr Faxé önskat.

Utskottets sista hemställan.

Grefve Hamilton, Henning: Jag tager för afgjort att denna punkt måste återremitteras, och, jemte det jag anhåller om proposition derå, får jag blott hemställa till Utskottet, om icke, då detta moment deri behandlas, det vore skäl att åt meningen på slutet: "samt låta derom utfärda nya förordningar, byggda på ofvan föreslagna grunder", gifva mera sväfvande uttryck. Jag tror, att det vore försigtigare, om Utskottet härvid begagnade ett sådant uttryck, som t. ex. att Kongl. Maj:t ville utfärda nya förordningar, som *hufvudsakligen* öfverensstämma med ofvan föreslagna grunder, eller något dylikt, emedan, då en fattigvårdsförordning diskuteras inom tvänne skiljda Kammare, det lätteligen kan hända, att den ej blir till sina grunder så konsekvent och sammanhängande, att ej någon jemkning deri kan blifva önskvärd och nödig.

Herr Nordström: Jag anhåller blott att få förena mig med Herr Grefve Hamilton i det yrkande, han framställt.

Herr Lagerstråle: Vid den återremiss, som i afseende på detta moment sannolikt kommer att ega rum, får jag föreslå, att Utskottet måtte taga under öfvervägande, huruvida icke, vid omredigering af momentet, orden å näst sista raden: "låta utfärda nya förordningar" borde i stället uttryckas så: *låta utarbета nya förordningar*. Anledningen till denna min begäran är den att, efter min uppfattning, en mängd frågor af de här omhandlade ligga så nära kommunalförordningarne, att jag anser det tvifvel med skäl kan uppstå, huruvida representationen bör åt regeringen lemna bemyndigande att utfärda dessa författningar eller förordningar, oberoende af kommunallagarne, och utan att förnyad granskning hos Riksdagen föregått afflera bland de bestämmelser, som här blifvit ifrågasatta, innan de göras gällande i form af lag.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes först proposition på bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på återremiss deraf, som med ja besvarades.

Jemlikt förut fattadt beslut föredrogos nu i ett sammanhang Konstitutions-Utskottets den 6 och 10 dennes bordlagda Memorial N:o 4, angående fullbordad granskning af de i Statsrådet förda protokoll, och samma Utskotts den 13 och 16 dennes bordlagda Memorial N:o 7, angående anmäld anledning till anmärkning mot Statsrådet och Chefen för Landtförsvars-departementet; och blefvo båda dessa Memorial af Kammaren lagda till handlingarne.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarne Konstitutions-Utskottets den 6 och 10 dennes bordlagda Memorial N:o 6, i anledning af återremiss i viss del af Utskottets Utlåtande N:o 1, angående af Herrar Treffenberg, Wallén och Falkman väckta motioner om ändring i 23 § Riksdags-ordningen.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Bevillnings-Utskottets den 6 och 10 dennes bordlagda Betänkande N:o 8, angående allmänna bevillningen.

§ 2.

Herr Faxé: Det är icke min mening att göra någon anmärkning mot det slut, hvartill Utskottet i denna punkt kommit, men jag kan dock icke undgå att erinra, att, då Utskottet i motiveringen antagit att jordbruksfastighetens afkastning för närvarande är beräknad till tre procent af värdet, samt att denna afkastning göres till beskattningens föremål, detta är fullkomligt felaktigt, ty man har enligt nu gällande grunder uppskattat dessa fastigheters värde efter en beräkning af minst fem procent. Jag har endast, som sagdt, velat göra denna erinran, ty detta misstag har gjorts flera gånger så väl hos Riksdagen som Kongl. Maj:t, men jag har i öfrigt icke något yrkande att framställa.

Herr von Geijer: Jag får erkänna, att jag inom Utskottet, vid dess motivering af denna punkt, gjorde precis samma anmärkning, som den siste talaren, ehuru jag icke ansåg densamma vara af så synnerlig vikt, att jag derföre har reserverat mig. Hvad Utskottet här yttrat strider emellertid fullkomligt emot det gängse sättet vid bestämmandet af värdet af fast egendom, hvilket alltid beräknas efter 5 och icke efter 3 procent.

Medan jag nu har ordet, så, utan att synnerligen uppehålla mig vid hvad Utskottet i öfrigt anfört, ber jag blott få fästa uppmärksamheten derpå, att Utskottet här likasom vid de andra punkterna accentuerat ett särskildt skäl, det nemligen, att, så länge sambandet mellan Bevillningsförordningen och kommunallagarne existerar så strängt, som för närvarande, Utskottet icke kunnat tillstyrka bifall till motionerna. Vid flera föregående riksdagar har detta samma skäl förennits för Utskottet, att icke fästa afseende på enahanda motioner, men då Utskottet, som förut endast i förbigående anmärkt detta skäl, inom Representationen fått uppbara klander härför, har Utskottet nu särskildt lagt tonvigt på detta skäl. Det är också omöjligt att kunna meddela en sådan föreskrift, som i den nu ifrågavarande motionen afses, ty om det också skulle kunna gå an att bevillningen för fast egendom utgjordes med adrag för skuld, så skulle det likväl icke gå för sig att bestämma kommunalskatterna på det sättet, emedan dessa då icke kunde utgå af brist på några, som kunde erläggga dem.

Öfverläggningen förklarades slutad och Utskottets ifrågavarande hemställan bifölls.

§§ 6 och 8, § 9 mom. 1 och § 9 sista mom.

Utskottets hemställanden biföllos.

§ 42.

Herr Dickson, Axel: På de skäl, jag anført i min reservation och då jag anser, att Utskottet bort finna lämpligt att göra lika bestämmelser i denna paragraf, som i den 70:de, får jag yrka att här ifrågavarande traktamentsersättning måtte nedsättas till 3 R:dr om dagen.

Efter härmed slutad öfverläggning, gjordes först proposition på bifall till Utskottets förslag oförändradt, hvarvid svarades nej, och sedermera proposition på antagande af samma förslag med den förändring, att det ifrågavarande traktamentsersättningsbeloppet nedsattes från 5 R:dr om dagen till 3 R:dr om dagen, hvilken proposition med ja besvarades.

§ 70.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 88.

Herr Hazelius: Jag är visserligen Utskottet tacksam för den uppmärksamhet Utskottet egnat åt de tänkvärda förhållanden, jag anført i min motion, nemligen att i en kommun, den förnämsta i landet, eller hufvudstaden, en stor mängd arbetare helt och hållet undandraga sig att betala skatt både till Kronan och kommunen. Såsom bekant är, är det den skilnad mellan förhållandena nu för tiden och dem, som egde rum före år 1864, att före nämnda år voro arbetsgifvarne ansvarige för sina arbetares utskylder så väl de personela som alla öfriga; och, såsom jag i motionen anført, har flera större arbetsgifvare sagt mig, att de, utan någon svårighet och utan att de gjort någon förlust, kunnat ansvara för dessa utskylder, hvilka också då utgått. Men efter 1864 har den förändring skett i Bevillningsförordningen, att arbetsgifvarne icke äro ansvarige för de arbetares utskylder, som påföras bevillning efter 2:dra artikeln. Nu har Utskottet, såsom det säger, gått en medelväg derutinnan, att Utskottet medgifvit, det arbetsgifvarne borde betala de personela utskylderna för både de arbetare, som endast kunna påföras sådana utskylder, och dem som skola erlägga bevillning efter 2:dra artikeln. Om detta Utskottets förslag skulle blifva lag, så är det visserligen sannt, att Kronan får ut något mera af sin rätt, och detta är godt och väl, men kommunen blir fortfarande i mistning af alla sina utskylder med undantag af en del af fattigskatten, emedan arbetsgifvarne för dem icke

stå i ansvar, och, enligt hvad erfarenheten visat, arbetarne icke sjelfve betala dem.

Det är dock icke blott denna olägenhet, att kommunen och Staten fortfarande gå miste om inkomster, som blir en följd af Utskottets förslag; det har ock den gifna olägenheten, att det missbruk, som redan är för handen, blir alltmera inrotadt och att pligtkänslan att betala sina medborgerliga skatter helt och hållet förtages arbetarne. Dertill komma äfven andra olägenheter för sjelfva uppbördsmännen. Det är gifvet att, när dessa komma till arbetarne för att uttaga restantierna, dessa förklara sig icke hafva någonting att betala med, och då måste dessa afgifter afkortas, för så vidt de icke äro personela, och uppbördsmännen skrifva ut nya debetsedlar på arbetsgifvarne för de personela utskylderna. Häraf blir, utom besvär för uppbördsmännen, hvarvid man väl får fästa mindre afseende, en naturlig följd, att utskyldernas erläggande betydligt försenas, en olägenhet, som blir ännu större om skatteuppbörden blir fördelad på två terminer, såsom Stockholms stadsfullmäktige för sin del beslutat.

Jag har i dessa dagar fått den upplysning från härvarande uppbörds kontor, att utaf 300 arbetare hos en arbetsgifvare på Kungsholmen endast fem betalt sina utskylder, och att af 100 arbetare hos en annan arbetsgifvare derstädes ingen enda betalt dessa utskylder; och när dertill kommer, att utaf Stockholms 80,000 skattskyldige innevånare icke flera än omkring $\frac{1}{4}$ del, eller 33,000, betalt sina utskylder, så är det ju klart att, när de hittills lyckats undandraga sig sina skyldigheter, de äfven hädanefter komma att göra det och att sålunda, äfven med vidtagande af den förändring, Utskottet föreslagit, alla de utskylder, som arbetarne påföras efter 2:dra artikeln, likasom kommunalskatterna, hvilka äro tre gånger högre än afgifterna till Kronan, förblifva obetalda.

Deremot kan jag från erfarenheten hemta ett annat exempel, för att bevisa utförbarheten af mitt förslag, det nemligen att tvänne större arbetsgifvare på Södermalm, oaktadt lagen icke föreskrifvit sådant, likväl af välvilja för det allmänna betalat alla sina arbetares utskylder, som då småningom afkortas på arbetslönerna. Detta bevisar ju tydligt, att det skulle kunna gå an att i Bevillningsförordningen åter insätta den gamla föreskriften, som ålade arbetsgifvarne att ansvara för sina arbetares utskylder. När detta kunnat ske förr, vet jag icke hvarföre det icke skulle kunna gå an hädanefter.

Jag har hört invändas att det händt och händer, att arbetsgifvarne mottaga arbetare, som de icke veta huru länge de få behålla, men deraf tror jag icke några svårigheter böra följa, emedan afdraget på lön ändock kan ega rum, om icke hos den förste arbetsgifvaren likväl hos den andre.

Då det kommit till min kunskap, att Andra Kammaren bifallit Utskottets Betänkande, såsom det nu föreligger oss, kan jag icke gerna framkomma med något yrkande i afseende härå, men enär jag tror att det skulle vara angeläget, synnerligast för frågans ekonomiska och moraliska vikt, att icke en stor del af Stockholms innevånare kunde utan skäl undandraga sig att betala sina utskylder, skulle jag gerna se att Första Kammaren bifölle min motion, för hvilket anda-

mål jag skulle önska att denna punkt återremitterades till Bevillnings-Utskottet. Dock vill jag ej, innan jag får höra om mitt förslag vinner något understöd inom denna Kammare, framställa något bestämdt yrkande härom.

Friherre Bildt: Jag har begärt ordet, icke för att ge åt denna fråga någon vidare utredning, hvilket motionären så fullständigt gjort, utan endast för att intyga riktigheten af de omständigheter, han framhållit.

Denna fråga har både en finansiell och moralisk sida; den förra är visserligen af betydelse, men dock icke af så stor vikt som den sednare. Såsom det nu är ställt här i Stockholm, är det, enligt hvad motionären uppgifvit, ett mycket oregelbundet förhållande med arbetspersonalen i detta afseende. Det är nemligen ett bedrägligt faktum, att vissa arbetsgifvare hafva en arbetspersonal, som, ehuru lika väl aflönad som andra arbetare, dock helt och hållet undandragit sig erläggandet af alla utskylder, icke på grund af oförmåga, utan därför att det går så väl för sig att slippa undan. Det är också alldeles omöjligt att, då arbetarne icke hafva något bohag eller annan synlig tillgång, uppbördsmännen, vid uttagandet af skatterna, skulle kunna passa på, då arbetarne få ut sina veckopenningar, utan följden blir, att de, som icke hafva någon utmättningsbar tillgång, helt och hållet undandraga sig all beskattning, och man finner att detta skett med den ena arbetaren efter den andra. Dock må jag erkänna, att det mindre varit händelsen med de gifta arbetarne, hvilka i allmänhet hafva bohag och således hafva något att riskera, om de icke betala sina utskylder, då deremot den ogifte arbetaren, hvilken är inackorderad eller bor inhyses, icke löper fara för utmätning och derigenom också blir qvitt utskylderna. Den orättvisa, som här af blir en följd, framkallar hos den ordentlige arbetaren missnöje, då han tycker sig vara utsatt för en orättvis beskattning, som hans kamrater slippa ifrån, och gör att hos denna betydelsefulla del af samhällets medlemmar uppstår en känsla af misstro till för handen varande förhållanden, på samma gång som lättheten att komma ifrån skatten alstrar förakt för lagen.

Ett sådant förhållande bör icke få fortvara. Äro arbetarnes skatter för tunga, må de då lindras i laglig form, men icke så, att de få undandraga sig skatterna. I Stockholm äro visserligen skatterna icke så tunga, som på många andra ställen, men dock tunga nog, synnerligast för den mindre bemedlade klassen, der skatterna utgöra en högre procent af lefnadsomkostnaderna, än för de mera bemedlade.

Huruvida man nu bör gå så långt som motionärens förslag afser, eller endast hålla sig till hvad Utskottet här tillstyrkt, är en fråga, som fordrar en ganska noggrann pröfning, ty att experimentera som man gjorde år 1864, derförinnan arbetsgifvarne ansvarade för arbetarnes utskylder, men då arbetspersonalen sjelf fick öfvertaga denna skyldighet, emedan man hoppades att den, lifvad af medborgerlig plikt-känsla, sjelf skulle vara angelägen att fullgöra sin skyldighet, tror jag icke vara riktigt lämpligt. Det experimentet har också fullkomligt misslyckats, såsom nämnt blifvit. Man vill nu gå en medelväg

och föreskrifva att för de personela utgifterna skola arbetsgifvarne ansvara, men de afgifter, som utgå efter inkomst af kapital eller arbete, skola deremot fortfarande betalas af arbetarne eller rättare icke alls betalas. Jag fruktar för att detta försök icke skall slå väl ut, men möjligen skulle det kunna göra något godt, och det vore kanske skäl att försöka dermed under loppet af ett par år, hvarefter, om man funne att det icke hade någon verkan, man kunde återgå till bestämmelserna före år 1864.

Under diskussionen i Andra Kammaren, hvilken jag var i tillfälle att få åhöra, anfördes, såsom ett hufvudsakligt skäl för bifall till Utskottets förslag, att på hösten, då mantalsskrifningarne förrättas, taxeringen ännu icke är verkställd, samt att man under sådana förhållanden icke gerna kan ålägga arbetsgifvarne en sådan skyldighet, som här är i fråga. Detta är dock icke ett så praktiskt skäl, som man skulle kunna tro, emedan för den ifrågavarande personen fluktuationen är alltför obetydlig för att medföra någon olägenhet för arbetsgifvarne, och någon sådan olägenhet har icke heller bestämmelserna före 1864 medfört.

Jag tror det icke vara skäl att påyrka en återremiss, helst Andra Kammaren redan bifallit Utskottets förslag, men hvad jag skulle vilja är, att understödja en framställning om införande ånyo i Bevillnings-förordningen af det stadgande, som fanns der före 1864, så vida icke denna Kammare i likhet med Andra Kammaren anser att man bör försöka hvilken effekt den af Utskottet föreslagna medelväg kan hafva på arbetarnes sjelfkänsla.

Friherre Raab, Adam: Jag tror mig hafva uppfattat Friherre Bildts anförande så, att han åtnöjdes med det förslag, hvarmed Utskottet här framkommit, och att han således icke ville motsätta sig ett yrkande om bifall till detsamma. Ett sådant yrkande ber jag att nu få framställa.

Jag erkänner visst att motionären kan hafva ganska goda skäl för sitt förslag, och hvad han nu anført, talar äfven för att man bör vidtaga åtgärder till förekommande af de underslef, som i detta fall egt rum; men denna olägenhet har ock till en icke obetydlig del tillkommit utaf den olyckliga belägenhet, hvori så väl arbetare som mästare i Stockholm på sednare tid befunnit sig. På landet vore det deremot icke ändamålsenligt att införa det stadgande, som i detta fall gällde före år 1864, ty det skulle öka betänkligheterna mot att låta arbetare mantalsskrifvas hos sig, och jag tror derföre att man handlar försigtigast genom att godkänna den medelväg, som här blifvit föreslagen.

Herr von Koch: Jag tror, att om man vill komma till det mål, som här åsyftas, så bör man återgå till de förhållanden, som egde rum emellan 1862 och 1864, och hvarom bestämmelser finnas uti 89 § af 1862 års bevillningsförordning. Hufvudsakliga skillnaden emellan hvad nu är stadgadt och Utskottets förslag är, att de personela utgifterna nu skola betalas af arbetarne sjelfve. I 1862 års förordning är stadgadt, att arbetsgifvarne skola ansvara för och betala arbetar-

nes utskylder, för de inkomster de hos arbetsgifvarne åtnjuta och för hvilka bevillning efter 2:dra artikeln erlägges. Dermed följa ock de flesta kommunalutskylderna och detta är väl nästan det enda sättet att kunna utföra arbetarnes utskylder.

Skälet för 1864 års författning låg deri att man ville, genom att lemna arbetaren en egen debetsedel, höja hans sjelfständighet och hans sjelfkänsla, men då denna författning icke verkat välgörande, tror jag icke att det är skäl att i detta fall hålla fast vid dess bestämmelser; och jag får därför anhålla att Kammaren måtte ånyo upptaga och återgå till det gamla stadgandet härutinnan i 89 § af 1862 års bevillningsförordning, som lyder sålunda:

“Handlande, fabriks- eller annan näringsidkare ansvarar för utskylder, som blifvit påförda de vid mantalsskrifningstiden hos honom sysselsatte handels- eller fabriksbetjenter samt gesäller och andra arbetare jemte deras hustrur och barn, så vida dessa utskylder icke å behörig tid varda erlagda. Dock omfattar denna ansvarighet icke den bevillning, som för fast egendom eller inkomst af kapital eller utöfvad särskild rörelse eller befattning bör af sådan skattskyldig utgöras. För hvad ofvanbemälda näringsidkare måst utbetala, i följd af dem sålunda åliggande ansvarighet för hos dem anställda personers utskylder, äro de berättigade att, genom afdrag å den skattskyldiges aflöning eller arbetsförtjenst, sig godtgöra“.

Herr Petre: Inom Bevillnings-Utskottet syntes flera af landsortens representanter vara benägna att ingå på motionärens förslag, enär åtminstone de större arbetsgifvarne å landet vanligen betala sina underhafvandes skatter, hvilka sedermera i räkning dem påföras, men flera af Stockholms och städernas representanter upplyste dervid att minskningen i inkomsterna till stor del härledde sig från sådana arbetare, som till sjelfförsörjning i städerna idkade handverk. Under sådana förhållanden skall i alla händelser en stor brist i inkomsterna uppstå, synnerligast i Stockholm, då arbetsgifvarne naturligtvis icke kunna åläggas att ansvara för de sjelfförsörjares skatter, som tillfälligtvis äro hos dem i arbete anställda. Hvad som synnerligast föranledt Utskottet att icke tillstyrka att den arbetarne påförda bevillning efter 2:dra artikeln skall betalas af arbetsgifvarne är, att då, enligt nu gällande kommunalförfattningar, viktiga medborgerliga rättigheter äro grundade på 2:dra artikelns bevillning, det ej kan vara rättvist och billigt, att den ena samhällsmedlemmen göres ansvarig för skyldigheter, som åligga en annan och för denna sednare medföra rättigheter, hvilka icke kunna eller böra på den ansvarande öfverflyttas. Det är som sagdt på grund häraf, som Utskottet ej ansett sig kunna i denna del gå motionärens önskan till mötes och som jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Hazelius: Då jag förra gången hade ordet, framställde jag icke något yrkande, men jag ber nu att få instämma med Herr von Koch så till vida, att den föreslagna punkten måtte återremitteras i den syftning att stadgandet i 89 § af 1862 års bevillningsförordning måtte blifva återstaldt till gällande kraft; och jag hemställer

till Friherre Bildt, hvilken bättre än någon annan eger kännedom om förhållandena här i Stockholm, om han icke skulle vilja förena sig i detta yrkande om återremiss.

Herr von Möller: Då jag icke kan dela motionärens åsikter i detta fall, kan jag naturligtvis icke heller tillstyrka bifall till det af honom väckta förslaget. En ledamot af Bevillnings-Utskottet har påpekat det hufvudsakliga skälet hvarföre icke Utskottet kunnat bifå motionärens framställning, och detta skäl måste jag för min del godkänna. Då en person, som påföres bevillning efter 2:dra artikeln, eger rösträtt i kommunens angelägenheter, förefaller det mig vara att nedsätta hans värde, att icke tro honom sjelf kunna ansvara för betalningen af de påförda skatterna. Jag har dessutom icke hört några klagomål från landsorten öfver några olägenheter af nu befintliga stadgande. Om några sådana skulle förefinnas i Stockholm vet jag icke, men jag får säga, att, om så också skulle vara, ehuru ingen af Stockholms representanter, utan en representant från Norrbottens län ansett sig böra påkalla Representationens uppmärksamhet derå, Bevillnings-Utskottet icke har att särskildt ordna uppbördsväsendet i Stockholm, ty deri torde felet närmast vara att söka.

I öfrigt hemställer jag, om det skulle vara lämpligt att återremittera frågan, då Andra Kammaren redan bifallit Utskottets förslag utan förändring och då sålunda något resultat af återremissen icke skulle vara att vänta. Motionären kan ju till nästa Riksdag, om han så vill, med mera hopp om framgång och kanske äfven med bättre skäl ånyo framställa sitt förslag.

Jag får för min del yrka att Kammaren måtte bifalla Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Utskottets förevarande hemställan oförändrad, dels af Herr von Koch, att Kammaren skulle bifalla Utskottets förslag med följande förändrade lydelse: "Handlande, fabriks- eller annan näringsidkare ansvarar för utskylder, som blifvit påförda de vid mantalsskrifningstiden hos honom sysselsatte handels- eller fabriksbetjenter samt gesäller och andra arbetare jemte deras hustrur och barn, så vida dessa utskylder icke å behörig tid varda erlagda. Dock omfattar denna ansvarighet icke den bevillning, som för fast egendom eller inkomst af kapital eller utöfvad särskild rörelse eller befattning bör af sådan skattskyldig utgöras. För hvad ofvanbemälde näringsidkare måst utbetala, i följd af dem sålunda åliggande ansvarighet för hos dem anställda personers utskylder, äro de berättigade att, genom afdrag å den skattskyldiges aflöning eller arbetsförtjenst, sig godtgöra"; och dels slutligen, att Utskottets ifrågavarande förslag skulle återförvisas.

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utskottets merberörda förslag oförändradt och, då dervid